

ERASMUS UNIVERSITEIT ROTTERDAM

Erasmus School of Economics

Masterscriptie Fiscale Economie (Directe Belastingen)

Een herziene etiketteringsfictie ex. art. 2 lid 6 Wet Vpb 1969 als oplossing voor een ongelijke belastingheffing over beleggingsvermogen

Naam student: Stijn Ouwehand

Studentnummer: 507490

Begeleider: Dr. Y.M. Tigelaar-Klootwijk

Tweede beoordelaar: Mr. T.C. Hoogwout

Datum definitieve versie: 30 april 2024

Het geschrevene in deze scriptie is de opvatting van de auteur en niet noodzakelijk die van de begeleider, tweede beoordelaar, Erasmus School of Economics of Erasmus Universiteit Rotterdam.

Voorwoord

Beste lezer,

Ter afsluiting van mijn master Fiscale Economie heb ik een scriptie geschreven over de (ongelijke) wijze waarop beleggingsvermogen in Nederland wordt belast. Het is naar mijn mening een relevant onderwerp dat de afgelopen jaren alleen maar meer bekendheid heeft gekregen. Media publiceren hier dan ook regelmatig artikelen over met (meeslepende) titels, zoals: 'Fiscus ziet 'gelaten' hoe superrijken steeds minder belasting betalen'. Ik heb zelfs een keer op Radio 1 mogen horen hoe mijn docent Prof. Dr. P. Kavelaars vertelde over de oplossingsrichting die centraal staat in mijn scriptie. Het actuele aspect in combinatie met het feit dat deze oplossingsrichting in de literatuur nog slechts zeer beperkt is uitgewerkt, heeft het voor mij des te leuker en interessanter gemaakt.

Onlangs realiseerde ik mij hoe mijn interesse in de fiscaliteit eigenlijk is ontstaan. Dit moet zijn gebeurd tijdens een meeloopdag op de fiscale afdeling bij BDO op locatie Haaglanden. Na aandachtig te hebben meegeluisterd met het onderhanden werkoverleg, besloot ik de studie Fiscale Economie er ook maar bij te doen. En ik ben blij dat het zo is gelopen. Anders was ik misschien wel accountant geworden. De meeloopdag die ik daarvoor had, was namelijk op de accountancy afdeling. Overigens is er niets mis met accountancy. Ik heb een mooie (zesjarige) studententijd gehad, waarin in gedurende mijn studie al een beetje ervaring op heb kunnen doen in de praktijk. Ook ben ik meer dan de helft van mijn studententijd actief geweest bij de Stichting Belastingwinkel Rotterdam, waar ik mindervermogende particulieren heb kunnen helpen met hun aangifte(n) inkomstenbelasting. Ik vind het mooi en belangrijk werk en verwacht dan ook dat ik na mijn afstuderen nog wel eens langs zal komen om te helpen.

Nu mijn studie tot een einde is gekomen, wil ik nog een aantal mensen bedanken. In het bijzonder wil ik graag mijn ouders, Guus en Mieke, bedanken voor de steun en (eindeloze) interesse die zij hebben getoond in mijn studieproces. Ze zijn er altijd wel in geïnteresseerd geweest en een enkele keer had ik zelfs het idee dat ze er nog meer mee bezig waren dan ikzelf. Verder dank aan mijn scriptiebegeleider Yvonne Tigelaar-Klootwijk voor de prettige begeleiding en het bedenken van het onderwerp van deze scriptie. Tot slot wil ik iedereen bedanken die een keer de tijd en moeite heeft genomen om met mij over mijn scriptie te sparen.

Veel leesplezier gewenst.

Stijn Ouwehand

Rotterdam, 30 april 2024

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Afkortingen.....	5
Hoofdstuk 1. Inleiding	6
1.1. Aanleiding.....	6
1.2. Relevantie	9
1.3. Probleemstelling en toetsingskader	10
1.4. Afbakening.....	12
1.5. Opzet	13
Hoofdstuk 2. Belastingheffing over beleggingsvermogen bij een particuliere belegger	14
2.1. Inleiding.....	14
2.2. De ontwikkeling van belastingheffing over vermogensinkomsten.....	14
2.3. De systematiek van het huidige box 3-stelsel	15
2.4. De houdbaarheid van het huidige box 3-stelsel	16
2.5. De vormgeving van een toekomstig box 3-stelsel.....	18
2.6. Een toekomstig box 3-stelsel nader bekeken.....	19
2.7. Deelconclusie.....	20
Hoofdstuk 3. Belastingheffing over het beleggingsvermogen bij (de vennootschap van) een ab-houder	21
3.1. Inleiding	21
3.2. Achtergrond en definitie van het begrip ‘ab-houder’	21
3.3. Beleggingsvermogen van een ab-vennootschap in het kader van de Vpb	22
3.4. Beleggingsvermogen van een ab-vennootschap in het kader van de IB en DB	23
3.5. Uitstel box 2-heffing	24
3.6. Deelconclusie	25
Hoofdstuk 4. Een vergelijking tussen de belastingheffing over beleggingsvermogen bij een particuliere belegger en (de vennootschap van) een ab-houder.....	26
4.1. Inleiding	26
4.2. Cijfermatige beoordeling van de ongelijke belastingheffing.....	26
4.3. Het effect van uitstel van box 2-heffing en Vpb	32
4.4. Aanvaardbaarheid van de ongelijke belastingheffing.....	34
4.5. Ongelijke belastingheffing onder het toekomstige box 3-stelsel	35
4.6. Deelconclusie	36
Hoofdstuk 5. Het voorstel ter aanpassing van de etiketteringsfictie ex. art. 2 lid 6 Wet Vpb	37
5.1. Inleiding	37
5.2. Het voorstel op hoofdlijnen	37

5.3. De leer van de vermogensetikettering	39
5.4. De etiketteringsfictie van art. 2 lid 6 Wet Vpb	40
5.5. De nadere uitwerking van het voorstel	42
5.5.1. Wat is beleggingsvermogen?	42
5.5.2. De doelmatigheidsmarge	43
5.5.3. Toerekenen bij meerdere lichamen	44
5.5.4. De peildatum	45
5.6. De toetsing	46
5.6.1. Gelijkheid en doeltreffendheid	46
5.6.2. Doelmatigheid	47
5.6.2.1 Uitvoerbaarheid	47
5.6.2.2 Overige effecten	49
5.6.3. Internationale aspecten	49
5.6.3.1. Emigratie van de ab-houder	49
5.6.3.1.1. Gevolgen in het kader van box 2	49
5.6.3.1.2. Het Nederlandse heffingsrecht in afwezigheid van een conserverende aanslag	50
5.6.3.1.3. Gevolgen in het kader van box 3	53
5.6.3.2. Immigratie van de ab-houder	54
5.6.3.3. Verplaatsing feitelijke leiding van de vennootschap	54
5.6.3.4. Meerdere vennootschappen in Nederland en het buitenland	55
5.6.3.5. Internationale aspecten samengevat	55
5.6.4. Europese aspecten	56
5.7. Deelconclusie	56
Hoofdstuk 5. Samenvatting en conclusie	58
5.1. Beantwoording deelvragen en probleemstelling	58
5.1.1. Beantwoording deelvragen	58
5.1.2. Beantwoording probleemstelling	61
Bibliografie	62
Literatuurlijst	62
Rapporten	64
Parlementaire stukken	65
Jurisprudentielijst	66

Afkortingen

ab:	aanmerkelijk belang
BV:	besloten vennootschap
CBS:	Centraal Bureau voor de Statistiek
CPB:	Centraal Planbureau
DSR:	doorschuifregeling
DB:	dividendbelasting
dga:	directeur-groootaandeelhouder
EU:	Europese Unie
HvJ:	Hof van Justitie van de Europese Unie
IB:	inkomstenbelasting
IW 1990:	Invorderingswet 1990
MvT:	Memorie van Toelichting
KvK:	Kamer van Koophandel
SW 1956:	Successiewet 1956
Vpb:	vennootschapsbelasting
VwEU:	Verdrag betreffende de Werking van de Europese Unie
Wet DB 1965:	Wet op de dividendbelasting 1965
Wet IB 2001:	Wet inkomstenbelasting 2001
Wet Vpb 1969:	Wet op de vennootschapsbelasting 1969

Hoofdstuk 1. Inleiding

1.1. Aanleiding

Het is en blijft een interessante afweging: wat is verstandig om te doen met het geld dat aan het einde van de maand wordt overgehouden? Deze afweging komt neer op enerzijds het sparen en anderzijds het beleggen van dat bedrag. Welke keuze iemand maakt, is veelal afhankelijk van hoeveel risico deze persoon wil nemen. Sparen levert immers met zekerheid een vast rendement op, terwijl beleggen gepaard gaat met het nemen van risico's en een potentieel hoger verwacht rendement dan bij sparen. Echter kent beleggen natuurlijk ook een keerzijde, waarbij de belegger eindigt met een verlies en dus negatief rendement. Een vermeldenswaardige ontwikkeling in het kader van beleggen betreft de handel in cryptomunten (zoals bitcoin) door jongeren. Rond de 10 procent van de jongeren tussen 16 en 19 jaar heeft namelijk aandelen of cryptomunten in bezit, vaak naar aanleiding van succesverhalen van zogenoemde 'finfluencers', in andere woorden influencers die financieel advies geven. De verwachting van het snel rijk worden door middel van de cryptohandel is echter (logischerwijs) niet realistisch en regelmatig komen jongeren zelfs in de financiële problemen.¹

Een belastingplichtige die ervoor kiest om te gaan beleggen, wordt over dit beleggingsvermogen normaal gesproken belast in box 3 van de inkomstenbelasting (hierna: IB).² Echter is dit niet altijd het geval. Het beleggen van vermogen kan namelijk ook plaatsvinden in de ondernemings sfeer, zoals hierna aan bod komt. Wie een onderneming begint, heeft hierbij de keuze uit verschillende rechtsvormen. Zo kan een onderneming worden gedreven in de vorm van een eenmanszaak of personenvennootschap, welke worden gekenmerkt door het ontbreken van rechtspersoonlijkheid.³ Kapitaalvennootschappen zoals de besloten vennootschap (hierna: BV) en naamloze vennootschap beschikken daarentegen wel over rechtspersoonlijkheid. Bijzonder aan deze rechtsvormen met rechtspersoonlijkheid is dat de belastingplichtige natuurlijk persoon (in formele zin) niet de onderneming uitoefent. De belastingplichtige treedt namelijk op als aandeelhouder (en veelal als bestuurder) en oefent vanuit deze positie invloed uit op de bedrijfsvoering van een vennootschap. Echter zal de aandeelhouder vaak een dusdanige mate van zeggenschap hebben dat beide vormen van bedrijfsuitoefening (met en zonder rechtspersoonlijkheid) in praktisch opzicht weinig zullen verschillen. Behalve de aandeelhouder-ondernemer kan sprake zijn van een aandeelhouder-belegger, welke zich (logischerwijs) in een mindere mate bezighoudt met de bedrijfsvoering van een vennootschap.⁴

Met de herziening van de aanmerkelijkbelangregeling in 1997 heeft de wetgever gepoogd het destijds geldende getalsmatige criterium enerzijds meer in overeenstemming te brengen met het voornoemde verschil tussen beleggen en ondernemen en anderzijds te vereenvoudigen.⁵ Sindsdien kwalificeert een belastingplichtige als aanmerkelijkbelanghouder (hierna: ab-houder) bij een belang

¹ De Zwaan en Hart, *Volkskrant* 15 maart 2024.

² De belegger die wordt belast in box 3 van de IB haal ik in dit onderzoek aan als 'de particuliere belegger'.

³ Opgemerkt dient te worden dat het Wetsvoorstel modernisering personenvennootschappen voorziet in nieuwe wetgeving betreffende de personenvennootschappen, waaronder de verkrijging van rechtspersoonlijkheid. Voor de IB zullen de personenvennootschappen echter, gelijk aan de huidige wetgeving, worden aangemerkt als een transparant lichaam (Internetconsultatie Wetsvoorstellen modernisering personenvennootschappen, MvT Voorontwerp fiscaal gedeelte personenvennootschappen, p. 2).

⁴ NDFR Commentaar, deel Inkomstenbelasting, art. 4.1 Wet IB 2001.

⁵ *Kamerstukken II 1995/96*, 24761, nr. 3, p. 14 (MvT).

van ten minste 5% in het geplaatste aandelenkapitaal van een vennootschap.⁶ De belastingheffing van de ab-houder kan in de volgende twee fasen worden opgedeeld. Allereerst is de vennootschap over de behaalde (ondernemings)winst vennootschapsbelasting (hierna: Vpb) verschuldigd. Hierbij geldt in 2024 een tarief van 19% tot en met een winst van € 200.000 en 25,8% voor het meerdere.⁷ Nadat de winst is verminderd met de verschuldigde Vpb kan worden besloten tot het uitkeren van dividend aan de ab-houder. De ab-houder zal vervolgens over het ontvangen dividend (reguliere voordelen) IB (box 2-heffing) verschuldigd zijn. De ab-houder krijgt eveneens met de heffing van IB te maken wanneer een vervreemdingswinst (vervreemdingsvoordelen) wordt behaald op de aandelen die behoren tot het ab.⁸ Het tarief voor belastbaar inkomen uit ab in 2024 bedraagt 24,5% voor de eerste € 67.000 en 33% voor het meerdere.⁹

De ab-houder die arbeid verricht ten dienste van een lichaam waarin hij een ab houdt, valt onder de zogenoemde gebruikelijkloonregeling.¹⁰ Op basis van deze regeling wordt op zijn minst een bepaald bedrag aan loon in aanmerking genomen, het gebruikelijk loon. In beginsel wordt deze vastgesteld op basis van het loon uit de meest vergelijkbare dienstbetrekking of het hoogste loon van een werknemer die in dienst is bij het desbetreffende lichaam. In het geval dat het feitelijk genoten loon op een lager niveau ligt dan het gebruikelijk loon, zal het verschil als fictief loon in aanmerking worden genomen.¹¹ Opgemerkt dient te worden dat deze arbeidsbeloning in mindering mag worden gebracht op de winst. Aldus is de belastingheffing van de ab-houder binnen de IB onder te verdelen in de arbeidsbeloning in box 1 en de reguliere voordelen dan wel vervreemdingsvoordelen in box 2.

Wanneer een onderneming wordt uitgeoefend door middel van een eenmanszaak dan wel fiscaal transparante rechtsvorm dan heeft deze geen zelfstandige belastingplicht. De in het kader van de onderneming behaalde winst wordt namelijk toegerekend aan de achterliggende participant(en).¹² Vervolgens zal de belastingheffing van de participant(en) plaatsvinden in box 1 van de IB dan wel de Vpb voor zover de participant een BV is. Verder kan de IB-ondernemer gebruik maken van een aantal winstverlagende faciliteiten zoals de MKB-winstvrijstelling en (onder voorwaarden) de ondernemersaftrek. Het inkomen van de IB-ondernemer bestaat enerzijds uit een vergoeding voor het kapitaal en anderzijds uit een vergoeding voor de verrichte arbeid. Deze vergoedingen zijn allebei niet aftrekbaar van de winst van de onderneming. In het bijzonder is de arbeidsvergoeding niet aftrekbaar, omdat de IB-ondernemer vanuit civielrechtelijk perspectief niet in dienst kan bij zijn onderneming.¹³ In box 1 van de IB geldt in 2024 een tarief van 36,97% tot € 75.624 en 49,50% voor het meerdere.¹⁴

De ab-houder is echter, in tegenstelling tot de IB-ondernemer, niet per definitie een ondernemer. De ab-houder kan namelijk ook de hoedanigheid aannemen van een belegger. Waar de

⁶ Art. 4.6 Wet inkomstenbelasting 2001 (hierna: Wet IB 2001).

⁷ Art. 8 en art. 22 Wet op de vennootschapsbelasting 1969 (hierna: Wet VPB 1969).

⁸ Art. 4.12 Wet IB 2001.

⁹ Art. 2.12 Wet IB 2001.

¹⁰ Een bijzondere ab-houder betreft de directeur-groootaandeelhouder (hierna: dga). Het CBS definieert de dga als 'eigenaar van een bedrijf die als directeur in loondienst is van het eigen bedrijf', derhalve een ab-houder met directeursfunctie. Het begrip dga wordt niet gebruikt in fiscale wet- en regelgeving. 'Directeur-groootaandeelhouder (dga)', cbs.nl.

¹¹ Art. 12a Wet op de loonbelasting 1964 (hierna: Wet LB 1964).

¹² NDFR Commentaar, deel Inkomstenbelasting, art. 3.8 Wet IB 2001.

¹³ Essers, *WFR* 2018/109, par. 2.1.

¹⁴ Art. 2.10 lid 1 Wet IB 2001.

vermogensetikettering ten aanzien van de IB-ondernemer bewerkstelligt dat enkel ondernemingsvermogen mag worden toegerekend aan een onderneming, geldt dat niet voor de vennootschap van de ab-houder. Een aan de Vpb onderworpen lichaam wordt namelijk (in beginsel) geacht met zijn gehele vermogen een onderneming te drijven.¹⁵ Naast dat de ab-houder kan beleggen binnen zijn eigen vennootschap, bestaat de mogelijkheid dividend uit te keren (belast in box 2) en met deze gelden te beleggen in box 3 van de IB. In plaats van dividend uit te keren kan de ab-houder ook lenen bij zijn eigen vennootschap. In dit kader is van belang de per 1 januari 2023 geldende Wet excessief lenen bij de eigen vennootschap, welke beoogt uitstel en afstel van box 2-heffing tegen te gaan.¹⁶ Voor zover de schulden van de ab-houder aan de eigen vennootschap (per 31 december 2024) meer dan € 500.000 bedragen, wordt een fictief voordeel uit ab in aanmerking genomen.¹⁷

De verhouding tussen beleggen in box 2 en box 3 is gevoelig voor belastingarbitrage, hetgeen wordt aangehaald in een recent artikel van de nieuwswebsite Follow The Money met de titel: 'Fiscus ziet 'gelaten' hoe superrijken steeds minder belasting betalen'. Aanleiding voor dit artikel was een memo waarin belastingambtenaren beschrijven hoe vermogende belastingplichtigen hun gelden verschuiven van box 3 naar box 2 en op deze wijze hun belastingdruk verlagen. Door beleggingen onder te brengen in een BV worden namelijk de fictieve vermogensrendementen van box 3 vermeden. In box 2 en de Vpb wordt immers aangesloten bij het werkelijk behaalde rendement, waardoor de overgang naar een BV kan resulteren in een lagere belastingdruk.¹⁸ Echter speelt nog een andere factor een rol bij deze belastingarbitrage, voortkomend uit het verschillende tijdstip van belastingheffing bij de particuliere belegger en ab-houder. De heffingssystematiek brengt namelijk met zich mee dat een ab-houder zelf kan beslissen wanneer de heffing van IB zal plaatsvinden. In theorie kan de ab-houder namelijk besluiten geen dividend uit te keren en zo de heffing uit te stellen tot aan het moment van verkoop van de ab-aandelen, beëindiging van de onderneming, emigratie¹⁹ of overlijden²⁰. Dit in tegenstelling tot de particuliere belegger die direct IB is verschuldigd over het in box 3 forfaitair vastgestelde rendement. De mogelijkheid voor de ab-houder om box 2-heffing uit te stellen, kan er dus voor zorgen dat de (marginale) belastingdruk op beleggingen bij een ab-houder lager is dan bij de particuliere belegger. Aldus zou deze belastingarbitrage tussen box 2 en box 3 vanwege de genoemde redenen kunnen worden aangemerkt als ongewenst.

In een (recente) opinie gaat Essers²¹ in op de voornoemde belastingarbitrage tussen box 2 en box 3. Volgens Essers bestaat er één noemenswaardige oplossing, namelijk het aanpassen van de

¹⁵ Art. 2 lid 6 Wet Vpb 1969.

¹⁶ *Kamerstukken II 2019/20, 35496, nr. 3, p. 5 (MvT)*.

¹⁷ Een uitzondering geldt voor eigenwoningsschulden aangegaan bij de eigen vennootschap (art. 4.14a Wet IB 2001).

¹⁸ Smits, *Follow the Money* 7 juni 2023.

¹⁹ Bij emigratie van de ab-houder is sprake van een fictieve vervreemding van het ab ingevolge art. 4.16 lid 1 onderdeel h Wet IB 2001. Conform art. 2.8 lid 2 jo. art. 2.9 lid 1 Wet IB 2001 wordt een conserverende aanslag opgelegd welke in de toekomst moet worden voldaan.

²⁰ In art. 4.17 tot en met 4.17c Wet IB 2001 is een aantal faciliteiten opgenomen als onderdeel van de doorschuifregeling (hierna: DSR) in de inkomstenbelasting, inhoudende dat onder voorwaarden bij de overdracht van ab-aandelen geen inkomstenbelasting is verschuldigd. De belastingclaim gaat dan over op de bedrijfsopvolger, hetgeen zorgt voor belastinguitstel. Opgemerkt dient te worden dat de DSR bij schenking of vererving enkel kan worden toegepast ten aanzien van het ondernemingsvermogen. Over het beleggingsvermogen zal aldus moeten worden afgerekend.

²¹ Essers, *NtFR 2022/772*.

etiketteringsfictie van art. 2 lid 6 Vpb, zodat beleggingsvermogen van de vennootschap van de ab-houder niet meer (fictief) als ondernemingsvermogen kan worden aangemerkt. Het vermogen dat kan worden aangemerkt als beleggingsvermogen wordt hierbij geacht onderdeel uit te maken van een dividenduitkering. Aldus bewerkstelligt dit voorstel dat beleggingsvermogen wordt geacht te zijn onttrokken aan de vennootschap, waardoor beleggingsvermogen per definitie tot box 3 zal gaan behoren. Belastingarbitrage tussen box 2 en box 3 zal dan volledig worden geëlimineerd. Voor het onderscheid tussen ondernemingsvermogen en beleggingsvermogen in de Vpb kan worden aangesloten bij de regels voor vermogensetikettering volgend uit het totaalwinstbeginsel van art. 3.8 Wet IB 2001. Het genoemde voorstel van Essers zal centraal staan in dit onderzoek.

1.2. Relevantie

Dat de belastingarbitrage tussen box 2 en box 3 zich daadwerkelijk voordoet, lijkt mij voldoende evident. Dit volgt direct uit het in paragraaf 1.1 aangehaalde memo dat door belastingambtenaren is geschreven. Een andere interessante statistiek die dit bevestigt, betreft een publicatie van het Centraal Planbureau (hierna: CPB), waarbij de economische activiteit van BV's in kaart wordt gebracht. Uit dit onderzoek volgt vanaf 2010 een stijging van BV's die worden gebruikt voor onder andere belastingplanning tussen box 2 en box 3.²² Verder rijst de vraag in hoeverre de winstinhouding en het uitstellen van box 2-heffing feitelijk plaatsvindt. Uit het Bouwstenenrapport (2024) volgt dat winstinhouding bij ab-houders daadwerkelijk plaatsvindt. Ter illustratie wordt op jaarbasis ongeveer tussen de 70% en 75% van de winst ingehouden.²³ Dat er een verband bestaat tussen de fiscaliteit en het uitdelingsgedrag van ab-houders wordt nog duidelijker bevestigd door een stijging van het uitdelingspercentage naar bijna 60% in 2014, een jaar waarin het box 2-tarief eenmalig is verlaagd.²⁴ Ter aanvulling op het voorgaande bedraagt het totale vermogen van ab-houders (in 2020) ongeveer € 400 miljard, circa 12 procent van het totale vermogen in Nederland.²⁵ Aldus lijken deze statistieken een indicatie te geven dat het effect van het uitstellen van box 2-heffing op de (jaarlijkse) staatsinkomsten aanzienlijk is. Ook noemenswaardig in maatschappelijk perspectief is de reputatie van de ab-houder als onderdeel van de publieke opinie. Zo schrijft Heithuis dat box 2 door politieke partijen regelmatig in de context wordt geplaatst van belastingontwijking en wordt gezien als 'pretbox'.²⁶ In hoeverre deze beeldvorming een kern van waarheid bevat, zal (mede) blijken uit dit onderzoek.

Het fenomeen van het uitstellen van box 2-heffing bij ab-houders is in de loop van de tijd in de literatuur regelmatig aangehaald, met daarbij de nodige suggesties om dit uitstelgedrag te verminderen. In het bijzonder wordt hierbij het voorstel van de commissie Van Dijkhuizen genoemd ter invoering van een fictief rendement in box 2, inhoudende dat (jaarlijks) een bepaald rendement over het fiscale eigen vermogen van de (eigen) vennootschap wordt belast in box 2. Voor de hoogte van dit rendement zou kunnen worden aangesloten bij box 3.²⁷ Ondanks dat deze optie wordt beschouwd als een serieuze kanshebber, heeft deze tot op heden geen navolging gevonden. Minder

²² Centraal Planbureau, *De economische activiteit van besloten vennootschappen 2022*, p. 2.

²³ Rijksoverheid, *Bouwstenen voor een beter en eenvoudiger belastingstelsel 2024*, p.126.

²⁴ Rijksoverheid, *Belasten van (inkomen uit) aanmerkelijk belang, Bouwstenen voor een beter belastingstelsel 2020*, p. 17.

²⁵ Rijksoverheid, *IBO Vermogensverdeling 2022*, p. 24.

²⁶ Heithuis, *WFR 2021/48*, par. 3.1.

²⁷ Commissie Inkomstenbelasting en toeslagen, *Naar een activerender belastingstelsel Eindrapport 2013*, p. 52 en p. 53.

belicht in de literatuur is echter het voorstel welke centraal staat in dit onderzoek, waarbij beleggingsvermogen wordt geacht niet meer tot de onderneming van de vennootschap van de ab-houder te kunnen behoren. Specifiek heeft deze oplossingsrichting mijn interesse gewekt om de volgende redenen. Allereerst spreekt het mij aan dat het probleem van het uitstellen van box 2-heffing – voor zover aanwezig – onder dit voorstel volledig wordt weggenomen. Het beleggingsvermogen wordt namelijk uitgesloten van zowel box 2 als de Vpb, zodat het uitstellen van box 2-heffing voor het beleggingsvermogen niet meer mogelijk is.²⁸ Dit is een belangrijk onderscheid ten opzichte van een forfaitaire box 2-heffing, hetgeen realiseert dat ab-houders in ieder geval ieder jaar voordelen uit ab genieten. Ook kent het voorstel van Essers geen forfaitair systeem ter vaststelling van de winst. Een nadeel van een forfaitair systeem is dat het onrechtvaardig uit kan pakken in situaties waarbij het werkelijke rendement (sterk) afwijkt van het forfaitaire rendement. Verder sluit het voorstel van Essers aan bij de regels van vermogensetikettering, welke in het huidige systeem al op meerdere plekken in de belastingwetgeving worden toegepast, in het bijzonder ten aanzien van de IB-ondernemer. Zo kan worden aangesloten bij de inmiddels uitgebreide jurisprudentie op dit gebied. Al met al verdienen de voorgenoemde kenmerken het voorstel van Essers naar mijn mening op het eerste gezicht een serieuze overweging en daarbij een nuttige aanvulling op de, aangaande dit voorstel, schaarse literatuur.

1.3. Probleemstelling en toetsingskader

De volgende probleemstelling staat centraal in dit onderzoek:

De etiketteringsfictie uit art. 2 lid 6 Wet Vpb 1969 dient zodanig te worden aangepast dat beleggingsvermogen niet meer fictief als ondernemingsvermogen kan worden aangemerkt, hetgeen het verschil in belastingheffing tussen een particuliere belegger en (de vennootschap van) een ab-houder ten aanzien van beleggingsvermogen tot een meer aanvaardbaar niveau terugbrengt.

Ter beantwoording van de probleemstelling worden de volgende deelvragen behandeld:

1. Op welke wijze wordt een particuliere belegger belast volgens de Wet IB 2001 en Wet DB 1965? (hoofdstuk 2)
2. Op welke wijze wordt een particuliere belegger belast volgens het aangekondigde toekomstige box 3-stelsel? (hoofdstuk 2)
3. Op welke wijze wordt (de vennootschap van) een ab-houder belast over zijn beleggingsvermogen volgens de Wet IB 2001, Wet Vpb 1969 en Wet DB 1965? (hoofdstuk 3)
4. In welke mate worden een particuliere belegger en (de vennootschap van) een ab-houder ongelijk behandeld ten aanzien van de belastingheffing over beleggingsvermogen en in hoeverre dit is aanvaardbaar? (hoofdstuk 4)
5. Wat is de strekking van de vermogensetikettering volgend uit art. 3.8 Wet IB? (hoofdstuk 5)
6. Wat is de strekking van de etiketteringsfictie uit art. 2 lid 6 Wet Vpb? (hoofdstuk 5)
7. In hoeverre leidt de voorgestelde aanpassing van de etiketteringsfictie uit art. 2 lid 6 Wet Vpb tot een meer aanvaardbare belastingheffing over beleggingsvermogen van een particuliere belegger en (de vennootschap van) een ab-houder? (hoofdstuk 5)

Voor het beantwoorden van de voorgenoemde probleemstelling en deelvragen acht ik de volgende toetsingscriteria van belang, afhankelijk van de specifieke deelvraag:

²⁸ Merk op dat uitstel van box 2-heffing nog steeds mogelijk blijft ten aanzien van het ondernemingsvermogen.

- **Gelijkheid:** de particuliere belegger en ab-houder dienen ten aanzien van beleggingsvermogen gelijk te worden belast. Volgens art. 1 van de Grondwet worden gelijke gevallen namelijk op een gelijke wijze behandeld, hetgeen ook zijn doorwerking vindt naar de belastingwetgeving. In het verlengde hiervan bevindt zich het draagkrachtbeginsel.²⁹ In het kader van het draagkrachtbeginsel wordt onderscheid gemaakt tussen enerzijds horizontale gelijkheid en anderzijds verticale gelijkheid. Onder horizontale gelijkheid wordt verstaan dat personen in vergelijkbare omstandigheden op een gelijke manier zouden moeten worden belast. Verticale gelijkheid houdt in dat personen in verschillende omstandigheden op een ongelijke manier zouden moeten worden belast.³⁰ In dit onderzoek is de horizontale gelijkheid het meest van belang, omdat deze het beste aansluit bij de probleemstelling. De probleemstelling vergelijkt immers de belastingheffing van de particuliere belegger en ab-houder ten aanzien van hetzelfde object. Verticale gelijkheid komt voornamelijk aan bod ten aanzien van de belastingheffing van de particuliere belegger onder het huidige stelsel.
- **Doeltreffendheid:** de wetgeving dient, op zijn minst in belangrijke mate, ervoor te zorgen dat de achterliggende doelstellingen van de wetgever worden behaald.³¹ Voor de toetsing van dit criterium is het van belang dat de beoogde doelstellingen van de wetgever in kaart worden gebracht. Vervolgens kan worden beoordeeld in hoeverre de doelstellingen, zowel onder de huidige als alternatieve wetgeving, worden behaald.
- **Doelmatigheid:** de wetgeving mag, gegeven de doelstellingen, niet zorgen voor een ongunstige verhouding van de bijbehorende baten en lasten.³² Dit criterium zal worden getoetst door de relevante baten en lasten op te sommen, gevolgd door een onderbouwde afweging. In het bijzonder wordt in het kader van doelmatigheid stilgestaan bij de uitvoerbaarheid van de wetgeving. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen enerzijds de uitvoerbaarheid aan de kant van de belastingplichtige en anderzijds de uitvoerbaarheid aan de zijde van de belastingdienst.
- **Internationale aspecten:** de wetgeving dient in overeenstemming te zijn met het Internationaal belastingrecht. In het kader van een aanpassing van de etiketteringsfictie van art. 2 lid 6 Wet Vpb is het onder andere van belang dat op internationaal niveau geen situaties ontstaan van een dubbele heffing of dubbele niet-heffing. Ook is het van belang dat de aanpassing niet voor conflicten zorgt met de door Nederland gesloten belastingverdragen ter voorkoming van dubbele belasting.
- **EU-aspecten:** de wetgeving dient in overeenstemming te zijn met het Europees belastingrecht. Onder andere van belang vanuit Europees perspectief is dat het niet is toegestaan om ingezetenen (of niet-ingezetenen) te beperken in hun verkeersvrijheden. In hoeverre sprake is van een beperking in één van de verkeersvrijheden wordt getoetst aan de hand van de volgende beslisboom gehanteerd door het Hof van Justitie van de Europese Unie (hierna: HvJ). Allereerst moet sprake zijn van toegang tot het Verdrag betreffende de Werking van de Europese Unie (hierna: VwEU). Hier is aan voldaan bij een grensoverschrijdende economische activiteit. Vervolgens wordt getoetst of sprake is van een discriminatie dan wel een belemmering van een verkeersvrijheid. Hiervan is sprake als een grensoverschrijdende

²⁹ Heithuis, Kavelaars & Schuver 2022, p. 1.

³⁰ Een verwijzing naar de originele bron blijft achterwege, omdat ik niet in staat ben geweest om deze te vinden (Van den Dool 2019, p. 14).

³¹ *Kamerstukken II 1990/91, 22008, nr. 2, p. 25.*

³² *Kamerstukken II 1990/91, 22008, nr. 2, p. 25.*

situatie slechter wordt behandeld dan een niet grensoverschrijdende situatie. Daarna wordt de aanwezigheid van eventuele objectieve rechtvaardigheidsgronden onderzocht die de discriminatie of beperking kunnen rechtvaardigen. Tenslotte dient te worden getoetst of de regel in kwestie noodzakelijk en proportioneel is. Ook noemenswaardig is dat er geen beroep kan worden gedaan op het EU-recht in het geval van een dispariteit.

De deelvragen en probleemstelling worden uiteindelijk beantwoord aan de hand van een onderbouwde afweging van alle genoemde toetsingscriteria. Ik benadruk hierbij dat ik op voorhand geen rangorde aanbreng in deze criteria, omdat de relevantie van een specifiek toetsingscriterium kan verschillen per deelvraag. In de hoofdstukken waar toetsing plaatsvindt, wordt (voor zover van toepassing) aangegeven waarom het ene criterium mogelijk zwaarder weegt dan het andere.

1.4. Afbakening

In paragraaf 1.1 is reeds genoemd dat voor het onderscheid tussen ondernemingsvermogen en beleggingsvermogen in de Vpb kan worden aangesloten bij de regels voor vermogensetikettering volgend uit het totaalwinstbeginsel van art. 3.8 Wet IB 2001. De betekenis van het begrip ‘beleggingsvermogen’ behoeft echter nadere toelichting. Ik heb ervoor gekozen om aan te sluiten bij de definitie van beleggingsvermogen zoals wordt gehanteerd in de DSR krachtens erfrecht uit art. 4.17a Wet IB 2001. Hieruit volgt dat het beleggingsvermogen bestaat uit duurzaam overtollige middelen en daarom geen onderdeel uit kan maken van het ondernemingsvermogen.³³ De categorie ‘verplicht privévermogen’ vormt daarom het beleggingsvermogen. Het ondernemingsvermogen bestaat uit de twee resterende categorieën, namelijk het ‘keuzevermogen’ en ‘verplicht ondernemingsvermogen’.³⁴ Voor een toelichting op deze keuze verwijs ik naar paragraaf 5.5.1. Ook merk ik op dat dit onderzoek niet bestaat uit een analyse over de vraag welke vermogensbestanddelen wel of geen onderdeel uitmaken van een specifieke vermogenscategorie als onderdeel van de vermogensetikettering. Enkel van belang voor dit onderzoek is dat aangesloten wordt bij de systematiek van de vermogensetikettering.

Verder benadruk ik dat de probleemstelling in de kern ziet op een onderlinge vergelijking van hoe een particuliere belegger en (de vennootschap van) een ab-houder worden behandeld ten aanzien van de belastingheffing over hun beleggingsvermogen. De nadruk ligt daarom in dit onderzoek dan ook niet op de afzonderlijke toetsing van de belastingheffing van de particuliere belegger dan wel de ab-houder. Overigens kan het voorkomen dat in dit onderzoek (onterecht) wordt gesproken van ‘het beleggingsvermogen van de ab-houder’. Feitelijk gaat het hier natuurlijk om het beleggingsvermogen van de vennootschap van de ab-houder. Gezien de leesbaarheid zal dit echter niet overal volledig zijn uitgeschreven. Tenslotte wordt in dit onderzoek een IB-ondernemer gelijkgesteld aan een particuliere belegger. Bij een IB-ondernemer kan per definitie alleen ondernemingsvermogen tot de onderneming behoren. Daarom kunnen beleggingen van de IB-ondernemer enkel plaatsvinden in de privésfeer. De belastingheffing over beleggingsvermogen van zowel de particuliere belegger als de IB-ondernemer vindt daarom plaats in box 3 van de IB. De IB-ondernemer wordt in de navolgende hoofdstukken dan niet meer aangehaald.

³³ *Kamerstukken II 2009/10, 32129, nr. 3, p. 43 (MvT).*

³⁴ *Kamerstukken II 2009/10, 32129, nr. 3, p. 43 (MvT).*

1.5. Opzet

In het tweede hoofdstuk wordt een uitleg gegeven over de wijze waarop een particuliere belegger wordt belast. Hierbij wordt enerzijds stilgestaan bij het in het heden geldende stelsel en anderzijds bij het aangekondigde toekomstige box 3-stelsel. In het derde hoofdstuk staat vervolgens centraal de wijze waarop een ab-houder wordt belast ten aanzien van beleggingsvermogen. De particuliere belegger en ab-houder komen samen in hoofdstuk 4 waar een onderlinge vergelijking wordt gemaakt tussen deze twee typen beleggers. In dit hoofdstuk wordt onderzocht in hoeverre sprake is van een ongelijke belastingheffing over beleggingsvermogen en de mate waarin dit aanvaardbaar is. Het vijfde hoofdstuk vangt aan met een uitwerking op hoofdlijnen van het voorstel ter aanpassing van de etiketteringsfictie ex. art. 2 lid 6 Wet Vpb 1969. Dit wordt vervolgens opgevolgd door een uitleg over de werking van de vermogensetikettering uit art. 3.8 Wet IB 2001 en de achtergrond van de etiketteringsfictie. Het voorstel wordt vervolgens in detail uitgewerkt en de implicaties van het voorstel worden getoetst aan de hand van het toetsingskader, ter beoordeling in hoeverre het voorstel een aanvaardbare oplossing kan bieden voor het verschil in belastingheffing over beleggingsvermogen. In hoofdstuk 6 wordt afgesloten met een samenvatting en conclusie.

Hoofdstuk 2. Belastingheffing over beleggingsvermogen bij een particuliere belegger

2.1. Inleiding

In dit hoofdstuk wordt een uitleg gegeven met betrekking tot de wijze waarop de belastingheffing van de particuliere belegger plaatsvindt. Hierbij wordt zowel stilgestaan bij het in heden geldende stelsel als het aangekondigde toekomstige box 3-stelsel. Het voorgaande komt tot uitdrukking in de volgende deelvragen: (1) *op welke wijze wordt een particuliere belegger belast volgens de Wet IB 2001 en Wet DB 1965?* en (2) *Op welke wijze wordt een particuliere belegger belast volgens het aangekondigde toekomstige box 3-stelsel?* Dit hoofdstuk wordt afgesloten met een deelconclusie, waarin een antwoord wordt geformuleerd op de deelvragen.

2.2. De ontwikkeling van belastingheffing over vermogensinkomsten

Onder de Wet IB 1964, de voorganger van de Wet IB 2001, werd met betrekking tot de belastingheffing over vermogensinkomsten nog een onderscheid gemaakt tussen enerzijds het vermogen zelf en anderzijds de inkomsten die voortkwamen uit het vermogen. Enkel deze laatstgenoemde reguliere inkomsten uit privévermogensbestanddelen werden hierbij in de belastingheffing betrokken. Waardestijgingen van privévermogensbestanddelen bleven volledig onbelast. Dit had als gevolg dat reguliere inkomsten door belastingplichtigen zoveel mogelijk werden vormgegeven als (onbelaste) waardestijgingen met grondslaguitholling als resultaat, hetgeen voor de wetgever aanleiding is geweest voor een herziening van de wijze waarop inkomsten uit vermogen worden belast.³⁵

Voorname herziening is er gekomen met de invoering van de Wet IB 2001. Onder het nieuw ingevoerde box 3-stelsel van de Wet IB 2001 wordt het inkomen uit sparen en beleggen vastgesteld met behulp van een forfaitair rendement, inhoudende dat de wetgever – bij fictie – veronderstelt dat een belastingplichtige ten alle tijden een bepaald rendement kan behalen op zijn vermogensbestanddelen. Ook is ervoor gekozen om de belastinggrondslag te verbreden ten opzichte van de Wet IB 1964. Onder de Wet IB 2001 bestaat de belastinggrondslag (in beginsel) namelijk uit de waarde van alle bezittingen verminderd met de waarde van de schulden.³⁶ Doorslaggevend voor deze forfaitaire variant is (voornamelijk) de praktische toepasbaarheid. Aanvankelijk werd een forfaitair rendement gehanteerd van 4% van de waarde van de rendementsgrondslag, waarbij het forfaitaire rendement vervolgens werd belast tegen een uniform tarief van 30%.³⁷ Merk op dat de kosten en financieringsrenten (met betrekking tot de vermogensbestanddelen) onder het forfaitaire stelsel niet langer in aftrek kunnen worden gebracht, omdat het forfaitaire rendement al rekening houdt met deze factoren. Verder biedt een forfaitair stelsel de ruimte voor situaties waarin het werkelijk behaalde rendement lager is dan het forfaitair vastgestelde rendement. De wetgever heeft er echter niet voor gekozen om een tegenbewijsregeling te introduceren.³⁸

³⁵ Bovendien werd de belastingheffing over vermogensinkomsten tot 2001 gecombineerd met een vermogensbelasting van 0,7% over de waarde van het vermogen (Arends, in: *Cursus Belastingrecht*, IB.5.0.3). *Kamerstukken II 1998/99*, 26727, nr. 3, p. 36 en p. 37 (MvT).

³⁶ *Kamerstukken II 1998/99*, 26727, nr. 3, p. 37 (MvT).

³⁷ Volledigheidshalve hebben belastingplichtigen recht op een vermogensvrijstelling welke in mindering wordt gebracht op de rendementsgrondslag. *Kamerstukken II 1998/99*, 26727, nr. 3, p. 38 (MvT).

³⁸ *Kamerstukken II 1998/99*, 26727, nr. 3, p. 39 (MvT).

Met de ingang van 1 januari 2017 heeft zich wederom een stelselwijziging voorgedaan. Sinds de invoering van de Wet IB 2001 is de rente op spaartegoeden namelijk flink gedaald, met als gevolg dat het werkelijk behaalde rendement in veel gevallen lager ligt dan het forfaitaire rendement. Spaarders werden dan ook (gedeeltelijk) belast over een opbrengst welke in werkelijkheid nooit is behaald. Om hieraan tegemoet te komen werd het forfaitaire rendement in het vervolg gebaseerd op de gemiddelde verdeling (vermogensmix) van het box 3-vermogen over spaargeld en beleggingen in combinatie met een historisch gerealiseerd rendement ten aanzien van deze vermogenscategorieën. Hierbij geldt als veronderstelling dat een belastingplichtige met een hoger vermogen meer belegt dan een belastingplichtige met een lager vermogen. Verder worden de historisch gerealiseerde rendementen jaarlijks aangepast.³⁹

Met het Kerstarrest van 24 december 2021 zette de Hoge Raad (hierna: HR) uiteindelijk definitief een streep door de in de vorige paragraaf benoemde forfaitaire vermogensrendementsheffing, in het bijzonder voor de jaren 2017 en 2018.⁴⁰ Voor zover dit forfaitaire stelsel leidt tot een voordeel uit sparen en beleggen dat hoger is dan het werkelijk behaalde rendement is namelijk sprake van een schending van het eigendomsrecht en discriminatieverbod zoals in art. 1 Protocol EVRM jo. art. 14 EVRM.⁴¹ Verder heeft de wetgever aangekondigd te werken aan de invoering van een nieuwe vermogensrendementsheffing waarbij wordt aangesloten bij het werkelijk behaalde rendement. Voorlopig is het (bijgestelde) jaar van inwerkingtreding 2027.⁴² Tot de invoering van dit nieuwe stelsel geldt een (tijdelijk) overbruggingsstelsel, welke in de navolgende paragraaf zal worden besproken.

2.3. De systematiek van het huidige box 3-stelsel

Vanaf 1 januari 2023 wordt de belastingheffing in box 3 vastgesteld overeenkomstig de Overbruggingswet box 3. De achterliggende gedachte van dit stelsel is (zoals reeds benoemd) het overbruggen van de periode tot aan de inwerkingtreding van een nieuw stelsel dat inkomsten uit vermogen zal belasten op basis van het werkelijk behaalde rendement. Om dit tijdelijke stelsel in overeenstemming te brengen met het Kerstarrest wordt het voordeel uit sparen en beleggen gebaseerd op de voor het rechtsherstel gehanteerde forfaitaire spaarvariant. Uitgangspunten hierbij zijn dat wordt gekeken naar de werkelijke samenstelling van het vermogen en een onderscheid wordt gemaakt tussen drie verschillende vermogenscategorieën.⁴³

Onder het huidige stelsel wordt het voordeel uit sparen en beleggen gesteld op het effectieve rendementspercentage vermenigvuldigd met de grondslag sparen en beleggen (rendementsgrondslag) gemeten aan het begin van het kalenderjaar (peildatum). Deze rendementsgrondslag wordt berekend door de waarde van de bezittingen te verminderen met de waarde van de schulden.⁴⁴ Bezittingen en schulden worden (in beginsel) gewaardeerd tegen de waarde in het economische verkeer.⁴⁵ Verder dient de rendementsgrondslag meer te bedragen dan

³⁹ *Kamerstukken II* 2015/16, 34302, nr. 3, p. 9 en p. 10.

⁴⁰ Dit arrest heeft ook werking voor de jaren 2019 tot en met 2022. HR 24 december 2021, ECLI:NL:HR:2021:1963 (concl. A-G Niessen).

⁴¹ HR 24 december 2021, ECLI:NL:HR:2021:1963 (concl. A-G Niessen), r.o. 3.6.1. en r.o. 3.6.3.

⁴² Brief van de Staatssecretaris van Financiën van 15 april 2022 (*Kamerstukken II* 2021/22, 32140, nr. 105).

⁴³ *Kamerstukken II* 2022/23, 36204, nr. 3, p. 2 t/m p. 4 (MvT).

⁴⁴ Merk op dat schulden enkel in aanmerking worden genomen voor zover de gezamenlijke waarde meer bedraagt dan € 3.400 of € 6.800 indien de belastingplichtige een fiscaal partner heeft (art. 5.3 Wet IB 2001).

⁴⁵ Art. 5.19 lid 1 Wet IB 2001.

het heffingsvrije vermogen van € 57.000.⁴⁶ Ook bestaat er een aantal vrijstellingen voor bepaalde vermogensbestanddelen die geheel dan wel tot een bepaalde hoogte worden uitgesloten van de rendementsgrondslag. Het effectieve rendementspercentage wordt gesteld op het rendement gedeeld door de rendementsgrondslag. Het rendement bedraagt de som van 1,03% van de waarde van de banktegoeden en 6,04% van de waarde van de overige bezittingen, verminderd met 2,47% van de waarde van de schulden.⁴⁷ Een vermogensbestanddeel valt onder de categorie ‘overige bezittingen’ wanneer deze niet in de andere categorieën kan worden ondergebracht. Verder zijn de forfaitaire percentages gebaseerd op gemiddelden van de desbetreffende categorie over het desbetreffende jaar. Jaarlijks worden deze aangepast.⁴⁸ Tenslotte geldt een tarief van 36% over het belastbare inkomen uit sparen en beleggen.⁴⁹

Tenslotte dient voor de volledigheid te worden opgemerkt dat een particuliere belegger, naast de IB, ook te maken krijgt met de dividendbelasting. Onder de dividendbelasting wordt namelijk een belasting geheven van de tot een (onder andere) dividend gerechtigde particuliere belegger.⁵⁰ Verder is de inhoudingsplichtige, het uitdelende lichaam, de dividendbelasting verschuldigd en zal deze moeten afdragen.⁵¹ Tenslotte vormt de dividendbelasting een voorheffing op de IB en kan daarom hiermee worden verrekend.⁵²

2.4. De houdbaarheid van het huidige box 3-stelsel

Zoals behandeld in paragraaf 2.2 bood de Hoge Raad in het Kerstarrest rechtsherstel door enkel de werkelijk behaalde rendementen in de heffing te betrekken. De wetgever reageerde vervolgens met de Wet rechtsherstel box 3 en het (op het eerstgenoemde gebaseerde) huidige overbruggingsstelsel. De vraag rijst echter of deze wel voldoende in lijn liggen met het Kerstarrest.

Zo concludeerde advocaat-Generaal (hierna: A-G) Wattel dat de Wet rechtsherstel box 3 (in ieder geval) in het kader van de categorie ‘overige bezittingen’ het discriminatieverbod en het eigendomsgrondrecht net zo erg schendt als het ‘afgekeurde’ box 3-stelsel vanaf 2017.⁵³ Een gemiddeld rendement op beleggingen kan namelijk nooit als benadering gelden van een individueel behaald rendement. Een gemiddelde brengt namelijk per definitie met zich mee dat belastingplichtigen met een ondergemiddeld rendement nooit het gemiddelde zullen bereiken en daardoor te hoog worden belast. Het kan hier bijvoorbeeld gaan om risicomijdende of onfortuinlijke beleggers, maar ook om niet-beleggers, zoals het geval is bij leegstaande tweede woningen. Aan de andere kant brengt het gebruik van een gemiddelde met zich mee dat risicozoekende en fortuinlijke belastingplichtigen met een bovengemiddeld rendement eveneens het gemiddelde niet zullen halen en daardoor structureel te laag worden belast. Een gemiddelde belasting leidt daarom systematisch

⁴⁶ Het heffingsvrije vermogen bedraagt € 114.000 in het geval dat de belastingplichtige een fiscaal partner heeft. Art. 5.2 lid 1 en art. 5.5 Wet IB 2001

⁴⁷ In het geval dat het berekende rendement negatief uitvalt, wordt het rendement gesteld op nihil. Dit houdt in dat er geen mogelijkheid bestaat om verliezen te verrekenen. Art. 5.2 lid 2 Wet IB 2001.

⁴⁸ *Kamerstukken II 2022/23*, 36204, nr. 3, p. 4 (MvT).

⁴⁹ Voor de volledigheid wordt onder het belastbaar inkomen uit sparen en beleggen verstaan het voordeel uit sparen en beleggen verminderd met de persoonsgebonden aftrek. Art. 2.13 en art. 5.1 Wet IB 2001.

⁵⁰ Art. 1 lid 1 Wet DB 1965.

⁵¹ Art. 7 Wet DB 1965.

⁵² Art. 9.2 lid 1 onderdeel b Wet IB 2001.

⁵³ Concl. A-G P.J. Wattel, ECLI:NL:PHR:2023:655, r.o. 9.10.

tot een schending van het discriminatieverbod en het eigendomsgrondrecht.⁵⁴ Aldus is de A-G van mening dat de Wet rechtsherstel box 3 geen rechtsherstel biedt aan de ondergemiddelde beleggers en dat het op ficties gebaseerde stelsel hoogstens door toeval het daadwerkelijk behaalde rendement benadert.⁵⁵ De A-G vervolgt dat rechtsherstel moet worden geboden door een vergelijking te maken tussen het wettelijke rendement en een benadering van het rendement dat feitelijk is behaald. Dit komt neer op de introductie van een tegenbewijsregeling. Een schending van de EVRM-rechten doet zich voor indien het feitelijke rendement significant lager is dan het wettelijke rendement. Het is volgens de A-G aan de HR om deze marge van tolerantie te kwantificeren.⁵⁶

Ook in de literatuur is aandacht besteed aan de vraag of de Wet rechtsherstel box 3 en het overbruggingsstelsel zullen slagen voor de proportionaliteitstoets van het Kerstarrest. Niessen beschrijft hoe de met het Kerstarrest afgekeurde regeling fout liep op twee punten, namelijk enerzijds het gebruik van één forfait voor meerdere vermogensbestanddelen en anderzijds de opname van de vermogensmix in 2017. De laatste hiervan is voor de Hoge Raad de druppel geweest die de emmer deed overlopen. Alhoewel Niessen betwijfelt of het overbruggingsstelsel voor de proportionaliteitstoets zal slagen, benoemt hij dat de genoemde vermogensmix inmiddels wel is weggehaald uit het stelsel en dat dit voor de HR mogelijk nog een reden kan zijn om het overbruggingsstelsel in stand te laten. Wel geeft hij aan dat het overbruggingsstelsel de facto wederom een variant van een vermogensmix bevat. De afzonderlijke rendementpercentages worden immers ook weer op basis van een forfait vastgesteld. Dit terwijl de HR een benadering van het reële rendement voorschrijft.⁵⁷ In het verlengde hiervan beargumenteert Heithuis dat de wetgever een groot risico heeft genomen door één rendementpercentage te hanteren per afzonderlijke categorie en is het maar de vraag of dit standhoudt bij de rechter. Verder kaart hij aan dat de wetgever ook had kunnen kiezen voor een variant, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen nog meer categorieën en bijbehorende rendementen. Gezien de minimale financiële belangen die hiermee gepaard gaan, had dit zijn voorkeur gehad.⁵⁸ Dusarduijn gaat in op de stelling van de wetgever dat de drie categorieën een werkelijke samenstelling van het vermogen vertegenwoordigen. Zij acht dit echter een ‘apert onjuiste voorstelling van zaken’. Het onderbrengen van verschillende bezittingen en schulden onder één categorie in combinatie met een gemiddeld rendement kan volgens haar namelijk niet in overeenstemming zijn met de werkelijkheid, met de juridische risico’s van dien.⁵⁹ Verder zijn Albert en Meijer van mening dat de wetgever voor alle categorieën behalve het spaargeld het Kerstarrest ‘aan zijn laars lapt’. De vaststelling van het wettelijke rendement bevat volgens hen hetzelfde mankement als in 2017, waarbij onfortuinlijke beleggers te laag worden belast en het tegenovergestelde geldt voor fortuinlijke beleggers.⁶⁰ Tenslotte gebruikt Stevens de term ‘plaatsvervangende schaamtegevoelens’ voor de hernieuwde vermogenscategorieën. De beslissing om juist voor de spaarders rechtsherstel te bieden, heeft volgens hem gezorgd voor de nodige gebreken en een enorme hoeveelheid aan extra arbeid.⁶¹

⁵⁴ Concl. A-G P.J. Wattel, ECLI:NL:PHR:2023:655, r.o. 9.12.

⁵⁵ Concl. A-G P.J. Wattel, ECLI:NL:PHR:2023:655, r.o. 9.16.

⁵⁶ Concl. A-G P.J. Wattel, ECLI:NL:PHR:2023:655, r.o. 9.25.

⁵⁷ Niessen, *FTV* 2023/1.

⁵⁸ Heithuis, *NTR* 2022/2015.

⁵⁹ Dusarduijn, *WFR* 2022/183, par. 5.1.

⁶⁰ Albert & Meijer, *WFR* 2022/147, par. 3 en 4.

⁶¹ Stevens, *WFR* 2023/17.

2.5. De vormgeving van een toekomstig box 3-stelsel

De wetgever heeft aangekondigd te werken aan de invoering van een nieuw stelsel met betrekking tot het belasten van kapitaalinkomen op basis van het werkelijk behaalde rendement. In de contourennota van 15 april 2022 zijn hiervoor de eerste hoofdlijnen geschetst, onderverdeeld in enerzijds de mogelijkheid voor een *vermogensaanwasbelasting* en anderzijds de mogelijkheid voor een *vermogenswinstbelasting*. Een vermogensaanwasbelasting houdt in dat op jaarbasis belasting wordt geheven over zowel de reguliere inkomsten als de waardeontwikkeling van vermogensbestanddelen. Onder het systeem van een vermogenswinstbelasting wordt eveneens op jaarbasis belasting geheven over de reguliere inkomsten. Verschillend ten opzichte van een vermogensaanwasbelasting is echter dat de waardeontwikkeling van vermogensbestanddelen pas op het moment van realisatie in de belastingheffing worden betrokken, zodat alleen het gerealiseerde rendement wordt belast.⁶²

In de contourennota geeft het kabinet de voorkeur aan voor een vermogensaanwasbelasting. Als voordeel ten opzichte van een vermogenswinstbelasting wordt namelijk aangegeven dat een vermogensaanwasbelasting de waardeontwikkeling van vermogensbestanddelen op jaarbasis in de belastingheffing betreft, in tegenstelling tot het jaar van realisatie. Op deze wijze wordt voorkomen dat belastingplichtigen geneigd zijn om hun belastingheffing langdurig uit te stellen. Ook wordt genoemd als voordeel dat belastingplichtigen en betrokken partijen (ketenpartners) niet over een lange periode gegevens hoeven bij te houden. Een vermogensaanwasbelasting verdient daarom op het gebied van uitvoerbaarheid de voorkeur. Ook wordt een aantal nadelen benoemd. Zo kunnen zich onder een vermogensaanwasbelasting situaties voordoen waarin de belastingplichtige over onvoldoende liquiditeiten beschikt om de box 3-heffing te betalen, hetgeen bijvoorbeeld speelt in situaties waarin een waardestijging van een vermogensbestanddeel heeft plaatsgevonden zonder dat hierop verkoopwinst is gerealiseerd. Tevens kan dit voor complicaties zorgen bij illiquide vermogensbestanddelen die geen reguliere inkomsten opleveren.⁶³

Voorgenoemde afwegingen komen terug in een nieuw voorstel van het (demissionaire) kabinet op 8 september 2023, welke gepaard gaat met een internetconsultatie. Het kabinet stelt voor om met behulp van een vermogensaanwasbelasting als hoofdregel (in beginsel) het totale werkelijke rendement uit vermogen te belasten. Een uitzondering op de hoofdregel wordt echter gemaakt voor onroerende zaken. Hiervoor wordt namelijk voorgesteld om voor het belasten van de waardeontwikkeling een vermogenswinstbelasting te hanteren, waardoor het tijdstip van belastingheffing ten opzichte van een vermogensaanwasbelasting zal worden uitgesteld naar het moment van vervreemding van het desbetreffende vermogensbestanddeel. Dat neemt niet weg dat onder beide systemen het totale werkelijke rendement wordt belast.⁶⁴ Voor de uitzondering op onroerende zaken wordt als reden genoemd dat belastingheffing over de waardestijging tot gevolg kan hebben dat de onroerende zaak moet worden verkocht om de belasting te kunnen betalen en dat een onroerende zaak vanuit zijn aard een gebruiksobject betreft. Het kabinet acht het namelijk onwenselijk en niet-proportioneel dat fiscale regels kunnen aanzetten tot het moeten vervreemden van gebruiksobjecten.⁶⁵ In eerste instantie werd in het wetsvoorstel overigens ook een

⁶² Brief van de Staatssecretaris van Financiën van 15 april 2022 (*Kamerstukken II 2021/22*, 32140, nr. 105, p. 2).

⁶³ Brief van de Staatssecretaris van Financiën van 15 april 2022 (*Kamerstukken II 2021/22*, 32140, nr. 105, p. 3).

⁶⁴ Internetconsultatie Wet werkelijk rendement box 3, MvT, p. 5.

⁶⁵ Internetconsultatie Wet werkelijk rendement box 3, MvT, p. 17.

vermogenswinstbelasting voorgesteld voor specifieke niet-beursgenoteerde aandelen. Vanwege strijdigheid met de staatssteunregels van de Europese Unie is dit echter later verwijderd uit het wetsvoorstel.⁶⁶

Verder is noemenswaardig dat wordt voorgesteld het huidige heffingsvrije vermogen om te zetten in een heffingsvrij inkomen. In plaats van dat een bepaald bedrag aan vermogen vrijgesteld is, zal (logischerwijs) een bepaald inkomen zijn vrijgesteld. Dit zorgt ervoor dat twee belastingplichtigen met een verschillend vermogen en een gelijk rendement hetzelfde bedrag aan belasting betalen.⁶⁷ Bovendien wordt een mogelijkheid tot verliesverrekening geïntroduceerd, omdat dit past binnen een stelsel waarbij de totale inkomsten uit vermogen worden belast. Vanuit deze gedachte zou het immers niet zo mogen zijn dat de som van de jaarlijkse inkomsten ongelijk is aan de totale inkomsten.⁶⁸ Tenslotte worden de huidige vrijstellingen (in beginsel) gehandhaafd en blijft de waardering op de waarde in het economische verkeer eveneens intact. De datum van inwerkingtreding staat voorlopig op 1 januari 2027.⁶⁹

2.6. Een toekomstig box 3-stelsel nader bekeken

Zoals besproken in de voorgaande paragraaf, bestaat de afweging van de wetgever voor een toekomstig stelsel uit de keuze tussen ófwel een vermogensaanwasbelasting óf een vermogenswinstbelasting, dan wel een combinatie. Hierover is eveneens het een en ander aan opinies te vinden in de fiscale literatuur. Gezien de grote hoeveelheid heb ik een selectie gemaakt van de naar mijn mening meest relevante standpunten en argumentatie.

Kavelaars is een voorstander van de invoering van een vermogenswinstbelasting. Dit heeft (voornamelijk) zijn voorkeur omdat het systeem van een vermogenswinstbelasting terugkomt in de rest van de inkomstenbelasting (box 1 en box 2) en er liquiditeiten aanwezig moeten zijn om de belasting daadwerkelijk te kunnen betalen. Onder een vermogensaanwasbelasting wordt immers geheven zonder dat er realisatie heeft plaatsgevonden. Verder beargumenteert hij dat de administratieve component geen valide argument is om een vermogenswinstbelasting niet in te voeren. Ook benoemt Kavelaars dat waarschijnlijk de stabielere belastingopbrengsten onder een vermogensaanwasbelasting de doorslag hebben gegeven voor het voorstel van de wetgever.⁷⁰ In het verlengde van de argumentatie van Kavelaars noemt Meussen dat vermogensaanwas geen vorm van inkomen is, omdat er nog geen realisatie heeft plaatsgevonden. Een vermogenswinstbelasting sluit volgens hem dan ook het beste aan bij het inkomensbegrip. Overigens is hij onderaan de streep geen voorstander van zowel een vermogenswinstbelasting als vermogensaanwasbelasting.⁷¹ Boer gaat eveneens in op begrip van 'realisatie'. Hij vult hierop aan dat het realisatiebeginsel ook een uitwerking is van het draagkrachtbeginsel. Vanaf het moment dat een belastingplichtige beschikt over het inkomen kan namelijk pas de belasting worden betaald. Een vermogenswinstbelasting doet daarom ook recht aan het draagkrachtbeginsel.⁷²

⁶⁶ Brief van de Staatssecretaris van Financiën van 15 april 2024 (2024-0000229730).

⁶⁷ Internetconsultatie Wet werkelijk rendement box 3, MvT, p. 15.

⁶⁸ Internetconsultatie Wet werkelijk rendement box 3, MvT, p. 16.

⁶⁹ (Brief van de Staatssecretaris van Financiën van 8 september 2023, met kenmerk 2023-0000202460). Internetconsultatie Wet werkelijk rendement box 3, MvT, p. 5.

⁷⁰ Kavelaars, *WFR* 2022/106.

⁷¹ Meussen, *FED* 2022/65.

⁷² Boer, *NtFR* 2022/3382.

Cnossen en Jacobs zijn daarentegen (in beginsel) van mening dat een vermogensaanwasbelasting de voorkeur verdient boven een vermogenswinstbelasting. De vermogenswinstbelasting leidt namelijk tot prikkels om de winst uit te stellen, waardoor belastingarbitrage plaatsvindt. Verder stellen zij dat een vermogensaanwasbelasting een betere invulling geeft aan het draagkrachtbeginsel. Het realiseren van vermogenswinst dan wel verlies heeft volgens hen namelijk niet te maken met de definitie van inkomen maar met het beleggingsbeleid.⁷³ Merk hier het verschil op met het genoemde argument van Boer met betrekking tot het draagkrachtbeginsel. Ik ben eerder een voorstander van de argumentatie van Boer. Als voordeel van een vermogenswinstbelasting noemen Cnossen en Jacobs dat alle andere landen ter wereld met een winstbelasting op privévermogen dit doen op basis van realisatie. Ook hameren zij op een symmetrische belasting in alle boxen van de IB. Een vermogensaanwasbelasting in box 3 zou namelijk aanleiding geven tot belastingarbitrage door vermogen zo te structureren dat dit alsnog onder een regime van een vermogenswinstbelasting valt. Een vermogensaanwasbelasting in box 3 is dan ook enkel mogelijk voor zover in de andere boxen flankerende maatregelen worden getroffen.⁷⁴

2.7. Deelconclusie

In dit hoofdstuk zijn de volgende deelvragen behandeld: (1) *Op welke wijze wordt een particuliere belegger belast volgens de Wet IB 2001 en Wet DB 1965?* en (2) *Op welke wijze wordt een particuliere belegger belast volgens het aangekondigde toekomstige box 3-stelsel?*

Ten aanzien van de eerste deelvraag is allereerst ingegaan op de geschiedenis van belastingheffing over vermogensinkomsten. Vervolgens is uiteengezet hoe een particuliere belegger momenteel wordt belast volgens het zogenoemde 'overbruggingsstelsel'. Onder dit stelsel vindt belastingheffing plaats volgens de werkelijke verdeling van het vermogen van een belastingplichtige aan de hand van drie verschillende vermogenscategorieën met afzonderlijke forfaitaire percentages. Verder behandelde ik de conclusie van A-G Wattel, waarin de A-G schreef van mening te zijn dat de Wet rechtsherstel box 3 geen rechtsherstel biedt aan de ondergemiddelde beleggers en dat het op ficties gebaseerde stelsel hoogstens door toeval het daadwerkelijk behaalde rendement benadert. Hij vindt dan ook dat hier rechtsherstel geboden moet worden. In de literatuur wordt eveneens betwijfeld of het huidige stelsel stand kan houden.

In het kader van de tweede deelvraag is het voorstel behandeld van de wetgever voor de invoering van een nieuw box 3-stelsel, waarbij het werkelijk rendement zal worden belast. In concreto bestaat het voorstel als hoofdregel uit een vermogensaanwasbelasting, met als uitzondering op bepaalde vermogensbestanddelen een vermogenswinstbelasting. De standpunten in de literatuur voor beide varianten lopen uiteen en van een eenduidige opinie voor welke variant de voorkeur geniet, is dan ook geen sprake. Relevante argumenten in het voordeel van een vermogenswinstbelasting zijn dat een belastingplichtige over liquide middelen moet beschikken om de heffing daadwerkelijk te kunnen betalen en dat het voordeel onder een vermogensaanwasbelasting geen inkomen is, omdat realisatie nog niet heeft plaatsgevonden. Het grote voordeel van een vermogensaanwasbelasting is dat dit systeem geen prikkel biedt om winstneming uit te stellen. Nu in dit hoofdstuk is stilgestaan bij hoe de particuliere belegger wordt belast, staat de belastingheffing van de ab-houder in het volgende hoofdstuk centraal.

⁷³ Cnossen & Jacobs, *WFR* 2023/178, par. 2.

⁷⁴ Cnossen & Jacobs, *WFR* 2023/178, par. 4.

Hoofdstuk 3. Belastingheffing over het beleggingsvermogen bij (de vennootschap van) een ab-houder

3.1. Inleiding

In het vorige hoofdstuk werd besproken dat een belastingplichtige ervoor kan kiezen om beleggingsvermogen aan te houden – als particuliere belegger – in box 3 van de IB. Een andere optie is om beleggingsvermogen als ab-houder in de vennootschap aan te houden, waar in dit hoofdstuk bij stil wordt gestaan. Eerst wordt een uitleg gegeven van de oorsprong van de ab-regeling en wanneer sprake is van een ab. Vervolgens wordt uiteengezet hoe een ab-houder wordt belast volgens de Vpb, IB en DB. Ook wordt stilgestaan bij het fenomeen van het uitstellen van de box 2-heffing in de IB. Het voorgaande omvat zich in de volgende deelvraag: *Op welke wijze wordt (de vennootschap van) een ab-houder belast over zijn beleggingsvermogen volgens de Wet IB 2001, Wet Vpb 1969 en Wet DB 1965?* Dit hoofdstuk wordt afgesloten met een deelconclusie, waarin een antwoord wordt geformuleerd op de deelvraag.

3.2. Achtergrond en definitie van het begrip ‘ab-houder’

De oorsprong van de ab-regeling kan worden gevonden in het onderscheid tussen beleggen en ondernemen. Dit illustreert zich als volgt. Wie een onderneming begint, heeft hierbij de keuze uit verschillende rechtsvormen. Zo kan een onderneming worden gedreven in de vorm van een eenmanszaak of personenvennootschap, welke worden gekenmerkt door het ontbreken van rechtspersoonlijkheid.⁷⁵ Kapitaalvennootschappen zoals de BV en naamloze vennootschap beschikken daarentegen wel over rechtspersoonlijkheid. Bijzonder aan deze rechtsvormen met rechtspersoonlijkheid is dat de belastingplichtige natuurlijk persoon (in formele zin) niet de onderneming uitoefent. De belastingplichtige treedt namelijk op als aandeelhouder (en vaak ook als bestuurder) en oefent vanuit deze positie invloed uit op de bedrijfsvoering van een onderneming. Echter zal de aandeelhouder – bij een 100% aandelenbelang – doorgaans een dusdanige mate van zeggenschap hebben dat beide vormen van bedrijfsuitoefening (met en zonder rechtspersoonlijkheid) in praktisch opzicht weinig zullen verschillen. Behalve de aandeelhouder-ondernemer kan sprake zijn van een aandeelhouder-belegger, welke zich (logischerwijs) in mindere mate bezighoudt met de bedrijfsvoering van een onderneming. Deze zal zich voornamelijk bezighouden met het resultaat op zijn belegging.⁷⁶

Met de herziening van de ab-regeling in 1997 heeft de wetgever gepoogd het destijds geldende getalsmatige criterium enerzijds meer in overeenstemming te brengen met het voornoemde verschil tussen beleggen en ondernemen en anderzijds te vereenvoudigen.⁷⁷ Sindsdien kwalificeert een belastingplichtige als ab-houder bij een belang van ten minste 5% in het geplaatste aandelenkapitaal van een vennootschap.⁷⁸ Dit hoeft echter niet om een aandelenbelang te gaan. Zo is tevens sprake

⁷⁵ Opgemerkt dient te worden dat het Wetsvoorstel modernisering personenvennootschappen voorziet in nieuwe wetgeving betreffende de personenvennootschappen, waaronder de verkrijging van rechtspersoonlijkheid. Voor de IB zullen de personenvennootschappen echter, gelijk aan de huidige wetgeving, worden aangemerkt als een transparant lichaam (Internetconsultatie Wetsvoorstellen modernisering personenvennootschappen, MvT Voorontwerp fiscaal gedeelte personenvennootschappen, p. 2.).

⁷⁶ NDFR Commentaar, deel Inkomstenbelasting, art. 4.1 Wet IB 2001.

⁷⁷ *Kamerstukken II 1995/96, 24761, nr. 3, p. 14 (MvT).*

⁷⁸ Art. 4.6 Wet IB 2001.

van een ab wanneer de belastingplichtige beschikt over een optierecht om minimaal 5% van de aandelen van een vennootschap te verwerven of winstbewijzen die betrekking hebben op ten minste 5% in de jaarwinst van een vennootschap.⁷⁹ Aldus is het idee van de ab-regeling om een kwantificeerbare grens te stellen vanaf wanneer sprake is van een aandeelhouder-ondernemer. Dit hoeft echter niet te betekenen dat een ab-houder altijd bezig zal zijn met het drijven van een onderneming. Een ab-houder kan immers besluiten om (uitsluitend) te beleggen vanuit zijn vennootschap. Deze beleggende ab-houder staat centraal in dit onderzoek. Zijn kapitaalinkomen wordt als volgt belast. Allereerst is de vennootschap over de behaalde ondernemingswinst Vpb verschuldigd. Daarnaast is de ab-houder IB (box 2-heffing) verschuldigd in het geval van een dividenduitkering of vervreemding van de ab-aandelen. In de volgende paragrafen worden beide componenten uitgebreid toegelicht.

3.3. Beleggingsvermogen van een ab-vennootschap in het kader van de Vpb

De vennootschap van de ab-houder heeft een zelfstandige belastingplicht volgens de Wet Vpb 1969.⁸⁰ De vennootschap is namelijk Vpb verschuldigd over de in een (kalender)jaar behaalde (belastbare) winst.⁸¹ In de Wet Vpb 1969 is (in beginsel) geen winstbegrip opgenomen. Ter bepaling van de winst wordt namelijk verwezen naar de Wet IB 2001.⁸² Het uitgangspunt bij de winstbepaling is daarom het zogenoemde 'totaalwinstbeginsel', inhoudende dat onder winst wordt verstaan het bedrag van de gezamenlijke voordelen die, onder welke naam of vorm dan ook, worden verkregen uit een onderneming.⁸³ De totale winst van een onderneming kan echter pas bij het einde van een vennootschap worden bepaald. Daarom wordt aan elk (kalender)jaar een gedeelte van de totale winst toegerekend, de jaarwinst. De jaarwinst wordt bepaald aan de hand van goed koopmansgebruik, met inachtneming van een bestendige gedragslijn die onafhankelijk is van de vermoedelijke uitkomst. Aldus ziet goed koopmansgebruik op de verdeling van winsten en het moment waarop een bate of last in aanmerking genomen moet worden.⁸⁴

In het kader van de fiscale balanswaardering en goed koopmansgebruik is het volgende noemenswaardig. Beleggingen kunnen namelijk, afhankelijk van de beleggingsvorm, op basis van goed koopmansgebruik worden gewaardeerd tegen de kostprijs (of lagere bedrijfswaarde). Dat houdt in dat bij winstgevende beleggingen pas winst genomen hoeft te worden op het moment dat de beleggingen worden verkocht, hetgeen uitstel van Vpb bewerkstelligt. Dit is bijvoorbeeld het geval bij beleggingen in de vorm van (courante en niet-courante) aandelen.⁸⁵ Verder stelt goed koopmansgebruik een belastingplichtige in staat om een (ongerealiseerd) verlies te nemen. Indien daarna echter winst wordt gemaakt, moet weer winst worden genomen tot maximaal aan het niveau van de initiële kostprijs. Het Vpb-tarief bedraagt in 2024 19% over een belastbaar bedrag tot en met € 200.000 en 25,8% voor het meerdere.⁸⁶

⁷⁹ Zie art. 4.6 t/m art. 4.11 Wet IB 2001 voor alle wetsartikelen rondom de definitie van een ab.

⁸⁰ Art. 1 Wet Vpb 1969.

⁸¹ Art. 7 Wet Vpb 1969.

⁸² Art. 8 lid 1 Wet Vpb 1969.

⁸³ Art. 3.8 Wet IB 2001.

⁸⁴ NDFR Commentaar, deel Inkomstenbelasting, art. 3.25 Wet IB 2001, par. 1.1.

⁸⁵ De genoemde waardering op de kostprijs dan wel lagere bedrijfswaarde gaat niet op voor zover sprake is van een vrijgestelde beleggingsinstelling (VBI) zoals in art. 6a Wet Vpb 1969. De ab-houder is namelijk op grond van art. 4.14 Wet IB 2001 een forfaitair voordeel verschuldigd over de waarde in het economische verkeer.

⁸⁶ Art. 22 Wet Vpb 1969.

Waar de vermogensetikettering in de IB bepaalt of een vermogensbestanddeel tot het ondernemings- dan wel privévermogen behoort, werkt dit anders binnen de Vpb.⁸⁷ In de Vpb is namelijk een fictie opgenomen waaruit volgt dat de lichamen van art. 2 lid 1, onderdeel a, b, c, d en lid 3 worden geacht hun onderneming te drijven met behulp van hun gehele vermogen.⁸⁸ Het gehele vermogen, waaronder het beleggingsvermogen, wordt aldus aangemerkt als ondernemingsvermogen. In paragraaf 5.4 wordt deze etiketteringsfictie uitgebreid besproken.

3.4. Beleggingsvermogen van een ab-vennootschap in het kader van de IB en DB

Het belastbaar inkomen uit ab maakt onderdeel uit van box 2 van de IB en betreft het inkomen uit ab verminderd met de te verrekenen verliezen uit ab.⁸⁹ Het inkomen uit ab bestaat hierbij uit enerzijds de reguliere voordelen en anderzijds de vervreemdingsvoordelen. Onder reguliere voordelen worden verstaan de voordelen die worden getrokken uit de tot een ab behorende aandelen of winstbewijzen, verminderd met de aftrekbare kosten. In de regel zal het hierbij gaan om dividend.⁹⁰ Van belang hierbij is dat de (dividend) uitkerende vennootschap DB in zal houden op de dividenduitkering, welke voor de ab-houder uiteindelijk verrekenbaar is in de IB.⁹¹ De DB is daarmee een voorheffing op de IB. Met vervreemdingsvoordelen worden bedoeld de voordelen die worden behaald bij vervreemding van (een gedeelte van) tot een ab behorende aandelen of winstbewijzen. Doorgaans gaat het hierbij om de verkoop van aandelen.⁹² Specifiek bestaat de omvang van de vervreemdingsvoordelen uit de overdrachtsprijs verminderd met de verkrijgingsprijs.⁹³ Het tarief in box 2 van de IB bedraagt 24,5% over een bedrag tot € 67.000 en 33% over het meerdere.⁹⁴ Dit is een opvallende wijziging ten opzichte van het in 2023 geldende uniforme tarief van 26,9%.

In het kader van het beleggen van vermogen kan de ab-houder ervoor kiezen om een lening aan te gaan bij zijn eigen vennootschap en met deze gelden te beleggen in box 3 van de IB. Op deze wijze kan de ab-houder immers in privé beschikken over geld uit de vennootschap zonder dat daarover box 2-heffing verschuldigd is. Wel zal de ab-houder over de schuld een zakelijke rente moeten betalen aan zijn eigen vennootschap. Het lenen bij de eigen vennootschap is echter per heden nog maar mogelijk tot op een zekere hoogte. Per 1 januari 2023 is namelijk de Wet excessief lenen bij eigen vennootschap in werking getreden, welke als doel heeft om uitstel en afstel van box 2-heffing tegen te gaan. Voor zover de schulden van de ab-houder aan de eigen vennootschap op de peildatum van 31 december 2024 meer dan € 500.000 bedragen, zal een fictief voordeel uit ab in aanmerking worden genomen. Overigens geldt deze grens voor de belastingplichtige inclusief zijn partner.⁹⁵ Eigenwoningsschulden zijn uitgesloten van deze maatregel.⁹⁶ De privéschuld van de ab-houder aan zijn

⁸⁷ Vermogensetikettering volgt uit art. 3.8 Wet IB 2001.

⁸⁸ Art. 2 lid 6 Wet Vpb 1969.

⁸⁹ Art. 4.1 Wet IB 2001.

⁹⁰ Merk op dat de uitkerende vennootschap gebonden is aan bepaalde voorwaarden met betrekking tot het uitkeren van dividend. Op grond van art. 2:216 BW moet namelijk een balanstest en een uitkeringstoets plaatsvinden. Volgens de balanstest mag enkel dividend worden uitgekeerd voor zover het eigen vermogen hoger is dan de wettelijke en statutaire reserves. De uitkeringstoets houdt in dat het bestuur van de onderneming moet beoordelen of de onderneming na de dividenduitkering nog in staat is om haar opeisbare schulden te betalen.

⁹¹ Art. 9.2 lid 1 sub b Wet IB 2001 en art. 3 Wet DB 1965.

⁹² Art. 4.12 Wet IB 2001.

⁹³ Art. 4.19 Wet IB 2001.

⁹⁴ Art. 2.12 Wet IB 2001.

⁹⁵ Art. 4.13 lid 1 sub f Wet IB 2001.

⁹⁶ Art. 4.14a lid 6 Wet IB 2001.

eigen vennootschap valt in box 3 van de IB. De rentebaten over de schuld bij de eigen vennootschap worden in de heffing van de Vpb betrokken.

Andersom kan de ab-houder ook een lening verstrekken aan zijn eigen vennootschap waardoor de vennootschap deze gelden kan gaan beleggen.⁹⁷ Indien wordt gekozen voor deze route zal de ab-houder te maken krijgen met de terbeschikkingsstellingsregeling. Deze is namelijk (onder meer) van toepassing wanneer een belastingplichtige privévermogen ter beschikking stelt aan zijn eigen vennootschap of vennootschap waarin een met hem verbonden persoon een ab houdt. De achtergrond van deze regeling is het voorkomen dat vermogensbestanddelen die normaal gesproken onder het bereik van box 2 en de Vpb vallen, ondergebracht worden in box 3.⁹⁸ Het gevolg van deze regeling is uiteindelijk dat de rente op de lening als resultaat uit werkzaamheid zal worden belast tegen het progressieve tarief van box 1 van de IB. Verder geldt een terbeschikkingsstellingsvrijstelling van 12% van de totale omvang van het resultaat uit werkzaamheden.⁹⁹ De betaalde rente op de schuld is bij de eigen vennootschap aftrekbaar voor de Vpb.

3.5. Uitstel box 2-heffing

Kenmerkend aan de positie van een ab-houder is dat hij zelf in staat is om te besluiten wanneer de heffing in box 2 van de IB zal plaatsvinden. Een ab-houder kan immers zelf besluiten wanneer hij dividend uitkeert of de aandelen in zijn vennootschap vervreemdt. Een ab-houder kan daarom in theorie net zo lang zijn box 2-heffing uitstellen als hij wil, waardoor zijn kapitaalinkomen op jaarlijkse basis enkel met Vpb wordt belast. In box 2 bouwt hij een ab-claim op en geniet hij door het uitstel van box 2-heffing in feite een liquiditeitsvoordeel, waardoor de nominale belastingtarieven mogelijk geen goede afspiegeling geven van het daadwerkelijke tarief waar een ab-houder mee wordt geconfronteerd. Wel wordt het behaalde rendement in de BV belast in de Vpb en uiteindelijk ook in box 2.

Dit fenomeen van het uitstellen van box 2-heffing is niet van de afgelopen jaren. Al in het jaar van de herziening van het ab-regime (1997) schreef Cnossen dat in het cumulatieve tarief van een ab-houder geen rekening wordt gehouden met de 'tijds waarde van geld'. Vanwege de aanwezigheid van rente is de waarde van een euro die volgend jaar moet worden betaald namelijk lager dan de waarde van een euro die dit jaar moet worden betaald. Hij illustreert dit aan de hand van een vergelijking tussen een werknemer die wordt belast tegen 50% IB en een ab-houder die wordt belast tegen 35% Vpb en 25% IB.¹⁰⁰ De werknemer betaalt echter direct het volledige tarief, in tegenstelling tot de ab-houder die zijn winst na Vpb belegt in zijn BV tegen een effectief rendement van 6,5%. Na een periode van 20 jaar rekent de ab-houder zijn ab-claim af en wat blijkt is dat de ab-houder 42% meer overhoudt dan de werknemer in dit voorbeeld. Zijn conclusie: hoe langer het belastinguitstel, hoe groter de belastingvermindering. Het feit dat de desbetreffende inkomensbestanddelen uiteindelijk toch wel conform het totaalwinstbeginsel worden belast, is naar zijn mening dan ook geen rechtvaardiging voor deze vorm van belastinguitstel.¹⁰¹

⁹⁷ Een andere mogelijkheid is dat de ab-houder de gelden als agio inbrengt in de eigen vennootschap.

⁹⁸ NDFR Commentaar, deel Inkomstenbelasting, art. 3.92 Wet IB 2001, par. 1.3.

⁹⁹ Art. 3.99b Wet IB 2001.

¹⁰⁰ Merk op dat met het voorbeeld enkel wordt bedoeld op de werking van de tijds waarde van geld en niet op de vergelijking tussen een ab-houder en werknemer. Een werknemer speelt immers geen rol in dit onderzoek.

¹⁰¹ Cnossen, *WFR* 1997/269.

Ook in het eindrapport van de Commissie Dijkhuizen (2013) is uitstel van box 2-heffing niet onopgemerkt gebleven. Om ervoor te zorgen dat een ab-houder niet meer fiscaal gedreven wordt om zijn winsten in te houden, stellen zij voor om jaarlijks een forfaitair rendement te berekenen over het fiscaal eigen vermogen van de BV van de ab-houder, waarvan de hoogte kan worden gekoppeld aan het box 3-tarief. In feite wordt dus een soort minimumrendement voorgesteld in box 2.¹⁰² Echter is het voorstel nooit ingevoerd. Verder kwam het uitstellen van box 2-heffing aan bod in het Bouwstenenrapport van het Ministerie van Financiën in 2020. Hier wordt het uitstellen van de heffing onder andere in verband gebracht met tekortkomingen ten aanzien van het draagkracht- en neutraliteitsbeginsel, belastingderving en fiscaal gefaciliteerd sparen. Als beleidsopties worden genoemd de mogelijkheid tot het invoeren van (twee verschillende varianten van) een jaarlijks forfaitair rendement, vergelijkbaar met het voorstel van Commissie Dijkhuizen en het beperken van de mogelijkheid voor een ab-houder om onbeperkt te kunnen lenen bij de eigen vennootschap. Laatstgenoemde is inmiddels (per 2023) ingevoerd onder de noemer Wet excessief lenen, zoals besproken in paragraaf 3.4. Verder is voorgesteld een tariefopstapje in te voeren in box 2, zodat er een prikkel bestaat een gedeelte van de winst op jaarbasis uit te keren.¹⁰³ Dit is per 2024 ook realiteit geworden. Het is echter maar de vraag of hiermee voldoende maatregelen zijn getroffen om uitstel van box 2-heffing tegen te gaan.

3.6. Deelconclusie

In dit hoofdstuk stond de volgende deelvraag centraal: *Op welke wijze wordt (de vennootschap van) een ab-houder belast over zijn beleggingsvermogen volgens de Wet IB 2001, Wet Vpb 1969 en Wet DB 1965?*

Na een uiteenzetting van de achtergrond en de voorwaarden voor het kwalificeren als een ab-houder is besproken dat de belastingheffing over het beleggingsvermogen van een ab-houder bestaat uit twee gedeelten. Allereerst wordt het kapitaalinkomen namelijk belast met Vpb en bij uitkering van dividend of vervreemding van de ab-aandelen vindt heffing plaats in box 2 van de IB. In het kader van de Vpb is stilgestaan bij de wijze waarop winstbepaling binnen de vennootschap plaatsvindt, namelijk aan de hand van het totaalwinstbeginsel en de jaarwinstbepaling op basis van goed koopmansgebruik. Verder bevat de Vpb in art. 2 lid 6 een etiketteringsfictie die ervoor zorgt dat het gehele vermogen van de vennootschap wordt geacht ondernemingsvermogen te zijn, waardoor elke vorm van beleggingsvermogen zich ook kan bevinden in de vennootschap van een ab-houder. In relatie tot de IB is onder andere ingegaan op de vraag hoe een ab-houder kan beleggen door te lenen van zijn eigen vennootschap of juist uit te lenen aan zijn vennootschap. Tenslotte is uiteengezet hoe een ab-houder in de praktijk kan profiteren van een lagere belastingdruk dan de nominale druk, omdat een ab-houder zijn box 2 heffing in de IB kan uitstellen. In een poging dit tegen te gaan heeft de wetgever gereageerd met de invoering van de Wet excessief lenen bij eigen vennootschap en een tweeschijvensysteem in box 2 van de IB. Nu de wijze van belastingheffing van de particuliere belegger en de ab-houder zijn besproken, wordt in het volgende hoofdstuk een vergelijking gemaakt tussen beide typen beleggers.

¹⁰² Commissie Inkomstenbelasting en toeslagen, *Naar een activerender belastingstelsel Eindrapport 2013*, p. 52 en p. 53.

¹⁰³

Rijksoverheid, *Bouwstenen voor een beter en eenvoudiger belastingstelsel 2024*, p. 128.

Hoofdstuk 4. Een vergelijking tussen de belastingheffing over beleggingsvermogen bij een particuliere belegger en (de vennootschap van) een ab-houder

4.1. Inleiding

Waar in de vorige hoofdstukken de belastingheffing over beleggingsvermogen bij een particuliere belegger en (de vennootschap van) de ab-houder afzonderlijk zijn besproken, staat in dit hoofdstuk een vergelijking tussen beide soorten beleggers centraal. Allereerst wordt aan de hand van een cijfermatige analyse uitgewerkt in hoeverre er per heden sprake is van een ongelijke belastingheffing. Vervolgens wordt aan de hand van literatuur beoordeeld wat het effect is op deze ongelijke belastingheffing van het kunnen uitstellen van Vpb en box 2-heffing. Daarna wordt ingegaan op de vraag of deze ongelijke belastingheffing aanvaardbaar is. Aansluitend worden de voorgenoemde stappen ook uitgewerkt onder het verwachte toekomstige box 3-stelsel. Het voorgaande omvat zich in de volgende deelvraag: *In welke mate worden een particuliere belegger en (de vennootschap van) een ab-houder ongelijk behandeld ten aanzien van de belastingheffing over beleggingsvermogen en in hoeverre dit is aanvaardbaar?* Dit hoofdstuk wordt afgesloten met een deelconclusie.

4.2. Cijfermatige beoordeling van de ongelijke belastingheffing

In deze paragraaf wordt met behulp van een cijfermatige analyse beoordeeld in hoeverre daadwerkelijke sprake is van het ongelijk belasten van beleggingsvermogen waar het betreft een particuliere belegger en een ab-houder. Deze cijfermatige uitwerking bestaat uit een berekening van de door de particuliere belegger dan wel (vennootschap van) de ab-houder te betalen belasting bij verschillende behaalde rendementen. In het bijzonder wordt stilgestaan bij het omslagpunt tussen box 2 en box 3. Dit zogenoemde 'break-even rendement' betreft het rendement waarbij de te betalen belasting over beleggingsvermogen bij beide soorten beleggers aan elkaar gelijk zijn. Ik merk op dat er in het kader van de ab-houder in deze paragraaf vanuit wordt gegaan dat de Vpb en box 2-heffing direct worden afgerekend. Ook zie ik eenvoudshalve af van het heffingsvrije vermogen van box 3. Situaties waarin uitstel van Vpb en box 2-heffing spelen, worden in paragraaf 4.3 op basis van literatuuronderzoek besproken.

Voor de vergelijking tussen beide typen beleggers wordt (vanzelfsprekend) gebruik gemaakt van de tarieven waar de particuliere belegger en ab-houder mee worden geconfronteerd. In het geval van de particuliere belegger gaat dit in 2024 om een box 3-tarief van 36%. Dit ligt voor de ab-houder genuanceerder. Zowel de vennootschap van de ab-houder als de ab-houder zelf worden in 2024 namelijk geconfronteerd met twee verschillende tarieven. De Vpb kent een (laag) tarief van 19% voor winsten tot en met € 200.000 en een (hoog) tarief van 25,8% voor het meerdere. Verder heeft box 2 van de IB een (laag) tarief van 24,5% voor een box 2-inkomen van maximaal € 67.000 en een (hoog) tarief van 33% voor het meerdere. Uit deze verschillende mogelijke tarieven volgen voor 2024 cumulatieve tarieven van 38,85% (laag Vpb/laag IB), 43,98% (hoog Vpb/laag IB), 45,73% (laag Vpb/hoog IB) en 50,29% (hoog Vpb/hoog IB). Afhankelijk van de winst en het box 2-voordeel kunnen de tarieven dus aanzienlijk uiteenlopen met een verschil van 11,44% tussen het hoogste en laagste gecombineerde Vpb/IB tarief. De gecombineerde tarieven zijn te vinden in tabel 1.

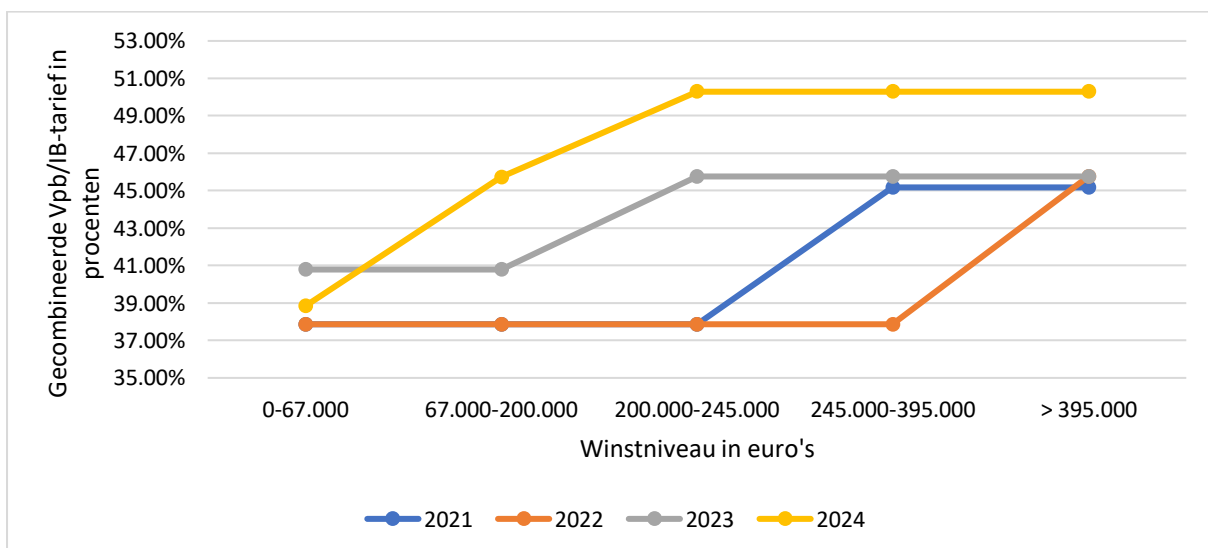
In tabel 1 staan, ter vergelijking, eveneens de twee gecombineerde tarieven van 2023 opgenomen. In 2023 werd de ab-houder in box 2 namelijk slechts belast tegen een vlak tarief van 26,9%. Het gaat

hier om de gecombineerde tarieven van 40,79% (laag Vpb/uniform IB) en 45,76% (hoog Vpb/uniform IB). Wanneer de gecombineerde tarieven voor deze twee jaren met elkaar worden vergeleken, valt op dat het toptarief met 4,53% is gestegen naar 50,29% in 2024. Het laagste gecombineerde tarief is daarentegen juist weer gedaald met 1,94% naar 38,85% in 2024. Om de verandering van de gecombineerde tarieven door de jaren heen goed te begrijpen, moeten deze verder in samenhang worden gezien met de grenzen van de schijven. Voor een nog completer beeld zijn daarom in figuur 1 de gecombineerde Vpb/IB tarieven van 2021 tot en met 2024 opgenomen. Op basis van de figuur is vanaf 2021 een duidelijke en aanzienlijke stijging van het gecombineerde tarief waarneembaar. Waar in 2021 en 2022 bijvoorbeeld voor een winst van ongeveer € 200.000 nog een tarief gold van ongeveer 38%, steeg dit in 2023 naar een tarief van bijna 46% en in 2024 zelfs naar iets meer dan 50%. De grootste sprong – afgezien van het winstniveau € 0 tot en met € 67.000 – is waarneembaar bij de overgang van 2023 naar 2024, hetgeen kan worden verklaard door de invoering van het nieuwe tweeschijvenstelsel in box 2 van de IB. Verder lijkt 2022 van de afgelopen jaren het beste (voordeligste) jaar te zijn geweest voor een ab-houder. Het tarief tot een winst van € 395.000 bedroeg hier slechts 38% en voor het merendeel was het tarief vrijwel gelijk aan de jaren 2021 en 2023. Voor de volledigheid merk ik (nogmaals) op dat de winst wordt geacht direct te zijn uitgekeerd aan de ab-houder.

Tabel 1 – Gecombineerde Vpb/IB-tarieven in procenten voor de ab-houder in 2023-2024.

	2024				2023	
Vpb	19,00%	19,00%	25,80%	25,80%	19,00%	25,80%
Box 2	24,50%	33,00%	24,50%	33,00%	26,90%	26,90%
Gecombineerd	38,85%	45,73%	43,98%	50,29%	40,79%	45,76%

Figuur 1 – Gecombineerde Vpb/IB-tarieven afgezet tegen verschillende winstniveaus voor de ab-houder in 2021-2024.¹⁰⁴

¹⁰⁴ De figuur is samengesteld door de tarieven en schijfgrenzen van de jaren 2021 tot en met 2024 met elkaar te combineren. Alhoewel de individuele jaren op zich telkens slechts twee schijven bevatten, resulteert dit in vijf schijven wanneer wordt gekeken naar de periode 2021 tot en met 2024. Merk op dat de blauwe lijn voor de winstniveaus van € 0 tot en met € 245.000 overlapt met de oranje lijn.

Alvorens kan worden ingegaan op de break-even punten, dient nog kort een aantal punten rondom de particuliere belegger te worden aangestipt. Zoals in hoofdstuk 2 besproken, kent het huidige box 3-stelsel namelijk drie verschillende vermogenscategorieën, namelijk: banktegoeden, overige bezittingen en schulden. Deze drie vermogenscategorieën hebben vervolgens een eigen forfaitair (verondersteld) rendement van respectievelijk 1,03%, 6,04% en 2,47%. Enkel de eerste twee vermogenscategorieën worden *cijfermatig* verwerkt in de navolgende analyse. De drie categorieën en bijbehorende forfaitaire rendementen staan weergegeven in (onderstaande) tabel 2.

Tabel 2 – Rendementspercentages voor de particuliere belegger per vermogenscategorie voor 2024.¹⁰⁵

Vermogenscategorie	Rendementspercentage
Banktegoeden	1,03%
Overige bezittingen	6,04%
Schulden	2,47%

Nu de basis voor de analyse is besproken, is het tijd om over te gaan naar de uitwerking van de omslagpunten. In andere woorden de rendementen waarbij de particuliere belegger en (de vennootschap van) de ab-houder exact gelijk worden belast. Deze omslagpunten zijn uitgewerkt voor de vermogenscategorieën ‘banktegoeden’ en ‘overige bezittingen’. Bij deze omslagpunten wordt er dus vanuit gegaan dat het beleggingsvermogen enkel bestaat uit één van deze twee categorieën. Gemixt vermogen wordt niet uitgewerkt in deze analyse. Onderstaand worden de omslagpunten voor banktegoeden en overige bezittingen achtereenvolgens geanalyseerd.

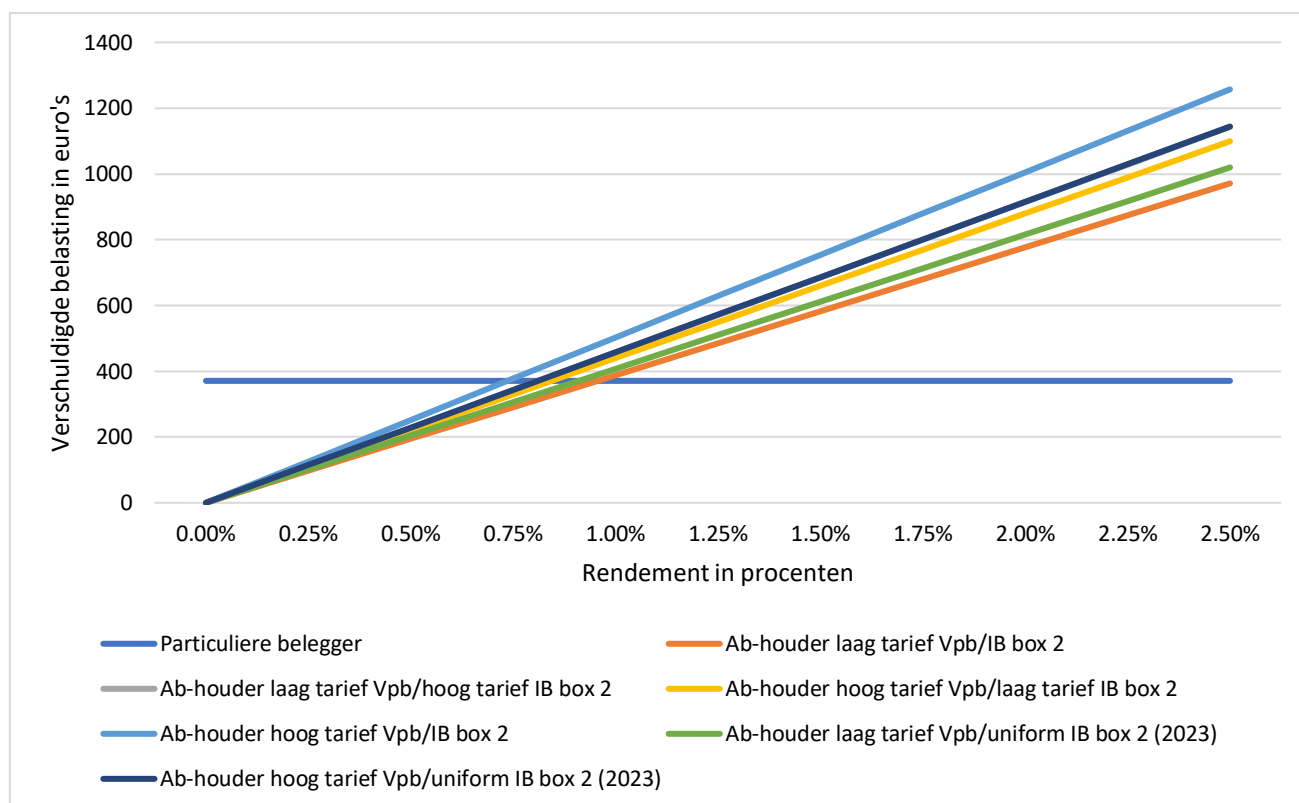
Allereerst ga ik in op de situatie waarin het beleggingsvermogen van een particuliere belegger en (de vennootschap van) de ab-houder bestaat uit enkel banktegoeden. De particuliere belegger wordt, zoals besproken, aangeslagen over een rendement van 1,03% over zijn banktegoeden. Uit figuur 2 volgt dan ook een rechte lijn, waarbij de particuliere belegger – ongeacht het rendement – altijd hetzelfde bedrag aan belasting verschuldigd zal zijn. In de figuur wordt uitgegaan van € 100.000 aan banktegoeden, waar de particuliere belegger vervolgens € 371 aan box 3-heffing over verschuldigd is. Wanneer de verschillende cumulatieve tarieven van de ab-houder hieraan worden toegevoegd, ontstaan er (in 2024) vier verschillende omslagpunten, zoals terug te zien in tabel 3 en figuur 2. Deze omslagpunten variëren van 0,95% bij het laagste combineerde tarief tot en met 0,74% voor het hoogste gecombineerde tarief voor de ab-houder. Hierbij geldt: hoe hoger het gecombineerde tarief, hoe lager het omslagpunt. In concreet betekent dit dat de ab-houder voor rendementen die lager zijn dan de omslagpunten minder zwaar wordt belast dan de particuliere belegger. Het kan daarom voor een particuliere belegger lonen om bij (zeer) laag renderende banktegoeden deze onder te brengen in een BV. Dit werkt echter ook de andere kant op. Bij (zeer) hoogrenderende¹⁰⁶ banktegoeden bestaat er een prikkel om deze juist in box 3 te plaatsen. Uit figuur 2 volgt ook heel duidelijk dat hoe meer het rendement afwijkt van het break-even rendement (omslagpunt), hoe groter de ongelijke behandeling (belastingheffing) is tussen een particuliere belegger en ab-houder. De ongelijke behandeling is mijns inziens volledig te wijden aan de aanwezigheid van een forfaitair rendement in

¹⁰⁵ De rendementspercentages betreffen de rendementspercentages in de voorlopige aanslag van 2024. Pas tegen begin 2025 worden de definitieve percentages vastgesteld.

¹⁰⁶ Gedacht kan worden aan (buitenlandse) deposito spaarrekeningen, waarbij de rente hoger ligt dan het door de wetgever veronderstelde rentepercentage.

box 3. Verder zijn ter illustratie in tabel 3 en figuur 2 ook omslagpunten met de cumulatieve tarieven van 2023 verwerkt. In vergelijking met 2023 valt het hierbij op dat de hoogste en laagste omslagpunten in 2024 respectievelijk zijn gestegen van 0,91% naar 0,95% en gedaald van 0,81% naar 0,74%, hetgeen zijn oorsprong vindt in de introductie van twee schijven in box 2 van de IB.

Figuur 2 – Verschuldigde belasting particuliere belegger en ab-houder over € 100.000 aan banktegoeden bij verschillende rendementen in 2024.

Tabel 3 – De omslagpunten voor de vermogenscategorie ‘banktegoeden’.¹⁰⁷

	2024				2023	
Omslagpunt banktegoeden¹⁰⁸	0,95%	0,81%	0,84%	0,74%	0,91%	0,81%

De vraag is echter of belastingplichtigen deze arbitragemogelijkheid in de praktijk snel zullen toepassen. Volgens Leeuw is het antwoord daarop dat het waarschijnlijk meevalt. Het werkelijke rendement sluit namelijk redelijk goed aan bij het forfaitaire rendement, waardoor er waarschijnlijk geen grote voordelen te behalen zijn met deze arbitrage.¹⁰⁹ Ik ben het daarmee eens, met de kanttekening dat de rente op bank- en spaartegoeden op het moment van schrijven uiteen kan lopen

¹⁰⁷ Eenvoudshalve wordt voor deze analyse afgezien van het heffingsvrije vermogen in box 3.

¹⁰⁸ Het omslagpunt wordt berekend door het van toepassing zijnde fictieve rendement van 1,03% te vermenigvuldigen met het box 3-tarief van 36% en vervolgens te delen door het gecombineerde Vpb/IB tarief. Ter illustratie wordt het omslagpunt voor banktegoeden bij het lage Vpb- en box 2-tarief als volgt berekend: $1,03\% \cdot 36\% / 38,85\% = 0,95\%$.

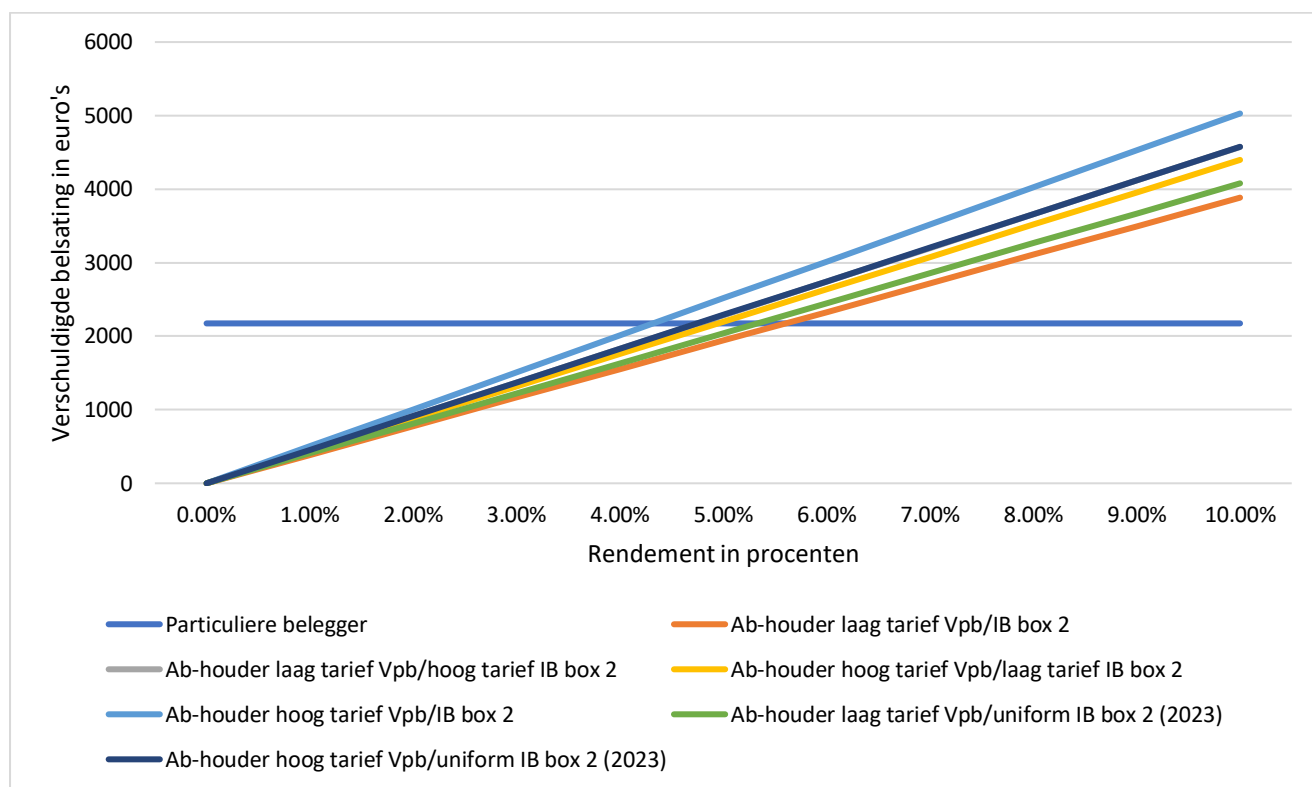
¹⁰⁹ Leeuw, *Tijdschrift Familiebedrijven* nummer 2/april 2023, p. 67.

van 1,5% tot een krappe 4%¹¹⁰. Er zijn dus wel degelijk arbitragevoordelen aanwezig, maar sterk afhankelijk van de specifieke situatie. Deze voordelen bevinden zich bij de rendementen die uitschieten naar boven of naar onder.

De analyse wordt een stuk interessanter wanneer wordt gekeken naar een situatie waarbij het beleggingsvermogen van een particuliere belegger en (de vennootschap van) de ab-houder enkel bestaat uit overige bezittingen. In een dergelijke situatie wordt de particuliere belegger aangeslagen over een rendement van 6,04% over zijn beleggingsvermogen. Uit figuur 3 volgt dan ook (wederom) een rechte lijn, waarbij de particuliere belegger – ongeacht het rendement – altijd hetzelfde bedrag aan belasting verschuldigd zal zijn. In de figuur komt dit bij een beleggingsvermogen van € 100.000 aan overige bezittingen neer op een bedrag van € 2.174 aan box 3-heffing. Wanneer hier weer de cumulatieve belastingtarieven van de ab-houder aan worden toegevoegd, ontstaan er in 2024 vier nieuwe omslagpunten, zoals te zien in tabel 4 en figuur 3. Anders dan bij de banktegoeden variëren de omslagpunten hier van 5,60% voor het hoogste cumulatieve tarief tot 4,32% voor het laagste cumulatieve tarief. In lijn met de analyse bij de banktegoeden loont het voor de belastingplichtige om vermogensbestanddelen met een rendement dat lager ligt dan het omslagpunt deze onder te brengen in een BV en bij een hoger rendement deze te verplaatsen naar box 3. Uit figuur 3 volgt (opnieuw) dat de ongelijke belastingheffing toeneemt, wanneer het rendement verder weg ligt van het omslagpunt. Deze ongelijke behandeling is hier eveneens te wijten aan het forfaitaire rendement van box 3. Bovendien zijn in tabel 4 en figuur 3 ook de omslagpunten op basis van de cumulatieve tarieven van 2023 verwerkt. In vergelijking met 2023 valt het hierbij – net als bij de banktegoeden - op dat de hoogste en laagste omslagpunten in 2024 respectievelijk zijn gestegen van 5,33% naar 5,60% en gedaald van 4,75% naar 4,32%, hetgeen zijn oorzaak vindt in de twee schijven in box 2 van de IB.

¹¹⁰ Actuelerentestanden.nl

Figuur 3 – Verschuldigde belasting particuliere belegger en ab-houder over € 100.000 aan banktegoeden bij verschillende rendementen in 2024.

Tabel 4 – De omslagpunten voor de vermogenscategorie ‘overige bezittingen’.¹¹¹

	2024				2023	
Omslagpunt overige bezittingen¹¹²	5,60%	4,75%	4,94%	4,32%	5,33%	4,75%

Anders dan bij het aanhouden van banktegoeden is de arbitrageprikkel in de categorie ‘overige bezittingen’ groter. De vermogensbestanddelen die onder deze categorie vallen hebben namelijk zeer uiteenlopende risicoprofielen en bijbehorende rendementen. De voordelen van het schuiven tussen box 2 en box 3 kunnen dan ook flink oplopen.¹¹³ Zo noemt Leeuw dat het aanhouden van effecten in box 2 vaak voordeliger is dan in box 3. Hij geeft ter illustratie een voorbeeld van effecten met een relatief laag verwacht rendement, waarbij het dan – rekening houdend met beheerkosten - voordeliger is om deze in te brengen in een BV. Ook noemt hij een bijkomend voordeel dat de BV de mogelijkheid tot verliesverrekening biedt.¹¹⁴ Uiteraard kan ook sprake zijn van een situatie waarbij effecten een buitensporig hoog rendement hebben en het juist weer voordelig is om deze in box 3 te plaatsen. Dit speelt vanzelfsprekend ook bij andere vermogensbestanddelen, afhankelijk van het specifieke rendement.

¹¹¹ Eenvoudshalve wordt voor deze analyse afgezien van het heffingsvrije vermogen in box 3.

¹¹² Hier geldt het rendementspercentage van 6,04%. Verder kan voor de berekening de voetnoot bij tabel 3 worden gevolgd.

¹¹³ Dusarduijn, *Tijdschrift Familiebedrijven* nummer 2/april 2023, p. 60.

¹¹⁴ Leeuw, *Tijdschrift Familiebedrijven* nummer 2/april 2023, p. 68.

Tenslotte is het naar mijn mening eveneens relevant om te bespreken hoe de categorie ‘schulden’ de ongelijke belastingheffing tussen de particuliere belegger en de ab-houder beïnvloedt. Een schuld beïnvloedt de belastingheffing (in beginsel) immers net zo goed als een bezitting. Uit tabel 2 volgt dat deze categorie in 2024 een rendementspercentage kent van 2,47%. Dit percentage wordt geacht de kosten van schulden te omvatten. Dit hoeft echter natuurlijk niet overeen te komen met de werkelijke betaalde rente (kosten) en zover dit afwijkt, kan hier vergelijkbaar met de banktegoeden en overige bezittingen een voordeel ontstaan. Schulden met hoge kosten (rente) kunnen (in beginsel) het beste worden gehouden in een BV en schulden met lage kosten in box 3. Wederom neemt het voordeel toe naarmate de afwijking van het forfaitaire rendement groter wordt. Deze categorie draagt daarom ook bij aan de ongelijke belastingheffing tussen de particuliere belegger en ab-houder. In het kader van deze vermogenscategorie is er één situatie in het bijzonder noemenswaardig, zoals aangekaart door Leeuw.¹¹⁵ Hij beschrijft een tweeledig voorbeeld, waarbij in het eerste deel sprake is van een particuliere belegger met € 200.000 aan banktegoeden en € 1.000.000 aan zowel overige bezittingen als schulden. De box 3-heffing (in 2023) komt in zijn voorbeeld uit op een bedrag van € 8.492. Vervolgens vergelijkt hij dit met de situatie dat deze particuliere belegger niet € 200.000 maar € 50.000 aan banktegoeden heeft. Het resultaat hiervan is dat deze particuliere belegger met een vermogen van € 50.000 niet boven het heffingsvrije vermogen van € 57.000 uitkomt, waardoor zijn te betalen box 3-heffing nul euro bedraagt. Er bestaat immers geen rendementsgrondslag. Dit is een groot verschil met de BV waar op basis van het werkelijke rendement de opbrengsten en kosten met elkaar worden verrekend. Dit is naar mijn mening een goed voorbeeld waaruit de invloed van schulden op de ongelijke belastingheffing tussen particuliere beleggers en ab-houders volgt.

4.3. Het effect van uitstel van box 2-heffing en Vpb

De voorgaande analyse in paragraaf 4.2 is uitgevoerd onder de aanname dat de Vpb en box 2-heffing direct worden afgerekend door de vennootschap van de ab-houder dan wel de ab-houder zelf. Beide heffingen kunnen echter, zoals eerder besproken, (onder voorwaarden) worden uitgesteld. Een ab-houder kan immers zelf besluiten wanneer hij dividend uitkeert of de aandelen in zijn vennootschap vervreemdt. In theorie kan hij de box 2-heffing over het beleggingsvermogen in zijn vennootschap uitstellen tot aan het moment van vervreemding, schenking of zelfs zijn overlijden.¹¹⁶ Ook biedt goed koopmansgebruik in sommige situaties de mogelijkheid om de Vpb-heffing in de BV op beleggingen uit te stellen, waarbij pas winstneming plaats hoeft te vinden bij de verkoop van de beleggingen.¹¹⁷ Het ligt voor de hand dat het kunnen uitstellen van beide belastingen de ongelijke belastingheffing tussen de particuliere belegger en ab-houder beïnvloedt. Aan de hand van literatuuronderzoek ga ik daar hierna nader op in.

Van Sonderen doet in een bijdrage (onder andere) onderzoek naar hoe het uitstellen van box 2-heffing de belastingdruk van een ab-houder beïnvloedt. Hij werkt in deze publicatie toe naar een antwoord op de vraag bij welk rendement de belastingdruk voor een particuliere belegger en ab-houder gelijk zijn aan elkaar. Dit doet hij naar aanleiding van een in het belastingplan van 2016 voorgestelde verhoging van het fictieve rendement in box 3, waardoor belastingplichtigen mogelijk hun vermogen zouden gaan onderbrengen in hun eigen BV.¹¹⁸ Aan de hand van een wiskundige

¹¹⁵ Leeuw, *Tijdschrift Familiebedrijven* nummer 2/april 2023, p. 67.

¹¹⁶ Zie paragraaf 3.5.

¹¹⁷ Zie paragraaf 3.3.

¹¹⁸ Van Sonderen, *MBB* 2016/2, par. 1.

onderbouwing bewijst Van Sonderen dat het uitstellen van box 2-heffing leidt tot een afname van de belastingdruk op het vermogen (van de vennootschap) van de ab-houder en dat deze belastingdruk verder afneemt naarmate de periode van uitstel toeneemt. Gedurende de periode van uitstel van box 2-heffing wordt het gedeelte van het renderende vermogen waar een ab-claim op rust namelijk steeds groter, met een daling van de belastingdruk als gevolg. De belastingdruk op vermogen met een ab-claim is daarmee lager dan de belastingdruk op vermogen zonder ab-claim. Hij illustreert dit onder andere aan de hand van een voorbeeld, uitgaande van een bruto rendement van 10% en een Vpb- en box 2-tarief van beiden 25%. De winst na Vpb bedraagt dan 7,5% ($10\% \times (100\% - 25\%)$). Vervolgens vermeldt hij een tabel met daarin de effectieve box 2-tarieven met inachtneming van een uitstelperiode variërend van één jaar tot en met 30 jaar. Het effectieve box 2-tarief na 30 jaar bedraagt 11,91%. Hij werkt toe naar het nettorendement in het geval dat de nettowinst 30 jaar in de vennootschap blijft renderen vervolgens wordt uitgekeerd. Dit nettorendement komt neer op 6,61% ($7,5\% \times (100\% - 11,91\%)$).¹¹⁹ Verder dient voor de volledigheid opgemerkt te worden dat de tarieven uit het voorbeeld afwijken van de tarieven onder de huidige IB en Vpb. Desondanks gaat de bevinding dat uitstel van box 2-heffing leidt tot een lagere belastingdruk naar mijn mening nog steeds op.¹²⁰

In de hiervoor aangehaalde bijdrage van Van Sonderen wordt echter niet op wiskundige wijze ingegaan op het effect van het kunnen uitstellen van Vpb. Hij noemt overigens wel dat het uitstellen van winst op grond van goed koopmansgebruik (weliswaar beperkt) mogelijk is, maar doet voor zijn analyse de aanname dat het bruto rendement ieder jaar met vennootschapsbelasting wordt belast. Alhoewel een dergelijke analyse ontbreekt, lijkt het mij logisch dat de uiteindelijke bevindingen van het effect van het uitstellen van box 2-heffing op de belastingdruk van de ab-houder net zo goed gelden voor het uitstellen van Vpb. Namelijk dat het voordeel van het uitstellen van Vpb toeneemt naarmate de periode van uitstel groter wordt. Zo schrijft ook Leeuw dat het uitstellen van Vpb in het voordeel werkt van de ab-houder. Volgens hem maakt het uitstellen van winst in de Vpb het beleggen in een BV nog aantrekkelijker.¹²¹

Terugvallend op de analyse van paragraaf 4.2 zorgt het voordeel van het uitstellen van box 2-heffing en Vpb voor een verhoging van het omslagpunt waarin de ab-houder en particuliere belegger gelijk worden belast. Het uitsteleffect verlaagt immers de belastingdruk voor (de vennootschap van) de ab-houder, waardoor het in vergelijking met de situatie zonder uitstel langer voordelig is om te blijven beleggen in een BV. De verschuiving van het omslagpunt is naar mijn mening aanwezig bij zowel banktegoeden als overige bezittingen, alhoewel het voordeel bij overige bezittingen naar verwachting hoger op kan lopen dan bij banktegoeden. In welke mate het break-even rendement stijgt is enerzijds afhankelijk van of enkel box 2-heffing wordt uitgesteld of ook Vpb. Verder is deze afhankelijk van de periode van hoe lang de heffing(en) worden uitgesteld. Het is echter voor dit onderzoek niet mogelijk om in cijfers aan te geven wat de impact van het uitsteleffect precies is. Ook is dit sterk afhankelijk van de specifieke situatie. Vast staat aldus wel dat het in het voordeel van de ab-houder werkt en daarmee de ongelijke belastingheffing tussen de particuliere belegger en ab-houder beïnvloedt.

¹¹⁹ Van Sonderen, *MBB* 2016/2, par. 5.

¹²⁰ Ik ben er niet in geslaagd om meerdere, met de bijdrage van Van Sonderen op wiskundig niveau vergelijkbare, publicaties te vinden ter onderbouwing van deze paragraaf.

¹²¹ Leeuw, *Tijdschrift Familiebedrijven* nummer 2/april 2023, p. 67.

4.4. Aanvaardbaarheid van de ongelijke belastingheffing

Geconstateerd hebbende dat er in de huidige situatie sprake is van een ongelijke belastingheffing, rijst de vraag in hoeverre deze ongelijke belastingheffing aanvaardbaar is. Een ongelijke behandeling hoeft immers niet per definitie problematisch te zijn voor zover er redenen zijn die dit rechtvaardigen. Ik begin bij het huidige box 3-stelsel en in het bijzonder de aanwezigheid van het forfaitaire rendement. Zoals aan bod gekomen in paragraaf 2.2 werd het vanaf 2017 geldende box 3-stelsel reeds afgekeurd door de HR en ligt dit ook op de loer voor het huidige overbruggingsstelsel. In paragraaf 2.4 beargumenteerde ik reeds – aan de hand van de conclusie van A-G Wattel – dat het huidige stelsel niet houdbaar is. De redactie van de Vakstudie Nieuws verbaast het daarom niet dat belastingplichtigen die worden overbelast, binnen de grenzen van de Wet, op zoek gaan naar een oplossing, in andere woorden: het overhevelen van vermogen van box 3 naar box 2. Deze oplossing ligt volgens de redactie dan ook in lijn met het Kerstarrest. In box 2 en de Vpb wordt immers belasting betaald op basis van het werkelijk behaalde rendement.¹²² Verder stoort het de redactie dat het overhevelen van vermogen van box 3 naar box 2 in het IBO-rapport Vermogensverdeling¹²³ wordt aangemerkt als een ‘constructie’. Zij bepleiten dat deze handeling simpelweg onderdeel is van het belastingstelsel en dat de wetgever het overstappen van box 3 naar box 2 juist zou moeten aanmoedigen, vanwege de eerdergenoemde reden van het belasten van het werkelijk behaalde rendement. Het onderliggende probleem zit volgens de redactie in het niet functionerende box 3-stelsel. De wetgever heeft nagelaten deze tijdig te herstellen.¹²⁴ Overigens ziet het voorgaande op het inmiddels afgekeurde vanaf 2017 geldende box 3-stelsel. Desondanks gaat de argumentatie nog steeds op voor het huidige overbruggingsstelsel.¹²⁵ Ik sluit mij aan bij de argumentatie van de redactie van de Vakstudie Nieuws. De arbitrage van box 3 naar box 2 in het geval van een overbelasting van de particuliere belegger doet naar mijn mening recht aan een rechtvaardige belastingheffing op basis van het werkelijke rendement. Ik kan mij bovendien vinden in het standpunt dat het onderliggende probleem te wijten is aan het forfaitaire box 3-stelsel. In het geval dat het box 3-stelsel zou zijn vormgegeven op basis van het werkelijk rendement dan was de vlucht naar box 2 in een veel mindere mate aanwezig geweest. In de woorden van de redactie van de Vakstudie Nieuws zou deze constructie onder een box 3-stelsel op basis van werkelijk rendement ‘als sneeuw voor de zon verdwijnen’.¹²⁶ Echter spelen er ook situaties waarin de particuliere belegger een hoger rendement behaalt dan waarover deze wordt belast, hetgeen naar mijn mening dan juist weer onwenselijk is. Een heffing naar het werkelijk rendement blijft immers in een dergelijke situatie eveneens achterwege. Alhoewel de arbitrage tussen box 2 en box 3 te rechtvaardigen is in het geval van overbelasting, geldt dit naar mijn mening niet voor onderbelasting. Het forfaitaire rendement is aldus wel degelijk problematisch. Natuurlijk kunnen de effecten van het uitstellen van box 2- en Vpb-heffing nog wel meespelen.

Tenslotte wil ik in zijn algemeenheid opmerken dat ik van mening ben dat het in een zekere mate onwenselijk is dat beleggingsvermogen op twee plaatsen (box 2/vennootschap en box 3) kan worden belast. In het geval dat deze belastingheffing in evenwicht is met elkaar is dit niet zo zeer een probleem, echter naar mijn mening wel als de belastingheffing van elkaar verschilt. Vanuit dit

¹²² Redactie Vakstudie Nieuws, *V-N* 2023/27.4.

¹²³ Rijksoverheid, *IBO Vermogensverdeling* 2022, p. 70.

¹²⁴ Redactie Vakstudie Nieuws, *V-N* 2022/43.13.

¹²⁵ Redactie Vakstudie Nieuws, *V-N* 2023/27.4.

¹²⁶ Redactie Vakstudie Nieuws, *V-N* 2022/43.13.

perspectief zou het daarom mijns inziens ten goede komen aan het belastingstelsel als beleggingsvermogen slechts op één wijze wordt belast, waarbij het voor de hand zou liggen om dit in box 3 van de IB te doen.

Terugvallend op het in hoofdstuk 1 genoemde toetsingskader ben ik van mening dat het toetsingscriterium van de horizontale gelijkheid onder het huidige stelsel op een onaanvaardbare wijze wordt geschonden. Hiervoor beargumenteerde ik (aan de hand van literatuur) dat het forfaitaire rendement van het box 3-stelsel de meest voornamelijke oorzaak is van de ongelijke belastingheffing tussen de ab-houder en particuliere belegger en dat hiervoor geen rechtvaardiging kan worden gevonden.

4.5. Ongelijke belastingheffing onder het toekomstige box 3-stelsel

In de vorige paragrafen stond de ongelijke belastingheffing tussen de ab-houder en particuliere belegger onder het huidige stelsel centraal en werd getoetst in hoeverre deze aanvaardbaar is. Een vraag die rijst is hoe dit zit onder het toekomstige box 3-stelsel. Zoals besproken in paragraaf 2.5 heeft het kabinet namelijk voorgesteld om per 1 januari 2027 een nieuw box 3-stel in te voeren, waarbij het werkelijk behaalde rendement wordt belast. Het voorgestelde stelsel hanteert als hoofdregel een vermogensaanwasbelasting en onder uitzondering voor bepaalde vermogensbestanddelen een vermogenswinstbelasting. In deze paragraaf beoordeel ik (in hoofdlijnen) in hoeverre (de vennootschap van) de ab-houder en particuliere belegger ongelijk worden belast over beleggingsvermogen onder het nieuwe box 3-stelsel en beoordeel ik of de eventuele ongelijke belastingheffing aanvaardbaar is.

Allereerst analyseer ik in hoeverre de ab-houder en particuliere belegger onder het toekomstige box 3-stelsel ongelijk worden belast. Om dit te beoordelen, hanteer ik de analyse in paragraaf 4.2 als uitgangspunt en beredeneer ik vanuit hier de gevolgen onder het nieuwe stelsel. Een cruciaal verschil tussen het huidige en het nieuwe box 3-stelsel is dat het oude stelsel uitgaat van een forfaitair rendement, terwijl het nieuwe stelsel werkt op basis van het werkelijke rendement. Dat betekent dat het effect van forfaitaire rendementen op de ongelijke belastingheffing weg zal vallen. De belastingheffing van de particuliere belegger in figuur 2 en figuur 3 is daarom niet langer meer een horizontale lijn. In principe betekent dit dat box 3 in vergelijking met box 2 weer aantrekkelijker wordt, aangezien het box 3-tarief lager is dan het cumulatieve tarief van de ab-houder. Het box 3 tarief bedraagt immers 36%, terwijl het cumulatieve tarief bij de ab-houder kan oplopen van 38,85% naar 50,26%. De arbitrageprikkel om vermogen van box 3 naar box 2 te verplaatsen, zal dan naar mijn mening ook in beginsel verdwijnen. De effecten van het uitstellen van box 2-heffing en Vpb, zoals besproken in paragraaf 4.3, blijven echter wel bestaan. Afhankelijk van de uitstelperiode kunnen er zich dus naar mijn mening alsnog situaties voordoen, waarbij de ab-houder onder het voorgestelde stelsel voordeliger uit is dan de particuliere belegger. Het betreft een afweging tussen het tariefvoordeel van de particuliere belegger en het uitstelvoordeel van de ab-houder. Wederom is het echter lastig om precies aan te geven waar zich de omslagpunten bevinden.

Verder bestaat er nog een belangrijk aandachtspunt onder het nieuwe box 3-stelsel. Dit ziet namelijk op het feit dat het voorgestelde box 3-stelsel als hoofdregel een vermogensaanwasbelasting hanteert, terwijl de (vennootschap van) de ab-houder wordt belast op basis van een vermogenswinstbelasting, hetgeen een cruciaal verschil is. Dit bewerkstelligt dat de waardeinstijging van vermogensbestanddelen in box 3 direct wordt belast, terwijl deze in de BV kan worden uitgesteld tot aan het moment of jaar

van verkoop. De vraag is hoe dit de verhouding tussen box 2 en box 3 beïnvloedt. In de literatuur wordt hier veelal hetzelfde over gedacht. Bijvoorbeeld Heithuis meent dat het invoeren van een vermogensaanwasbelasting in box 3 resulteert in een prikkel om gebruik te maken van de vermogenswinstbelasting in box 2. Een belastingplichtige zal immers uitstel over vermogensaanwas prefereren boven direct afrekenen.¹²⁷ Hoogwout voegt hieraan toe dat box 2 nog aantrekkelijker wordt, zodra het rendement in de vorm van een waardeverandering toeneemt, omdat het uitsteleffect dan nog voordeliger is.¹²⁸ Ik deel deze zienswijze. Alhoewel ik dus in de vorige alinea vaststelde dat box 3 in principe weer aantrekkelijker zal worden dan box 2 kan daar een (flinke) kanttekening bij worden geplaatst. Ik ben dan ook van mening dat de wetgever bij het inrichten van een nieuw box 3-stelsel waarde moet hechten aan de verhouding tot de vermogenswinstbelasting in box 2 en de Vpb. Terugvallend op het toetsingscriterium ben ik van mening dat er onder het toekomstige box 3-stelsel nog steeds sprake is van een ongelijke belastingheffing tussen de particuliere belegger en ab-houder. De genoemde combinatie van een vermogenswinstbelasting en vermogensaanwasbelasting zorgt ervoor dat ik de ongelijke belastingheffing (wederom) onaanvaardbaar vind. De verschillen in tarieven tussen de IB (box 3) en VpB/IB (box 2) dragen ook bij aan deze ongelijke heffing.

4.6. Deelconclusie

In dit hoofdstuk is de volgende deelvraag behandeld: *In welke mate worden een particuliere belegger en (de vennootschap van) een ab-houder ongelijk behandeld ten aanzien van de belastingheffing over beleggingsvermogen en in hoeverre dit is aanvaardbaar?*

Op basis van de gedane analyse in paragraaf 4.2 concludeer ik dat onder de huidige IB en Vpb sprake is van een ongelijke belastingheffing tussen een particuliere belegger en (de vennootschap van) de ab-houder over beleggingsvermogen. Daarbij geldt dat hoe verder het rendement afwijkt van het omslagpunt (break-even rendement), hoe groter de ongelijke behandeling is.

Vermogensbestanddelen die onderdeel uitmaken van de categorieën banktegoeden, overige bezittingen en schulden dragen bij aan deze ongelijke behandeling. Daarnaast stelde ik in paragraaf 4.3 vast dat het kunnen uitstellen van box 2-heffing en Vpb bijdraagt aan deze ongelijke belastingheffing, welke toeneemt naarmate de uitstelperiode groter wordt. Aldus is sprake van een ongelijke belastingheffing die, afgezien van de verschillen in de nominale tarieven, zijn oorsprong vindt in (1) een forfaitair box 3-stelsel en (2) het kunnen uitstellen van box 2-heffing dan wel Vpb. Verder concludeer ik, gezien het forfaitaire box 3-stelsel, dat sprake is van een onaanvaardbare schending van het toetsingscriterium van de horizontale gelijkheid. Tenslotte kom ik tot de conclusie dat de ongelijke belastingheffing nog steeds speelt onder het verwachte toekomstige box 3-stelsel. Het feit dat de wetgever een box 3-stelsel met als hoofdregel een vermogensaanwasbelasting voorstelt, terwijl (de vennootschap van) de ab-houder wordt belast op basis van een vermogenswinstbelasting, maakt dat ik hier ook van mening ben dat sprake is van een onaanvaardbare schending van de horizontale gelijkheid. In het volgende hoofdstuk onderzoek ik een voorstel dat mogelijk een oplossing kan bieden voor deze onaanvaardbare schending, namelijk het aanpassen van de etiketteringsfictie uit art. 2 lid 6 Wet Vpb 1969 zodat beleggingsvermogen niet langer onderdeel uit kan maken van de vennootschap van de ab-houder.

¹²⁷ Heithuis, *WPNR* 2024/7441, par. 3.3.3.

¹²⁸ Hoogwout, *FTV* 2023/4, par. 3.

Hoofdstuk 5. Het voorstel ter aanpassing van de etiketteringsfictie ex. art. 2 lid 6 Wet Vpb

5.1. Inleiding

In het vorige hoofdstuk is reeds geanalyseerd de mate waarin de ab-houder en particuliere belegger ongelijk worden behandeld met betrekking tot de belastingheffing over hun beleggingsvermogen. In een poging een oplossing te vinden voor deze ongelijke behandeling, wordt in dit hoofdstuk daarvoor een voorstel behandeld dat ziet op het aanpassen van de etiketteringsfictie ex. art. 2 lid 6 Wet Vpb 1969. Alvorens dit voorstel wordt uitgewerkt en getoetst aan de hand van het in het eerste hoofdstuk geschetste toetsingskader, wordt nog een uiteenzetting gegeven van de werking van de vermogensetikettering en de etiketteringsfictie. Dit omvat zich in de volgende deelvragen: (1) *Wat is de strekking van de vermogensetikettering volgend uit art. 3.8 Wet IB?*, (2) *Wat is de strekking van de etiketteringsfictie uit art. 2 lid 6 Wet VPB?* en (3) *In hoeverre leidt de voorgestelde aanpassing van de etiketteringsfictie uit art. 2 lid 6 Wet Vpb tot een meer aanvaardbare belastingheffing over beleggingsvermogen van de particuliere belegger en (de vennootschap van) een ab-houder?* Dit hoofdstuk wordt afgesloten met een deelconclusie.

5.2. Het voorstel op hoofdlijnen

Als oplossing voor de ongelijke belastingheffing over beleggingsvermogen, in andere woorden de arbitrage tussen box 2 en box 3, stelt Essers dat er één proportionele oplossingsrichting bestaat die de moeite waard is om te overwegen. Zijn voorstel is namelijk het zodanig aanpassen van de etiketteringsfictie¹²⁹ van art. 2 lid 6 Wet Vpb 1969 dat (direct of indirect gehouden) beleggingsvermogen van de BV van de ab-houder niet meer fictief als ondernemingsvermogen kan worden aangemerkt.¹³⁰ Al het beleggingsvermogen zal daardoor in box 3 vallen en daardoor dus ook gelijk worden belast. Voor het maken van onderscheid tussen ondernemings- en beleggingsvermogen stelt hij voor om aan te sluiten bij de regels van de vermogensetikettering volgend uit art. 3.8 Wet IB 2001. Naast de aanpassing van de etiketteringsfictie zou in box 2 van de Wet IB 2001 een fictiebepaling moeten worden opgenomen dat het beleggingsvermogen van de BV moet geacht worden te zijn uitgekeerd als dividend. Ter voorkoming van dubbele heffing wordt bij fictieve uitkering de verkrijgingsprijs van het ab verhoogd. Hij vervolgt dat een dergelijke fictiebepaling ook moet worden opgenomen in de Wet Vpb 1969, zodat ook ab-houders met een indirect belang in een BV onder de reikwijdte van het voorstel vallen. Tenslotte noemt Essers dat er geen Vpb-heffing meer zal plaatsvinden over het beleggingsvermogen en bijbehorende rendement. Het beleggingsvermogen zal namelijk – na fictieve uitkering - onderdeel uit gaan maken het box 3-vermogen van de ab-houder.¹³¹ Het lijkt mij dat hiervoor nog een bepaling dient te worden opgenomen in box 3. Het beleggingsvermogen maakt immers nog steeds onderdeel uit van het vermogen van de BV, terwijl dit voortaan moet worden belast in box 3. De (feitelijke) juridische werkelijkheid wijkt daarmee af van de ‘fiscale werkelijkheid’, waardoor een extra fictiebepaling in box 3 hier naar mijn mening van belang is.

¹²⁹ Overigens geeft Essers een andere benaming aan de fictie uit art. 2 lid 6 Wet Vpb 1969, namelijk: ‘de ondernemingsfictie’. Ik kan mij echter niet vinden in deze benaming, omdat het artikel slechts een etiketteringsvoorschrift beoogt te geven en niet ziet op de vraag of een onderneming wordt gedreven. Zie paragraaf 5.4 voor een nadere onderbouwing.

¹³⁰ Essers, *NTFR* 2022/772.

¹³¹ Essers, *NTFR* 2022/772.

Essers noemt zelf overigens niet expliciet op welke wijze de etiketteringsfictie zou moeten worden aangepast. Hij noemt enkel de uitkomst die de aanpassing zal moeten hebben, namelijk dat beleggingsvermogen niet langer kan kwalificeren als ondernemingsvermogen. Een aangepaste tekst van de fictie zou naar mijn mening moeten noemen dat de lichamen in art. 2 lid 1 onderdeel a, b, c, d en lid 3 Wet Vpb 1969 een onderneming drijven met behulp van het vermogen dat toerekenbaar is aan de onderneming en dat het vermogen dat niet toerekenbaar is aan de onderneming wordt geacht te zijn onttrokken aan het desbetreffende lichaam. In paragraaf 5.5.1 ga ik nader in op welke wijze wordt vastgesteld welk vermogen toerekenbaar is aan de onderneming. Tenslotte lijkt het mij goed dat het voorstel enkel doorwerking vindt naar zowel de IB als Vpb en dat geen sprake is van doorwerking naar de Wet DB 1965.¹³² Essers gaat overigens niet in op de DB.

Onderstaand volgt – ter verduidelijking – een gesimplificeerd voorbeeld van hoe het voorstel van Essers in mijn optiek in zijn werk gaat.

Voorbeeld:

- Piet is een ab-houder en drijft sinds jaar en dag een onderneming. Zijn juridische structuur bestaat uit twee BV's, namelijk een houdstervennootschap en een werkmaatschappij. De houdstervennootschap krijgt echter een mooi bedrag aangeboden voor de werkmaatschappij en besluit deze dan ook te verkopen. Na de verkoop houdt Piet in zijn houdstervennootschap € 1.000.000 aan liquide middelen (cash) over.
- Vraagstelling: wat zijn de fiscale gevolgen onder het voorstel (van Essers)?

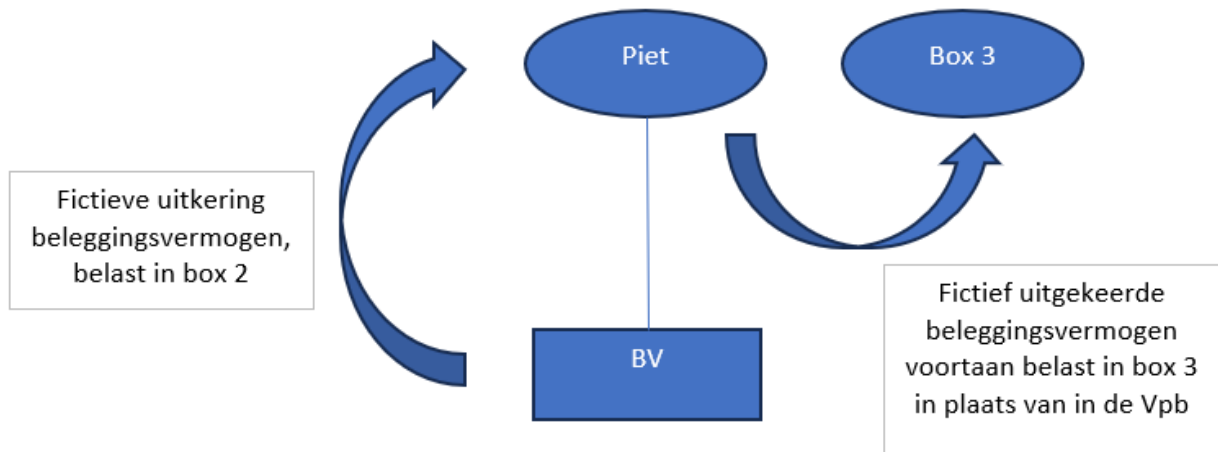
Uitwerking voorbeeld:

- De liquide middelen van de houdstervennootschap van Piet kwalificeren op basis van de vermogensetikettering uit art. 3 lid 8 Wet Vpb 1969 als beleggingsvermogen, onder de aanname dat hij geen intentie heeft om een nieuwe onderneming te starten.
- Op basis van de aangepaste etiketteringsfictie uit art. 2 lid 6 Wet Vpb 1969 wordt het beleggingsvermogen ter waarde van € 1.000.000 geacht te zijn onttrokken aan zijn houdstervennootschap. Deze € 1.000.000 wordt bij Piet in box 2 van de IB belast (als dividend). Voor de duidelijkheid merk ik op dat het beleggingsvermogen nog steeds onderdeel uitmaakt van het vermogen van de houdstervennootschap. Slechts voor fiscale begrippen wordt het beleggingsvermogen geacht te zijn onttrokken. De verkrijgingsprijs van Piet in box 2 wordt verhoogd met € 1.000.000.
- Verder wordt het beleggingsvermogen vanaf het moment van fictieve uitkering voortaan belast bij Piet in box 3 van de IB. Het beleggingsvermogen wordt vanaf dat moment dan ook buiten de heffing van de Vpb gelaten.
- Nota bene: stel dat Piet komt te overlijden, dan is hij effectief geen IB verschuldigd. De verkrijgingsprijs is bij de fictieve uitkering immers verhoogd met de waarde van het beleggingsvermogen. Dubbele economische belastingheffing wordt daarmee voorkomen. Zoals aan bod komt bij de toetsing van de doeltreffendheid in paragraaf 5.6.1 zal deze dubbele belastingheffing echter niet altijd (volledig) worden voorkomen. Een verhoogde verkrijgingsprijs heeft immers geen nut indien Piet besluit om dividend uit te keren. De verkrijgingsprijs komt immers pas aan bod bij (fictieve) vervreemding van de houdstervennootschap.

¹³² Vergelijk met de Wet excessief lenen bij eigen vennootschap die ook niet doorwerkt naar de DB.

- Zie de onderstaande figuur 4 voor een grafische uitwerking van het voorbeeld.

Figuur 4 – Grafische uitwerking voorstel Essers bij het voorbeeld van Piet

In de navolgende paragrafen 5.3 en 5.4 volgt een uiteenzetting van respectievelijk de leer van de vermogensetikettering en de etiketteringsfictie ex. art. 2 lid 6 Wet Vpb. Het voorstel in kwestie betreft immers een aanpassing van deze etiketteringsfictie, waarbij wordt aangesloten bij de vermogensetikettering uit art. 3.8 Wet IB 2001. Het vermelden van een theoretische achtergrond van beide componenten vind ik dan ook van belang, alvorens dieper op het voorstel in kwestie wordt ingegaan. Vanaf paragraaf 5.5 volgt een nadere uitwerking van het voorstel van Essers.

5.3. De leer van de vermogensetikettering

In paragraaf 1.1 beschreef ik reeds op welke wijze een onderneming kan worden gedreven, namelijk door middel van een rechtsvorm met of zonder rechtspersoonlijkheid. In de eerstgenoemde situatie is de vennootschap zelf belastingplichtig voor de Vpb en in de laatstgenoemde situatie zijn het de achterliggende participanten die voor de IB (of Vpb) belastingplichtig zijn voor de in het kader van de onderneming behaalde winst. Ondanks deze twee verschillende soorten ondernemers is het uitgangspunt echter wel dat de winstbepaling plaatsvindt volgens het zogenoemde ‘totaalwinstbeginsel’ uit art. 3.8 Wet IB 2001, inhoudende dat onder winst wordt verstaan het bedrag van de gezamenlijke voordelen die, onder welke naam of vorm dan ook, worden verkregen uit een onderneming. Om deze totaalwinst vast te stellen, moet worden beoordeeld welke vermogensbestanddelen onderdeel uitmaken van (de balans van) een onderneming, hetgeen plaatsvindt aan de hand van de leer van de vermogensetikettering. Deze leer volgt aldus uit het totaalwinstbeginsel van art. 3.8 Wet IB 2001.

In beginsel wordt bij de vermogensetikettering uitgegaan van de wil van een belastingplichtige. Een belastingplichtige beslist immers bij aanschaf welke functie een vermogensbestanddeel zal gaan vervullen. Een gekozen functie is vervolgens dan ook relevant voor de bestemming van een vermogensbestanddeel in het kader van de vermogensetikettering. Echter gaat dit dan weer niet zo ver dat een belastingplichtige vrijelijk kan kiezen met betrekking tot vermogensbestanddelen die naar

hun aard verplicht tot het ondernemings- dan wel privévermogen behoren. De keuze van een belastingplichtige moet namelijk wel binnen de grenzen der redelijkheid vallen. De volgende categorieën vermogensbestanddelen kunnen worden onderscheiden:

1. verplicht ondernemingsvermogen;
2. verplicht privévermogen; en
3. keuzevermogen.

Onder het verplichte ondernemingsvermogen wordt verstaan de vermogensbestanddelen die werkelijk een functie binnen de onderneming vervullen. Hierbij kan worden gedacht aan machines of voorraden. Vermogensbestanddelen waarbij deze wezenlijke functie niet aanwezig is, kwalificeren als verplicht privévermogen en blijven dan ook buiten de winstbepaling van de onderneming. Dit geldt bij de IB-ondernemer bijvoorbeeld voor duurzaam overtollige liquide middelen. Opgemerkt dient te worden dat de wijziging van een functie ook tot gevolg kan hebben dat de kwalificatie verandert. Het keuzevermogen ziet op vermogensbestanddelen die niet onder het verplichte ondernemings- dan wel privévermogen vallen. Het zijn dus vermogensbestanddelen met een gemengde functie. Een belastingplichtige heeft bij dergelijke vermogensbestanddelen de keuze om deze te kwalificeren als ondernemings- dan wel privévermogen. Ook kan een belastingplichtige (onder voorwaarden) het vermogensbestanddeel splitsen in een ondernemings- en privégedeelte. Bij het keuzevermogen kan worden gedacht aan de auto van een ondernemer of het gedeeltelijke woon- en winkelpand.¹³³ Tenslotte is van belang ten aanzien van de vermogensetikettering dat deze leer is ontwikkeld aan de hand van de jurisprudentie. In de Wet (IB 2001) wordt deze leer dan ook niet toegelicht. In het kader van beleggingsvermogen heeft zich een uitgebreide jurisprudentie gevormd ten aanzien van onroerende zaken, liquide middelen, vorderingen en effecten.¹³⁴

5.4. De etiketteringsfictie van art. 2 lid 6 Wet Vpb

Zoals aan bod gekomen in de voorgaande paragraaf geldt het totaalwinstbeginsel voor zowel een IB-ondernemer als voor een ab-houder. En omdat de vermogensetikettering volgt uit het totaalwinstbeginsel, geldt de leer van de vermogensetikettering (in beginsel) dus ook voor allebei. Voor de vennootschap van de ab-houder ligt dit echter meer genuanceerd. Allereerst dient te worden gekeken naar art. 2 lid 1 Wet Vpb 1969, dat een opsomming geeft van de aan de Vpb onderworpen binnenlands belastingplichtigen. Voor een gedeelte van de genoemde lichamen – zoals in lid 1 onderdeel a, b, c en d – geldt hierbij dat wordt verondersteld dat zij een onderneming drijven. Verburg merkt op dat de wetgever er blijkbaar vanuit is gegaan dat deze lichamen vanuit hun aard een onderneming zullen drijven, waardoor het stellen van een eis voor het drijven van een onderneming niet nodig is geweest. Dit in tegenstelling tot bijvoorbeeld de lichamen in lid 1 onderdeel e en g, waar specifiek wordt benoemd dat zij belastingplichtig zijn voor de Vpb, voor zover zij een onderneming drijven.¹³⁵ De etiketteringsfictie uit art. 2 lid 6 Wet Vpb 1969 vult hier echter het volgende op aan. Volgens deze etiketteringsfictie worden de lichamen in art. 2 lid 1 onderdeel a, b, c, d en lid 3 Wet Vpb 1969 namelijk geacht hun onderneming te drijven met behulp van hun gehele vermogen. Dit betreft dus onder andere vennootschappen met een in aandelen verdeeld kapitaal (zoals de BV) en coöperaties. De vermogensetikettering speelt dan ook niet voor deze lichamen. Al het vermogen is immers bestempeld als ondernemingsvermogen. Verburg vervolgt dat de fictie

¹³³ Heithuis, Kavelaars & Schuver, 2022, p. 98.

¹³⁴ Heithuis, Kavelaars & Schuver, 2022, p. 97 t/m p. 102.

¹³⁵ Verburg, 2000, p. 113.

slechts een etiketteringsvoorschrift geeft en dat deze bewerkstelligt dat de genoemde lichamen enkel ondernemingsvermogen kunnen bezitten en privévermogen is uitgesloten. Verder gaat het Verburg te ver om aan te nemen dat elke BV een onderneming drijft. De fictie moet formeel worden opgevat en betekent concreet dat alle handelingen in het kader van de onderneming plaatsvinden. Verburg is tenslotte van mening dat de fictie is ontwikkeld vanuit pragmatisch perspectief, zodat meningsverschillen worden voorkomen. Principiële overwegingen kan hij dan ook niet vinden.¹³⁶ Hier sluit ik mij bij aan. Alhoewel de fictie lijkt te zijn vormgegeven vanuit praktische overwegingen, heeft de wetgever mijns inziens wel bewust de mogelijkheid geaccepteerd dat beleggingsvermogen kan worden geëtiketteerd als ondernemingsvermogen. Denk hierbij aan de ab-houder die zijn ondernemingswinsten oppot in zijn BV of zelfs zijn onderneming verkoopt en de verkoopopbrengst (voor onbepaalde tijd) laat renderen. Ook kan hierbij natuurlijk worden gedacht aan het oprichten van een BV met als enkel doel het daarin onderbrengen van beleggingen die zich normaliter in box 3 zouden bevinden. Overigens lijkt het mij aannemelijk dat het per heden, in vergelijking met de periode waarin de Wet Vpb 1969 tot stand is gekomen, minder vanzelfsprekend is dat een BV een onderneming drijft. Dergelijke constructies, waarbij beleggingsvermogen van box 3 wordt overgebracht naar box 2, zijn namelijk meer van de afgelopen tijd. Hierbij kan worden gedacht aan het forfaitaire box 3-stelsel in combinatie met laag renderende overige bezittingen, waardoor belastingplichtigen overstappen van box 3 naar box 2.

De fictiebepaling van art. 2 lid 6 Wet Vpb 1969 is niet nieuw en heeft een ver verleden in de fiscale geschiedenis. Een vergelijkbare fictie kan namelijk terug worden gevonden in het wetsontwerp-Besloten-vennootschappen uit 1934 en het ontwerp-Wet Belastingherziening 1939. Inkomsten die voortvloeiden uit beleggingen werden hier namelijk beschouwd als inkomsten van een onderneming. Met een gelijke gedachte bevatte het Besluit vennootschapsbelasting 1942 een fictie die het gehele vermogen van een lichaam aanmerkte als bedrijfsvermogen.¹³⁷ A-G Soest omschreef de fictie in zijn conclusie voor HR 29 november 1978 als ‘een terminologisch hulpmiddel bij de verwijzing in art. 6, lid 2 Vpb 1942 naar de inkomstenbelastingvoorschriften’.¹³⁸ Dit laatstgenoemde artikel betrof de verwijzing naar de IB voor de winstbepaling in de Vpb, vergelijkbaar met het huidige art. 8 lid 1 Wet Vpb 1969. De IB kent namelijk meerdere soorten inkomstenbronnen, terwijl in de Vpb slechts wordt uitgegaan van winst uit onderneming. Dit beoogt de fictie dan ook duidelijk te maken en moet daarom ook in samenhang worden gezien met de bepaling in de Vpb (lees: art. 8 lid 1 Wet Vpb 1969) waarin wordt verwezen naar de winstbepaling in de IB. De overgang naar de fictie zoals wij deze nu kennen in art. 2 lid 6 Wet Vpb heeft plaatsgevonden met de omslag van de Wet Vpb 1942 naar de Wet Vpb 1969.¹³⁹ Tenslotte is noemenswaardig een aantal keren dat de etiketteringsfictie aan bod is gekomen in de jurisprudentie. Zo maakte de Hoge Raad het in zijn arrest van 1 juni 1960 duidelijk dat de fictie los staat van de winstberekening. Het feit dat al het vermogen wordt geacht ondernemingsvermogen te zijn, wil daarom nog niet zeggen dat iedere vermogensvermeerdering leidt tot winst.¹⁴⁰ De vraag wat er valt onder winst uit onderneming wordt namelijk slechts

¹³⁶ Verburg, 2000, p. 113 t/m 114.

¹³⁷ Verburg, 2000, p. 114.

¹³⁸ HR 29 november 1978, ECLI:NL:PHR:1978:AX2814.

¹³⁹ Verburg, 2000, p. 115.

¹⁴⁰ HR 1 juni 1960, ECLI:NL:HR:1960:AY0637.

beantwoord aan de hand van art. 8 lid 1 Wet Vpb 1969 jo. art. 3.8 Wet IB 2001. Ook oordeelde de HR dat uit de etiketteringsfictie volgt dat beleggingen als bedrijfsmiddelen mogen worden beschouwd.¹⁴¹

5.5. De nadere uitwerking van het voorstel

5.5.1. Wat is beleggingsvermogen?

Waarschijnlijk de meest relevante vraag die rijst bij het voorstel van Essers is op welke wijze het ondernemingsvermogen moet worden onderscheiden van het beleggingsvermogen. Essers stelt hierbij voor om aan te sluiten bij de – in paragraaf 5.3 besproken - regels van de vermogensetikettering zoals die momenteel al gelden voor de IB-ondernemer.¹⁴² Dit is naar mijn mening (op het eerste gezicht) geen vreemde gedachte. De vermogensetikettering wordt namelijk ook al gebruikt om onderscheid te maken tussen het ondernemingsvermogen en beleggingsvermogen in het kader van de bedrijfsopvolgingsregeling (hierna: BOR) in art. 35c lid 1 onderdeel a Successiewet (hierna: SW) 1956 en de DSR in art. 4.17a lid 1 onderdeel a Wet IB 2001. Op dezelfde wijze zou dit kunnen worden doorgetrokken naar de Vpb. Daarnaast gaat de vermogensetikettering al even mee en heeft deze leer zich inmiddels in de loop van de jaren gevormd aan de hand van de jurisprudentie.

Zoals eerder genoemd, maakt de vermogensetikettering zelf onderscheid tussen drie verschillende soorten vermogen, namelijk: verplicht ondernemingsvermogen, verplicht privévermogen en keuzevermogen. De vraag is echter welke categorie het beleggingsvermogen zou moeten vormen. Het ligt hierbij (wederom) voor de hand om te kijken hoe dit is vormgegeven in de DSR en de BOR. In art. 4.17a lid 6 Wet IB 2001 van de DSR staat dat als ondernemingsvermogen wordt aangemerkt de bezittingen en schulden die toerekenbaar zijn aan de onderneming én het beleggingsvermogen tot ten hoogste 5 procent (doelmatigheidsmarge) van de waarde in het economische verkeer van het ondernemingsvermogen. De MvT leert ons dat – in termen van de vermogensetikettering – het ondernemingsvermogen bestaat uit het verplichte ondernemingsvermogen en het keuzevermogen. Het beleggingsvermogen bestaat daarmee uit het verplichte privévermogen, ook wel de duurzaam overvloedige middelen genoemd. Overigens is de reden dat het keuzevermogen onderdeel uitmaakt van het ondernemingsvermogen dat ‘een bv naar haar aard die keuze niet maakt’.¹⁴³ De BOR hanteert in art. 35c lid 1 SW 1956 eveneens de eis dat sprake moet zijn van vermogen dat kan worden toegerekend aan een onderneming. Ook kent de BOR, vergeleken met de DSR, dezelfde marge van 5% van het ondernemingsvermogen. Onder de BOR wordt volgens de MvT onder beleggingsvermogen verstaan het saldo van de beleggingen en de bijbehorende schulden. Verder noemt de MvT dat beleggingsvermogen moet gaan om ‘vermogen dat blijvend overvloedig is’, hetgeen wederom duidt op het verplichte privévermogen.¹⁴⁴ Naar mijn mening valt er weinig aan te merken op deze definitie van beleggingsvermogen. Ik stel dan ook voor om in het kader van de aangepaste etiketteringsfictie van art. 2 lid 6 Wet Vpb 1969 aan te sluiten bij de definitie van beleggingsvermogen zoals gehanteerd in de BOR en DSR. Een andere mogelijkheid zou zijn geweest om ook het keuzevermogen aan te merken als beleggingsvermogen. Het lijkt mij echter niet juist om een vermogensbestanddeel als beleggingsvermogen aan te merken zolang deze een functie vervult binnen de onderneming. In dat geval gaat de aangepaste etiketteringsfictie zijn doel te buiten. Ook is

¹⁴¹ HR 1 juli 1981, ECLI:NL:PHR:1981:AW9777.

¹⁴² Essers, *NTRF* 2022/772.

¹⁴³ *Kamerstukken II* 2009/10, 32129, nr. 3, p. 43.

¹⁴⁴ *Kamerstukken II* 2008/09, 31930, nr. 3, p. 43.

een belastingplichtige natuurlijk (zoals besproken) altijd nog gebonden aan de uit de vermogensetikettering volgende grenzen der redelijkheid. Aldus lijkt het mij juist om het verplichte privévermogen te bestempelen als beleggingsvermogen.

Het ligt voor de hand dat naar aanleiding van het voorstel zich discussies zullen gaan voordoen omtrent de kwalificatie van vermogensbestanddelen als ondernemings- dan wel beleggingsvermogen. De leer van de vermogensetikettering is immers veelal subjectief. Het feit dat bijvoorbeeld de liquide middelen boven de doelmatigheidsmarge uitstijgen, hoeft niet te betekenen dat deze liquide middelen in zijn geheel beleggingsvermogen vormen. Zo kunnen de liquide middelen bestemd zijn om een bedrijfsovername uit te voeren. Ook kan het in bepaalde industrieën in het kader van de onderneming gebruikelijk zijn om relatief meer liquide middelen aan te houden. Dit komt nader aan bod in paragraaf 5.6.2.1, waar de uitvoeringsaspecten van het voorstel worden getoetst.

Tenslotte is noemenswaardig dat de BOR en DSR onderhevig zijn aan een aantal wijzigingen. De voor dit onderzoek meest relevante ontwikkelingen zijn dat (1) onroerende zaken die ter beschikking worden gesteld aan anderen vanaf 1 januari 2024 worden aangemerkt als beleggingsvermogen¹⁴⁵; (2) keuzevermogen ter waarde van minimaal € 100.000 vanaf 1 januari 2025 enkel nog kwalificeert als ondernemingsvermogen voor het gedeelte dat het vermogen in het kader van de onderneming wordt gebruikt¹⁴⁶ en (3) de doelmatigheidsmarge van 5% per 1 januari 2025 in het kader van de BOR vervalt¹⁴⁷. Naar mijn mening zou de aangepaste etiketteringsfictie aan kunnen sluiten bij de eerste genoemde wijziging. Ik ben het echter niet eens met de tweede wijziging. Ik ben namelijk, zoals ik eerder in deze paragraaf reeds besprak aan de hand van de MvT van de BOR, van mening dat het keuzevermogen bij een voor de Vpb zelfstandig belastingplichtig lichaam valt onder het ondernemingsvermogen. Een splitsing van het keuzevermogen in een ondernemings- en beleggingsgedeelte lijkt mij dan ook vreemd. Gezien de afbakening van dit onderzoek zal ik echter niet verder ingaan op deze twee wijzigingen. De doelmatigheidsmarge uit de derde wijziging komt in de volgende subparagraaf aan de orde.

5.5.2. De doelmatigheidsmarge

De laatste besproken wijziging in de voorgaande paragraaf breng bij tot het volgende punt van discussie, namelijk: is het wenselijk om een doelmatigheidsmarge toe te voegen aan de aangepaste etiketteringsfictie en hoe groot zou die marge dan moeten zijn? Een dergelijk marge zou namelijk (zoals de benaming al doet vermoeden) de uitvoerbaarheid en dus doelmatigheid van het voorstel ten goede kunnen komen. De aangekondigde afschaffing van de doelmatigheidsmarge in de BOR en DSR maakt dit punt nog interessanter. Essers beantwoordt de vraag bevestigend en pleit voor een doelmatigheidsmarge van 10% van het ondernemingsvermogen¹⁴⁸. Het huidige percentage van 5

¹⁴⁵ Art. 4.17a lid 8 Wet IB 2001 en art. 35c lid 7 SW 1956.

¹⁴⁶ *Kamerstukken I 2023/24*, 36421, A, p. 3 en p. 5.

¹⁴⁷ De doelmatigheidsmarge voor de DSR vervalt op een nader te bepalen moment (*kamerstukken I 2023/24*, 36421, A, p. 4.).

¹⁴⁸ Anders dan een marge over het ondernemingsvermogen is het eveneens een optie om een marge te hanteren over de bezittingen van een vennootschap. Dit gebeurt bijvoorbeeld in art. 25 lid 9 IW 1990, waarbij alleen uitstel van betaling wordt verkregen voor zover de bezittingen van de vennootschap niet in belangrijke mate bestaan uit beleggingen. Een dergelijke benadering heeft echter niet mijn voorkeur. Dat is mede omdat een percentage over de bezittingen naar mijn mening een prikkel geeft voor de belastingplichtige om het

wordt, aldus Essers, in de praktijk namelijk soms te beperkt gevonden. Daarnaast stipt hij – naar aanleiding van de coronacrisis – het belang aan van het houden van een buffer. Zijn voorgestelde marge van 10% zou zijn inclusief een weerstandsbuffer en het aanhouden van liquide middelen voor het doen van een overname. Verder benadrukt Essers het belang om de ‘echte’ ondernemers niet te belemmeren in hun bedrijfsvoering.¹⁴⁹ De vraag is echter of de aangekondigde afschaffing van de doelmatigheidsmarge onder de BOR en DSR enige tegenargumenten biedt om ook bij het voorstel de marge achterwege te laten. In een in 2022 gepubliceerde evaluatie in (onder andere) het kader van de BOR en DSR werd geadviseerd om de doelmatigheidsmarge voor beleggingsvermogen in de BOR af te schaffen. De marge is oorspronkelijk ingevoerd om discussies omtrent de kwalificatie van vermogen te beperken, hetgeen ten goede zou komen aan de uitvoerbaarheid van de regeling. Uit het rapport volgt echter dat de doelmatigheidsmarge toch niet bijdraagt aan de uitvoerbaarheid. De Belastingdienst geeft namelijk aan dat de prikkel voor een belastingplichtige om het gedeelte ‘ondernemingsvermogen’ te maximaliseren volledig intact blijft. De doelmatigheidsmarge is immers afhankelijk van de totale waarde van het ondernemingsvermogen.¹⁵⁰ De vraag is echter of deze argumentatie ook opgaat voor de etiketteringsfictie. Naar mijn mening is dit in zekere mate wel het geval. Onder de BOR en DSR heeft de belastingplichtige namelijk een prikkel om zoveel mogelijk vermogen als ondernemingsvermogen te kwalificeren, omdat deze dan een vrijstelling voor de schenk- en erfbelasting dan wel een doorschuifmogelijkheid in de IB ontvangt. Een vergelijkbare prikkel bestaat eveneens onder de herziene etiketteringsfictie. Het kwalificeren van vermogen als ondernemingsvermogen zorgt er namelijk voor dat (voorlopig) geen box 2-heffing plaatsvindt en dat deze kan worden uitgesteld. De prikkel om zoveel mogelijk vermogen als ondernemingsvermogen te kwalificeren, geldt dus naar mijn mening dus ook bij de etiketteringsfictie. Merk op dat het bij de BOR en DSR gaat om een vrijstelling respectievelijk doorschuivingsmogelijkheid en bij de etiketteringsfictie om uitstel van box 2-heffing, waardoor de prikkels niet volledig aan elkaar gelijk zijn. Ondanks de prikkel om onder de etiketteringsfictie het ondernemingsvermogen te maximaliseren, ben ik echter wel van mening dat een doelmatigheidsmarge wenselijk is. Een verschil is namelijk dat de marge onder de etiketteringsfictie, in tegenstelling tot bij de BOR en DSR, geldt voor alle belastingplichtigen. De aanwezigheid van een doelmatigheidsmarge zou er daarom voor zorgen dat een fictief voordeel naar aanleiding van de etiketteringsfictie achterwege kan blijven voor alle belastingplichtigen die onder de marge vallen. Het opnemen van een marge vind ik, ondanks de voornoemde prikkel die in stand blijft, aldus wenselijk om de uitvoeringslasten enigszins te kunnen drukken. Het opnemen van een doelmatigheidsmarge – in lijn met Essers – lijkt mij dan ook een goed idee. Gebaseerd op de observatie van Essers dat 5% in de praktijk te beperkt wordt gevonden, lijkt het mij goed om in ieder geval een percentage hoger dan 5 te hanteren. Verder is het aan de wetgever om een geschikt percentage te kiezen.

5.5.3. Toerekenen bij meerdere lichamen

In het voorbeeld van paragraaf 5.2 met de houdstervennootschap (BV) van Piet is ervan uitgegaan dat Piet beleggingsvermogen bezit dat zich bevindt in één BV. De realiteit is echter dat ondernemingen in de Vpb-sfeer in de regel worden gedreven met meerdere lichamen (BV's). De vraag rijst hoe de kwalificatie van beleggingsvermogen plaatsvindt, in het geval dat sprake is van meerdere BV's. Naar

ondernemingsvermogen en dus de marge te beïnvloeden door het aangaan van schulden. Een marge over het ondernemingsvermogen lijkt mij aldus wenselijker.

¹⁴⁹ Essers, *NtFR 2022/772*.

¹⁵⁰ Centraal Planbureau, *Evaluatie fiscale regelingen gericht op bedrijfsverdracht 2022*, p. 28.

mijn mening kan hiervoor gebruik worden gemaakt van de toerekeningsmethodiek van (wederom) de BOR en de DSR, vastgelegd in respectievelijk art. 35c lid 5 SW 1956 en art. 4.17a lid 5 Wet IB 2001. Volgens deze toerekening moet het vermogen van de werkmaatschappij (onderste BV) namelijk worden toegerekend aan de holding (bovenste BV). Ook in het geval van meerdere entiteiten wordt het vermogen toegerekend aan de holding. Bij belangen van minder dan 100% vindt toerekening plaats naar rato van het belang. In het geval van meerdere soorten aandelen geschiedt de toerekening met inachtneming van de waarde in het economisch verkeer van die aandelen.¹⁵¹ Tenslotte is in de BOR en de DSR in achtereenvolgens 35c lid 6 SW 1956 en art. 4.17a lid 7 Wet IB 2001 opgenomen dat tot het ondernemingsvermogen niet wordt gerekend een belang in een ander lichaam, hetgeen mijns inziens ook kan worden overgenomen.

De toerekening bij meerdere lichamen illustreert zich als volgt. Stel allereerst dat de houdstervennootschap van Piet uit het eerdergenoemde voorbeeld de werkmaatschappij nog niet had verkocht. Het vermogen van de werkmaatschappij bestaat voor € 950.000 uit ondernemingsvermogen en voor € 50.000 uit beleggingsvermogen. Het vermogen van de houdstervennootschap bestaat uit het aandelenbelang in de werkmaatschappij en beleggingsvermogen van € 100.000. Wanneer de vermogensbestanddelen van de werkmaatschappij volgens de toerekeningsregels worden toegerekend aan de houdstervennootschap resulteert een houdstervennootschap met € 150.000 aan beleggingsvermogen en € 950.000 aan ondernemingsvermogen. In feite levert dit dus dezelfde situatie op vergeleken met de situatie dat Piet slechts één vennootschap had gehad en vanuit daar zijn onderneming had gedreven. Dat is logisch, omdat de situaties – afgezien van de juridische structuur - eigenlijk identiek zijn. Het aantal BV's zou de kwalificatie van beleggingsvermogen niet mogen beïnvloeden. Overigens maakt dit de uitvoering wel ingewikkeld, zoals wordt besproken bij de toetsing van de uitvoerbaarheid in paragraaf 5.6.2.1.

5.5.4. De peildatum

In het kader van de hoogte van het beleggingsvermogen is niet onbelangrijk op welk moment dit wordt vastgesteld. In principe is hierbij naar mijn mening sprake van een doorlopende toets. De aangepaste etiketteringsfictie is namelijk zo vormgegeven dat het beleggingsvermogen simpelweg geen onderdeel uit kan maken van de Vpb. Echter is een doorlopende toets in de praktijk niet haalbaar, omdat de aangifte Vpb enkel informatie bevat over de bezittingen en schulden op de peildata 1 januari en 31 december van het desbetreffende belastingjaar. In de praktijk lijkt het mij dan ook dat 31 december van het belastingjaar als peildatum zal fungeren. Stel dat gedurende het jaar beleggingsvermogen ontstaat in de BV, vanwege bijvoorbeeld de behaalde ondernemingswinst of een verkoop van (een gedeelte van) een onderneming, dan zal de belastingplichtige dit – voor zover het daadwerkelijk beleggingsvermogen betreft – moeten uitkeren voor het einde van het jaar. Wanneer dit niet gebeurt, zal de etiketteringsfictie de box 2-heffing door middel van een fictieve uitkering forceren. Het is hierbij van belang dat dit op een juiste manier wordt afgestemd met de peildatum van box 3. Dit zou erin moeten resulteren dat het op 31 december aanwezige beleggingsvermogen na fictieve uitkering direct tot de box 3-grondslag gaat behoren op de peildatum van 1 januari.

¹⁵¹ Zoals in art. 4.17a lid 5 Wet IB 2001 en art. 35c lid 5 SW 1956.

5.6. De toetsing

In deze paragraaf wordt het voorstel ter aanpassing van de etiketteringsfictie ex. art. 2 lid 6 Wet Vpb 1969 achtereenvolgens getoetst aan de in hoofdstuk 1 gestelde toetsingscriteria.

5.6.1. Gelijkheid en doeltreffendheid

Dit onderzoek staat in het teken van de belastingheffing over beleggingsvermogen bij een ab-houder en particuliere belegger. In hoofdstuk vier concludeerde ik reeds dat beide typen beleggers zowel onder het huidige- als het toekomstige box 3-stelsel op een onaanvaardbare wijze ongelijk worden behandeld als het gaat om de belastingheffing over beleggingsvermogen. Het oplossen van deze ongelijke behandeling is dan ook het doel van het voorstel welke ik in dit hoofdstuk bespreek. Aangezien het doel van het voorstel ziet op het creëren van een gelijke belastingheffing, behandel ik de twee toetsingscriteria ‘gelijkheid’ en ‘doeltreffendheid’ simultaan.

Een serieus knelpunt in het kader van de doeltreffendheid is naar mijn mening dat de aangepaste etiketteringsfictie – afgezien van internationale situaties – kan zorgen voor dubbele belastingheffing, zoals volgt uit het voorbeeld van Piet in paragraaf 5.2. Piet heeft een houdstervennootschap met één miljoen euro aan beleggingsvermogen dat onder de herziene etiketteringsfictie wordt geacht te zijn onttrokken aan de vennootschap. Tegelijkertijd wordt zijn verkrijgingsprijs verhoogd met één miljoen euro zodat dubbele belastingheffing (in beginsel) wordt voorkomen. In het geval dat hij bijvoorbeeld komt te overlijden (fictieve vervreemding), is hij vanwege de verhoogde verkrijgingsprijs immers geen IB verschuldigd. Dit verandert zodra vanuit de houdstervennootschap dividend wordt uitgekeerd aan Piet. Piet heeft bij de uitkering van het dividend namelijk niets aan een verhoogde verkrijgingsprijs. Stel nu dat Piet het volledige beleggingsvermogen van één miljoen euro aan dividend uitkeert en uiteindelijk de vennootschap liquideert. Alles samengenomen heeft Piet dan box 2-heffing betaald over de fictieve uitkering alsmede de box 2-heffing over het uitgekeerde dividend. Bij liquidatie van de vennootschap houdt Piet vervolgens een verlies over van één miljoen euro. Voor zover hij dit verlies kan benutten, is er geen sprake van dubbele belastingheffing. Hij kan dit verlies benutten door het verlies te compenseren met zijn inkomen uit box 2 of eventueel omzetten in een belastingkorting in box 1. Deze belastingkorting kan tot maximaal 9 jaar na het ontstaan van het verlies uit ab worden verrekend met box 1 inkomen.¹⁵² Wanneer Piet echter niet in staat is om zijn verlies te verrekenen, treedt wel dubbele belastingheffing op. In dergelijke situaties schiet het voorstel naar mijn mening zijn doel dan ook voorbij. De opmerking van Essers waarin hij benoemt dat de gelijktijdige verhoging van de verkrijgingsprijs voor het ab dubbele belastingheffing voorkomt, lijkt mij dan ook voorbarig.¹⁵³ Ik vind overigens ook dat het voorkomen van dubbele belastingheffing via verliesverrekening onredelijk uit kan pakken, gezien hoeveel tijd er overheen kan gaan voordat de dubbele belastingheffing uiteindelijk wordt voorkomen. Dit gezien hebbende, zal een belastingplichtige er in de praktijk alles aan willen doen om een fictieve uitkering te voorkomen en zijn beleggingsvermogen dus tijdig onttrekken aan de vennootschap.

Verder maak ik in het kader van de doeltreffendheid een voorbehoud met betrekking tot de doelmatigheidsmarge. Alhoewel de doelmatigheidsmarge uitvoeringstechnisch voordelen met zich meebrengt, zorgt deze er (in theorie) voor dat beleggingsvermogen ter grootte van de doelmatigheidsmarge zich kan bevinden in de Vpb-sfeer. Voor dit beleggingsvermogen geldt dus geen

¹⁵² Art. 4.53 Wet IB 2001.

¹⁵³ Essers, *NTFR* 2022/772.

identieke behandeling van de ab-houder en de particuliere belegger en wordt het doel van het voorstel niet behaald. Het is lastig in te schatten wat de impact van de doelmatigheidsmarge op de hier te bespreken toetsingscriteria is. Wel denk ik dat het voor de hand ligt dat deze impact relatief beperkt is. Voor wat betreft het beleggingsvermogen dat buiten de marge valt, realiseert de aangepaste etiketteringsfictie immers wel in een volledig gelijke belastingheffing.

Afgezien van de hiervoor genoemde voorbehouden, realiseert het voorstel naar mijn mening een volledig horizontaal gelijke behandeling van de ab-houder en particuliere belegger ten aanzien van de belastingheffing over beleggingsvermogen. Het is voor de ab-houder namelijk niet meer mogelijk om beleggingen in zijn BV onder te brengen, zonder dat dit leidt tot een fictieve uitkering. Door de nieuwe etiketteringsfictie wordt al het beleggingsvermogen geacht te zijn uitgekeerd en onderdeel uit te maken van box 3, waardoor het fiscale speelveld ten opzichte van de particuliere belegger volledig gelijk is. De ab-houder kan nu enkel nog optreden in de hoedanigheid als ondernemer en niet meer als belegger. Alles samengenomen, ben ik van mening dat het voorstel in het kader van de toetsingscriteria 'gelijkheid' en 'doeltreffendheid' in beginsel als positief moet worden beoordeeld. Dat neemt niet weg dat het mogelijk optreden van dubbele belasting een serieus en onwenselijk knelpunt is.

5.6.2. Doelmatigheid

5.6.2.1 Uitvoerbaarheid

De grote vraag en het meest zwaarwegende knelpunt bij het voorstel zal, zoals Essers zelf ook al aangeeft, zijn dat de uitvoeringspraktijk ingewikkelder wordt. Voor elke BV moet namelijk de vermogensetikettering worden toegepast op dezelfde wijze als bij de IB-ondernemers en wanneer de DSR en BOR worden toegepast. Een inschatting maken van de mate waarin de uitvoeringslasten toenemen is echter niet gemakkelijk. Zo bestaat er naar mijn weten geen evaluatie van de (kosten van de) uitvoerbaarheid van de vermogensetikettering bij ondernemingen in de IB. Ook is het qua vermogensetikettering denk ik lastig om een vergelijking te maken tussen een eenmanszaak of personenvennootschap en een BV. Een belastingplichtige stapt immers in de regel over naar een BV zodra deze een bepaald winstniveau heeft bereikt, het omslagpunt. Discussies over beleggingsvermogen zullen zich daarom ook juist sneller gaan voordoen bij een BV dan bij een onderneming in de IB.

De (eerder aangehaalde) in 2022 gepubliceerde evaluatie van de BOR en DSR biedt echter wel enige aangrijpingspunten ter beoordeling van de uitvoerbaarheid. Zo volgt hieruit dat de Belastingdienst de uitvoering van de BOR en DSR in zijn algemeenheid ervaart als complex en arbeidsintensief. Deze regelingen doen een relatief groot beroep op de hoogopgeleide medewerkers van de Belastingdienst, gezien de ingewikkeldheid en discussiegevoeligheid. Het rapport vervolgt dat er een sterke prikkel bestaat voor belastingplichtigen om vermogen als ondernemingsvermogen te kwalificeren, vanwege het aanwezige verschil in belastingheffing. De grote financiële belangen en onzekerheid met betrekking tot de uitkomst leiden dan ook tot veel procedures.¹⁵⁴ Alhoewel de aangepaste etiketteringsfictie niet voorziet in een vrijstelling of doorschuiffaciliteit zoals bij de BOR en DSR denk ik dat er, zoals ook besproken in het kader van de doelmatigheidsmarge in paragraaf 5.5.2, nog steeds een prikkel aanwezig is om vermogen te kwalificeren als ondernemingsvermogen. Belastingplichtigen

¹⁵⁴ Centraal Planbureau, *Evaluatie fiscale regelingen gericht op bedrijfsverdracht 2022*, p. 26.

willen immers het liefste de directe box 2-heffing voorkomen en uitstellen naar een later moment. Het loont voor een belastingplichtige daarom naar mijn mening nog steeds om kosten te maken en tijd te steken in kwalificatiediscussies, omdat directe box 2-afrekening dan kan worden voorkomen. Lastig is wel om in te schatten hoe het (nog) niet hoeven af te rekenen in box 2 zich verhoudt tot de voordelen onder de BOR en DSR. Over de vermogensetikettering zelf noemt het rapport dat er de nodige discussies worden gevoerd over de kwalificatie van vermogen als ondernemings- dan wel beleggingsvermogen. Bij de Belastingdienst komt namelijk veelvuldig het vraagstuk aan de orde in hoeverre liquide middelen bij een bedrijfsoverdracht kunnen kwalificeren als ondernemingsvermogen. De Belastingdienst geeft aan dat het lastig is om te beoordelen in hoeverre deze middelen daadwerkelijk nog gebruikt gaan worden in het kader van de onderneming.¹⁵⁵ In het kader van dit voorstel lijkt het mij dat dit knelpunt zal blijven voortbestaan.

Los van het besproken rapport is er nog een aantal onderdelen van het voorstel dat de uitvoerbaarheid raakt, waaronder bijvoorbeeld de doelmatigheidsmarge. In het kader van deze marge in relatie tot de uitvoerbaarheid is allereerst van belang om te noemen dat de doelmatigheidsmarge niet voorkomt dat er kwalificatie moet plaatsvinden van zowel het ondernemings- als beleggingsvermogen. De marge is immers een percentage van het ondernemingsvermogen, inhoudende dat (jaarlijks) voor elke belastingplichtige het ondernemingsvermogen berekend dient te worden. Dat betekent natuurlijk dat het beleggingsvermogen net zo goed berekend moet worden, gezien het totale vermogen minus het ondernemingsvermogen gelijk is aan het beleggingsvermogen. In dit opzicht biedt de doelmatigheidsmarge dus geen voordelen betreffende de uitvoerbaarheid. De uitvoeringsvoordelen van de marge zitten namelijk in het niet hoeven vast te stellen van fictieve voordelen voor zover het beleggingsvermogen de doelmatigheidsmarge overschrijdt. De administratieve lasten¹⁵⁶ verbonden aan het fictieve voordeel, voor zowel de belastingplichtige als de Belastingdienst, worden daarmee ook voorkomen.

Daarnaast denk ik dat de toerekeningsregels impact kunnen hebben op de uitvoerbaarheid. Voor het voorbeeld van Piet in paragraaf 5.2 is de toerekening niet heel ingewikkeld, maar dat wordt anders zodra een multinationale onderneming een in Nederland gevestigde houdstervennootschap bezit die (indirect) alle wereldwijde belangen houdt. De fictie geldt immers voor zowel de kleinste BV als de grootste BV (of NV). Ook in het kader van minderheidsaandeelhouders kan de toerekening een knelpunt vormen voor de uitvoerbaarheid.

Tenslotte zorgt de aangepaste etiketteringsfictie voor extra administratieve lasten. Bij fictieve uitkering bevindt het beleggingsvermogen zich namelijk nog in de BV, terwijl deze voor fiscale doeleinden wordt geacht te zijn uitgekeerd. Dit heeft als gevolg dat er in de BV moet worden bijgehouden hoeveel het beleggingsvermogen bedraagt, hetgeen vervolgens tot de box 3-grondslag moet worden gerekend. Het feit dat de voor fiscale doeleinden samenstelling van het vermogen van een BV afwijkt van de werkelijkheid maakt het er in ieder geval niet makkelijker op.

Al met al is de uitvoerbaarheid van het voorstel ter aanpassing van de etiketteringsfictie ex. art. 2 lid 6 Wet Vpb 1969 naar mijn mening een serieus knelpunt, gezien voor elke belastingplichtige (jaarlijks)

¹⁵⁵ Centraal Planbureau, *Evaluatie fiscale regelingen gericht op bedrijfsoverdracht 2022*, p. 28.

¹⁵⁶ Afgezien van de lasten van het vaststellen van de hoogte van het ondernemingsvermogen.

een vaststelling van de hoogte van het ondernemingsvermogen dient plaats te vinden. Dit werkt ten nadele van de uitvoerbaarheid voor zowel de belastingplichtige als de Belastingdienst.

5.6.2.2 Overige effecten

Naast dat de uitvoerbaarheid een belangrijk onderdeel uitmaakt van het toetsingscriterium 'doelmatigheid' bestaat er nog een aantal andere factoren die dit criterium beïnvloedt. In deze subparagraaf komen deze aan bod.

Kenmerkend voor de huidige situatie van ab-houders is dat zij op grote schaal doen aan winstinhouding. De winst behaald met beleggingsvermogen maakt hier ook deel van uit. De nieuwe etiketteringsfictie zorgt er echter voor dat de box 2-heffing over het beleggingsvermogen direct plaatsvindt, waardoor de jaarlijkse opbrengsten voor de schatkist zullen gaan stijgen. Ook zal er mogelijk één piek aan opbrengsten zijn, vanwege het tot op heden opgepotte beleggingsvermogen in de Vpb-sfeer. De vraag is echter of de netto-opbrengst nog wel positief blijft, wanneer rekening wordt gehouden met de 'verslechtering' van het vestigingsklimaat. Ik kan mij namelijk voorstellen dat vermogende ab-houders in staat zijn om vanwege fiscale redenen te emigreren naar een ander land. Alhoewel de staatskas op het eerste gezicht gebaat lijkt te zijn bij het voorstel is het dus de vraag of dit voordeel opweegt tegen het veranderende vestigingsklimaat. Laatstgenoemde is zeker een belangrijk aandachtspunt bij de invoering van dit voorstel.

Ook kan, zoals Essers benoemd, met de invoering van dit voorstelde Wet excessief lenen bij eigen vennootschap worden afgeschaft. Hier sluit ik mij bij aan. Het daarvan beoogde doel van het tegengaan van de uitstel of afstel van box 2-heffing over beleggingsvermogen wordt immers bereikt door de aangepaste etiketteringsfictie.

5.6.3. Internationale aspecten

Naast dat het voorstel tot aanpassing van de etiketteringsfictie uit art. 2 lid 6 Wet Vpb 1969 ziet op nationale verhoudingen, heeft deze ook een internationale dimensie. Hierbij rijst in eerste instantie de vraag hoe het voorstel uitpakt in situaties van emigratie dan wel immigratie en of hier situaties van dubbele heffing of dubbele niet-heffing optreden. Naast dat de situaties van emigratie en immigratie in deze paragraaf aan de orde komen, wordt besproken wat er gebeurt wanneer een BV zijn feitelijke leiding verplaatst. Ook volgt een analyse van in hoeverre de aangepaste etiketteringsfictie functioneert in samenhang met de door Nederland gesloten bilaterale belastingverdragen ter voorkoming van dubbele belasting. Voor de analyse in deze paragraaf stel ik het land van de woonplaats van de ab-houder gelijk aan het land van de feitelijke leiding van de vennootschap.

5.6.3.1. Emigratie van de ab-houder

5.6.3.1.1. Gevolgen in het kader van box 2

Stel dat een binnenlands belastingplichtige met een ab in een in Nederland gevestigde BV emigreert naar het buitenland. Bij de emigratie van de ab-houder is – los van de etiketteringsfictie – sprake van een fictieve vervreemding van het ab.¹⁵⁷ Voor het box 2-voordeel van deze vervreemding wordt vervolgens een conserverende aanslag opgelegd, waarvoor uitstel van betaling kan worden verleend.¹⁵⁸ Na de emigratie is de ab-houder in Nederland buitenlands belastingplichtig op grond van

¹⁵⁷ Art. 4.16 lid 1, onderdeel h Wet IB 2001.

¹⁵⁸ Art. 2.8 lid 2 en art. 2.9 Wet IB 2001 jo. art. 25 lid 8 invorderingswet 1990.

art. 7.5 Wet IB 2001. Wanneer de ab-houder vervolgens inkomen uit ab geniet, wordt de conserverende aanslag voor dat inkomen ingevorderd. De vraag is alleen wat er dient te gebeuren wanneer de BV vervolgens beleggingsvermogen bezit dat in het kader van de aangepaste etiketteringsfictie zou moeten leiden tot een belastbaar fictief regulier voordeel. Naar mijn mening kan in dat geval het uitstel van betaling eveneens worden stopgezet voor het bedrag van het fictieve voordeel, zoals ook wordt toegepast bij de Wet excessief lenen bij eigen vennootschap, hetgeen is vastgelegd in art. 25c lid 1 IW 1990. Het fictieve voordeel wordt hier namelijk, aldus de MvT, toegerekend aan de waardeinstijging bij emigratie, waar nog geen belasting over is geheven.¹⁵⁹ Hierdoor wordt fiscale emigratie van de ab-houder om onder de etiketteringsfictie uit te komen ontmoedigd. Wel dient de verkrijgingsprijs gelijktijdig te worden verhoogd, zodat dubbele economische belastingheffing als gevolg van een grensoverschrijdende situatie wordt voorkomen. Echter kan ook sprake zijn van een situatie zonder een conserverende aanslag, waardoor dit aangrijpingspunt voor de Nederlandse belastingheffing ontbreekt.

5.6.3.1.2. Het Nederlandse heffingsrecht in afwezigheid van een conserverende aanslag

Zonder conserverende aanslag ligt de uitwerking iets genuanceerder. Nederland ziet namelijk een fictieve uitkering van de BV die op basis van nationaal recht belast is bij de ab-houder. Dit in tegenstelling tot het buitenland dat waarschijnlijk überhaupt geen fictieve uitkering ziet. Het is naar mijn mening namelijk aannemelijk dat het buitenland geen nationale bepaling voor een dergelijk fictief voordeel voor de ab-houder kent. In deze paragraaf wordt in het bijzonder stilgestaan bij de vraag: kan Nederland in een situatie van een buitenlandse ab-houder met een ab in een Nederlandse BV haar heffingsrecht effectueren? Onderstaand wordt deze vraag uitgewerkt aan de hand van voornamelijk de publicatie van Van Mol en de Smet.¹⁶⁰ Zij maken namelijk dezelfde analyse, maar dan voor het fictieve voordeel als onderdeel van de Wet excessief lenen bij eigen vennootschap. Deze analyse wordt gedurende het verloop van de paragraaf op bepaalde punten aangevuld vanuit andere stukken uit de literatuur of de wetsgeschiedenis.

Het eerste onderdeel van de analyse van Van Mol en de Smet ziet op de vraag onder welke inkomenscategorie het fictief reguliere voordeel uit de Wet excessief lenen bij eigen vennootschap valt in het kader van de belastingverdragen. Alhoewel de nationaalrechtelijke fictie het fictieve voordeel, aldus Van Mol en de Smet, kwalificeert als dividend, betekent dit nog niet dat het voordeel onder het dividendartikel valt.¹⁶¹ Er moet namelijk worden gekeken naar de civiele werkelijkheid, waarbij het beleggingsvermogen wordt geacht te zijn uitgekeerd en er feitelijk helemaal geen dividendbetaling bestaat. Het beleggingsvermogen bevindt zich immers nog in de BV. Ter beoordeling onder welke inkomenscategorie het inkomen valt, moet allereerst worden gekeken of het verdrag zelf het inkomen kwalificeert in een bepaalde inkomenscategorie. Voor zover het verdrag dit niet doet, of kwalificeert voor meerdere verdragsbepalingen, volgt het verdrag de nationaalrechtelijke kwalificatie.¹⁶² Echter zal de nationaalrechtelijke kwalificatie niet worden gevolgd indien er sprake is

¹⁵⁹ *Kamerstukken II 2019/20*, 35496, nr. 3, p. 12.

¹⁶⁰ Van Mol & de Smet, *WFR* 2023/318.

¹⁶¹ Van Mol & de Smet, *WFR* 2023/318, par. 3.

¹⁶² Het genoemde toetsingsschema volgt uit HR 12 december 2003, ECLI:NL:HR:2003:AI0450 en HR 9 juni 2006, ECLI:NL:HR:2006:AX7341.

van strijdigheid met de goede verdragstrouw, waarover later meer. Voor de beoordeling van de inkomenscategorie wordt gebruik gemaakt van het OESO-Modelverdrag.

Volgens Van Mol en de Smet is in ieder geval zeker dat het OESO-Modelverdrag niet expliciet noemt dat het fictieve voordeel zoals hier bedoeld, valt onder één bepaald verdragsartikel. Echter kan aan de hand van het commentaar bij het OESO-Modelverdrag wel worden beoordeeld of het fictieve voordeel onder het dividendartikel kan vallen. De tekst van art. 10 lid 1 OESO-modelverdrag ziet op het verdelen van de heffingsbevoegdheid tussen de bron- en woonstaat ten aanzien van 'dividenden' die zijn 'betaald'. Het fictieve voordeel kan dus onder dit artikel worden gebracht voor zover is voldaan aan de definities van 'dividenden' en 'betaald'. Ten aanzien van het begrip 'betaald' volgt uit het commentaar dat deze term ruim moet worden opgevat.¹⁶³ Verder volgt uit de jurisprudentie dat ten aanzien van fictieve rente geen verplichting tot daadwerkelijke betaling bestaat.¹⁶⁴ Van Mol en de Smet zijn naar aanleiding daarvan dan ook van mening dat het fictieve voordeel in het kader van de Wet excessief lenen bij de eigen vennootschap voldoet aan de definitie van 'betaald'. Vervolgens dient te worden gekeken naar de definitie van 'dividenden'. In principe geeft het OESO-Modelverdrag in art. 10 lid 3 een definitie van dit begrip. Dit komt in grote lijnen neer op: '*income from shares*'. Echter wordt deze term in het verdrag zelf niet toegelicht. Wel lijkt het commentaar (wederom) uit te gaan van een ruime interpretatie van het begrip. Van Mol en de Smet noemen dat vanwege het ontbreken van een definitie van '*income from shares*' op basis van art. 3 lid 2 OESO-Modelverdrag en het bijbehorende commentaar dient te worden gekeken naar de nationale belastingwetgeving. Vervolgens komen zij tot de conclusie dat het OESO-Modelverdrag het in principe toestaat dat de fictie in het nationale recht kan doorwerken naar het belastingverdrag, waardoor het fictieve reguliere voordeel (in het kader van de Wet excessief lenen bij eigen vennootschap) onder het dividendartikel kan vallen.¹⁶⁵ Arts is het echter oneens met deze conclusie van Van Mol en de Smet. Anders dan genoemde auteurs schrijft hij dat het voor het onderbrengen van het fictieve voordeel onder het dividendartikel van het belastingverdrag van belang is dat het voordeel volgens het Nederlandse belastingrecht kwalificeert als een winstuitdeling. Van een winstuitdeling is volgens Arts echter geen sprake, waardoor het fictieve voordeel niet onder het dividendartikel valt. Hij beredeneert namelijk aan de hand van verschillende onderdelen van de Wet excessief lenen bij de eigen vennootschap dat de wetgever hier expliciet niet voor heeft gekozen. Dit maakt het fictieve voordeel 'een regulier voordeel van een eigen soort'.¹⁶⁶

Terugvallend op het voorstel in kwestie vind ik het lastig om te beoordelen in hoeverre het fictieve voordeel in het kader van de aangepaste etiketteringsfictie onder te brengen is onder het dividendartikel van de belastingverdragen. Gebaseerd op de ruime interpretatie van het OESO-Modelverdrag en de aangehaalde jurisprudentie door Van Mol en de Smet valt hier zeker iets voor te zeggen. Echter verschilt de aard van het fictieve voordeel in kwestie naar mijn mening dermate veel met de Wet excessief lenen bij de eigen vennootschap en de rest van de bestaande belastingwetgeving, dat ik er eerder naar neig dat het niet mogelijk is om het voordeel onder het dividendartikel te rangschikken. Het blijft een grijs gebied en een onduidelijk vraagstuk. Alhoewel op basis van deze uitkomst al geconcludeerd zou kunnen worden dat Nederland het heffingsrecht zoals in de aan het begin van deze paragraaf geformuleerde vraag niet kan effectueren, wordt de analyse –

¹⁶³ Van Mol & de Smet, *WFR* 2023/318, par. 3.1.1.

¹⁶⁴ HR 18 juni 2004, ECLI:NL:HR:2004:AP1896, r.o. 3.4.1.

¹⁶⁵ Van Mol & de Smet, *WFR* 2023/318, par. 3.1.2.

¹⁶⁶ Arts, *WFR* 2024/70.

voor de volledigheid – hierna uitgewerkt onder de aanname dat het fictieve voordeel wel onder het dividendartikel valt.

Nadat is gekeken naar de vraag of het fictieve voordeel in het kader van de etiketteringsfictie onder het dividendartikel van art. 10 OESO-Modelverdrag kan vallen, is de vervolgstap om te bekijken of Nederland mag heffen over dit dividendinkomen. Hierbij is van belang de goede verdragstrouw zoals vastgelegd in art. 31 van het Verdrag van Wenen, inhoudende dat (zoals de naam al zegt) een verdrag te goeder trouw moet worden uitgelegd. De nationaalrechtelijke kwalificatie van het inkomen zal namelijk niet worden gevolgd voor zover er sprake is van strijdigheid met de goede verdragstrouw, hetgeen volgt uit de zogenoemde fictiefloonarresten. De kern van deze arresten is dat ‘het nationaalrechtelijk ‘omkwalificeren’ van inkomsten waardoor een andere verdragsbepaling van toepassing zou zijn, die gunstiger uitpakt voor de omkwalificerende staat, niet valt te rijmen met het vereiste van de goede verdragstrouw’.¹⁶⁷ Ik illustreer dit aan de hand van BNB 2003/379. In dit fictiefloonarrest was er sprake van een in België woonachtige ab-houder van een in Nederland gevestigde vennootschap. De ab-houder kende zichzelf geen arbeidsbeloning toe, waardoor de ab-houder werd aangeslagen voor zijn fictieve loon op grond van art. 12 Wet Loonbelasting 1964. Door de HR wordt geoordeeld dat het loon niet feitelijk is ontvangen door de ab-houder en dat de ab-houder in de toekomst deze inkomsten waarschijnlijk als dividend of vermogenswinst zou verkrijgen. Dit is relevant omdat de toewijzingsregels voor loon anders zijn dan voor dividend of vermogenswinst. De fictie zorgt er daarom voor dat de verdeling van heffingsrechten mogelijk wijzigt in het voordeel van Nederland, met als resultaat strijdigheid met de goede verdragstrouw.¹⁶⁸

Vervolgens is de vraag hoe de fictiefloonarresten zich verhouden tot het fictieve dividend onder de Wet excessief lenen bij de eigen vennootschap en met name het fictieve voordeel onder het voorstel in kwestie. Van Mol en de Smet stellen dat de belastinglatentie op de ab-aandelen in afwezigheid van het fictieve voordeel in de vorm van dividend als vermogenswinst tot uitdrukking zou kunnen komen. Dit terwijl – onder het OESO-Modelverdrag - voor dividenden een beperkt heffingsrecht geldt voor de bronstaat en voor vermogenswinst een exclusief heffingsrecht voor de woonstaat. Met de aanwezigheid van het fictieve voordeel breidt Nederland daarom haar heffingsrecht eenzijdig uit en handelt Nederland volgens Van Mol en de Smet in strijd met de goede verdragstrouw.¹⁶⁹ Deze conclusie wordt gedeeld door Boer en Heithuis¹⁷⁰, Foesenek¹⁷¹ en Arts¹⁷². Verder wordt dit bevestigd door de MvT behorende bij de Wet excessief lenen bij eigen vennootschap waarin wordt geformuleerd dat het Nederlandse heffingsrecht van het fictieve voordeel bij buitenlands belastingplichtige ab-houders niet kan worden uitgeoefend.¹⁷³

Ik ben van mening dat de conclusie van de strijdigheid met de goede verdragstrouw en het niet kunnen uitoefenen van het heffingsrecht kan worden doorgetrokken naar het fictieve voordeel onder de etiketteringsfictie van art. 2 lid 6 Wet Vpb 1969. In afwezigheid van de (aangepaste) etiketteringsfictie zou het immers mogelijk zijn geweest dat de ab-houder in de toekomst vermogenswinst had genoten in plaats van inkomen in de vorm van dividend. Uitgaande van de

¹⁶⁷ Van Mol & de Smet, *WFR* 2023/318, par. 4.1.

¹⁶⁸ HR 5 september 2003, ECLI:NL:PHR:2003:AE8398.

¹⁶⁹ Van Mol & de Smet, *WFR* 2023/318, par. 4.2.

¹⁷⁰ Boer & Heithuis, *WFR* 2020/175, par. 3.3.

¹⁷¹ Foesenek, *WFR* 2020/14, par. 5.

¹⁷² Arts, *WFR* 2024/70.

¹⁷³ Kamerstukken II 2019/20, 35496, nr. 3, p. 14 (MvT).

belastingverdragen die ten aanzien van de besproken artikelen overeenkomen met het OESO-Modelverdrag is naar mijn mening dan ook sprake van schending van de goede verdragstrouw en kan het voorstel niet worden toegepast. Van Mol en de Smet maken overigens nog wel een scherpe opmerking, namelijk dat Nederland belastingverdragen heeft afgesloten die qua heffingsbevoegdheid over dividenden en vermogenswinsten afwijken van het OESO-Modelverdrag. De stelling dat schending van de goede verdragstrouw per definitie aan de orde is, lijkt daarom foutief. In hoeverre bij de afwijkende verdragen schending optreedt, dient te worden beoordeeld aan de hand van het desbetreffende verdrag.¹⁷⁴

Alles samengenomen lijkt het er naar mijn mening op dat de aangepaste etiketteringsfictie van het voorstel in kwestie enkel voor box 2 toepassing kan vinden zolang er een conserverende aanslag is opgelegd. In afwezigheid van een conserverende aanslag is het naar mijn mening allereerst nog maar de vraag of het fictieve voordeel valt onder het dividendartikel van de belastingverdragen. En zelfs wanneer dit wel het geval zou zijn, kan de heffingsbevoegdheid (onder het OESO-Modelverdrag) niet worden uitgeoefend vanwege de schending van de goede verdragstrouw.

5.6.3.1.3. Gevolgen in het kader van box 3

Nu de gevolgen voor box 2 zijn besproken, verdient nog één andere component van het voorstel de aandacht, namelijk: box 3. Dit is overigens een belangrijk verschil met de in dit hoofdstuk regelmatig aangehaalde Wet excessief lenen bij eigen vennootschap, welke enkel werking heeft in box 2. De box 3-component van het voorstel werkt naar mijn mening ingewikkeld uit, omdat het beleggingsvermogen zich vanuit Nederlands perspectief bevindt in box 3, terwijl dit volgens het buitenland nog in de BV zit. Het buitenland zal deze vermogensbestanddelen dan ook niet in een met box 3 vergelijkbare heffing betrekken. Ter illustratie werk ik dit uit aan de hand van een in Nederland gelegen onroerende zaak die in het bezit is van een BV. Deze onroerende zaak valt onder de reikwijdte van de buitenlandse belastingplicht van box 3 en is daarom in principe in Nederland belast. Zoals zojuist benoemd, betreft het buitenland deze onroerende zaak niet in een met box 3 vergelijkbare heffing, omdat de onroerende zaak vanuit het perspectief van het buitenland niet tot het privévermogen van de ab-houder behoort. Kijkend naar het OESO-Modelverdrag kan worden vastgesteld dat onroerend goed valt onder art. 6, welke het heffingsrecht toewijst aan het land waar het onroerend goed is gelegen. Het heffingsrecht wordt dus toegewezen aan Nederland. Dit resulteert in een situatie waarin het voorstel naar mijn mening goed uitwerkt en Nederland kan heffen in box 3. Het (rendement van het) onroerend goed wordt immers belast in Nederland en er is geen sprake van dubbele heffing of dubbele niet-heffing. Echter geldt dit niet voor alle soorten vermogensbestanddelen. Een belangrijk knelpunt is namelijk dat de buitenlandse belastingplicht voor box 3 zeer beperkt is. De rendementsgrondslag voor buitenlands belastingplichtige particuliere beleggers bestaat namelijk slechts uit (rechten die direct of indirect betrekking hebben op) in Nederland gelegen onroerende zaken en (onder voorwaarden) rechten op aandelen in de winst van een onderneming gevestigd in Nederland.¹⁷⁵ Dit betekent dat bijvoorbeeld de meest simpele vorm van beleggingsvermogen, namelijk liquide middelen in de vorm van bank- en spaartegoeden, buiten de buitenlandse belastingplicht vallen. Het gevolg hiervan is dat alle soorten beleggingsvermogen die buiten deze belastingplicht vallen in een situatie van dubbele niet-heffing terecht komen. De enige mogelijke oplossing hiervoor is het uitbreiden van de heffingsbevoegdheid van Nederland in art. 7.7

¹⁷⁴ Van Mol & de Smet, *WFR* 2023/318, par. 5.

¹⁷⁵ Art. 7.7 lid 2 Wet IB 2001.

Wet IB 2001. Overigens moet Nederland dan op basis van het belastingverdrag wel de heffingsbevoegdheid toegewezen krijgen. Anders werkt dit niet. Het wijzigen van heffingsbevoegdheid onder belastingverdragen is naar mijn mening echter niet realistisch en haalbaar. Al met al lijkt het voorstel in het kader van box 3 niet goed toepasbaar. Voor alle vermogensbestanddelen die buiten de buitenlandse belastingplicht vallen, treedt immers dubbele niet-heffing op. Ook ben ik van mening dat de verschillende percepties van Nederland en het buitenland over waar de vermogensbestanddelen zich bevinden, zorgt voor de nodige complexiteit.

5.6.3.2. Immigratie van de ab-houder

Andersom kan het ook zo zijn dat een (buitenlands belastingplichtige) ab-houder met een ab in een Nederland gevestigde BV immigreert naar Nederland. De ab-houder wordt dan binnenlands belastingplichtig op grond van art. 2.1 lid 1 onderdeel a jo. art. 4.6 Wet IB 2001. Verder ontstaat er ook (weer) binnenlandse belastingplicht voor box 3, waardoor Nederland – in tegenstelling tot bij de buitenlandse belastingplicht – het gehele beleggingsvermogen in de heffing kan betrekken. De immigratie van de ab-houder zorgt naar mijn mening verder niet voor bijzonderheden.

5.6.3.3. Verplaatsing feitelijke leiding van de vennootschap

Waar ik er in voorgaande paragrafen nog vanuit ben gegaan dat de BV zich constant in Nederland bevindt, zal ik nu analyseren wat er gebeurt wanneer een BV de feitelijke leiding verplaatst van Nederland naar het buitenland en andersom. Stel allereerst dat de feitelijke leiding van een BV met een in Nederland woonachtige ab-houder wordt verplaatst van Nederland naar het buitenland. Vanwege de verplaatsing van de feitelijke leiding is er geen sprake meer van een binnenlandse belastingplicht voor de Vpb. Hooguit kan nog sprake zijn van buitenlandse belastingplicht voor zover de BV inkomen uit Nederland geniet.¹⁷⁶ Echter kan in het geval van buitenlandse belastingplicht de etiketteringsfictie van art. 2 lid 6 Wet Vpb 1969 niet worden toegepast.¹⁷⁷ Deze kan namelijk enkel worden toegepast voor zover sprake is van een binnenlandse belastingplicht. Dit heeft als gevolg dat beleggingsvermogen weer onderdeel kan uitmaken van het vermogen van de vennootschap.¹⁷⁸ Het enkele feit dat de ab-houder in Nederland woont, zorgt er niet voor dat het beleggingsvermogen fictief kan worden uitgekeerd. De etiketteringsfictie bevindt zich immers in de Vpb, waar de vennootschap niet meer aan is onderworpen. Ik stel aldus vast dat de etiketteringsfictie geen werking heeft voor zover de vennootschap zich in het buitenland bevindt.

Stel nu dat de vennootschap de feitelijke leiding (terug) verplaatst naar Nederland. Vervolgens is sprake van een binnenlandse belastingplicht voor de Vpb, inhoudende dat de etiketteringsfictie van vanaf het moment van verplaatsing volledige werking heeft. Het eventuele aanwezige beleggingsvermogen zou dan ook gelijk geacht worden te zijn uitgekeerd aan de ab-houder. Dit werkt echter belemmerend voor de vestigende vennootschap. Naar mijn mening zou er daarom voor kunnen worden gekozen om, (wederom) net als bij de Wet excessief lenen bij eigen vennootschap, een opstap te verlenen ter hoogte van het beleggingsvermogen ten tijde van de verplaatsing van de werkelijke leiding naar Nederland.¹⁷⁹ Pas zodra het beleggingsvermogen boven de opstap uitkomt, kan de fictieve uitkering worden toegepast.

¹⁷⁶ Art. 17 Wet Vpb 1969.

¹⁷⁷ NDFR Commentaar, deel Vennootschapsbelasting, art. 2 Wet Vpb 1969, par. 19.4.

¹⁷⁸ Onder de aanname dat een vergelijkbare etiketteringsfictie in het buitenland niet wordt toegepast.

¹⁷⁹ Art. 4.14c lid 1 Wet IB 2001.

5.6.3.4. Meerdere vennootschappen in Nederland en het buitenland

Een onderneming wordt normaliter gedreven met behulp van meerdere BV's of entiteiten. Wanneer deze entiteiten allemaal in Nederland zijn gevestigd, is de analyse gelijk aan het eerdergenoemde. Echter verschilt dit voor zover er sprake is van vennootschappen die gevestigd zijn in meerdere landen naast Nederland. Hierbij kan worden gedacht aan een situatie waarin een in Nederland woonachtige ab-houder een ab bezit in een in Nederland gevestigde BV, die op zijn beurt weer een belang bezit in een in het buitenland gevestigde vennootschap. In principe werkt deze situatie op een gelijke wijze uit als met volledige binnenlandse verhoudingen, met als enige verschil dat de toerekening van het beleggingsvermogen in de Nederlandse BV nu plaatsvindt in combinatie met een buitenlandse vennootschap. Het buitenlandse beleggingsvermogen behoort immers ook (indirect) tot de Vpb en wordt net zo goed geacht te zijn onttrokken aan de Nederlandse BV. De fictie werkt dus door naar de buitenlandse vennootschap die onder de Nederlandse BV hangt. Ik zie hier wel het volgende probleem, namelijk dat vanuit Nederlands perspectief het beleggingsvermogen wordt geacht te zijn onttrokken aan de vennootschappen, terwijl dit zich volgens het buitenland nog in de vennootschappen bevindt. Naar mijn mening zorgt dit voor economisch dubbele belastingheffing. Dit kan worden voorkomen als het buitenland de fictieve uitkering van Nederland erkent en zelf afziet van het heffingsrecht, hetgeen mij niet realistisch lijkt. Ook kan Nederland er natuurlijk voor kiezen om het voorstel niet toe te passen in dergelijke situaties. Mijns inziens kan het voorstel hier daarom niet worden toegepast, omdat de verschillende belastingssystemen zorgen voor dubbele heffing, hetgeen naar mijn mening onwenselijk is.

5.6.3.5. Internationale aspecten samengevat

Ter afsluiting van deze paragraaf is onderstaand in tabel 5 een samenvatting opgenomen van de uitkomsten van de besproken situaties. In de kolommen twee en drie kan worden afgelezen wie (ab-houder of vennootschap) zich in Nederland dan wel in het buitenland bevindt. Het kan hier gaan om de ab-houder zelf, alsmede 'BV 1' en 'BV 2'.¹⁸⁰ Verder kan in de vierde kolom per situatie worden afgelezen of de voorgestelde herziene etiketteringsfictie ex. art. 2 lid 6 Wet Vpb 1969 kan worden toegepast. De vijfde kolom voorziet in een beknopte toelichting. In de kern volgt uit de gedane analyse dat het voorstel niet adequaat kan worden toegepast in internationale situaties, waarbij de ab-houder of vennootschap zich in het buitenland bevinden.

Tabel 5 – Samenvatting internationale aspecten

Situatie	Nederland	Buitenland	Kan het voorstel worden toegepast?	Toelichting
1	Ab-houder, BV	-	ja	-
2	BV	Ab-houder	nee	Box 2: het voorstel kan worden toegepast voor zover een conserverende aanslag is opgelegd. In afwezigheid van een conserverende aanslag is echter

¹⁸⁰ Met 'BV 1' wordt bedoeld de BV (tophoudster) waar de ab-houder een direct belang in bezit, in tegenstelling tot 'BV 2' waar de ab-houder een indirect belang in bezit en BV 1 een direct belang.

				(onder andere) sprake van schending van goede verdragstrouw en kan Nederland niet heffen. Box 3: dubbele niet-heffing treedt op voor zover beleggingsvermogen niet onder de buitenlandse belastingplicht valt.
3	Ab-houder	BV	nee	De (aangepaste) etiketteringsfictie vindt geen toepassing zolang de vennootschap niet is onderworpen aan de Vpb. Dit geldt ook in het geval van buitenlandse belastingplicht.
4	Ab-houder, BV 1	BV 2	nee	Sprake is van dubbele economische heffing, omdat Nederland het beleggingsvermogen in box 3 belast en het buitenland het beleggingsvermogen in BV 2.

5.6.4. Europese aspecten

Alhoewel voor de volledigheid het toetsingscriterium ‘Europese aspecten’ in dit onderzoek is opgenomen, is onder het voorstel in kwestie naar mijn mening geen sprake van een belemmering of discriminatie, waardoor een niet-ingezetene slechter wordt behandeld dan een ingezetene van Nederland. Dit toetsingscriterium behoeft daarom naar mijn mening niet verder te worden toegelicht.

5.7. Deelconclusie

In dit hoofdstuk stonden de volgende deelvragen centraal: (1) *wat is de strekking van de vermogensetikettering volgend uit art. 3.8 Wet IB?*, (2) *wat is de strekking van de etiketteringsfictie uit art. 2 lid 6 Wet VPB?* en (3) *in hoeverre leidt de voorgestelde aanpassing van de etiketteringsfictie uit art. 2 lid 6 Wet Vpb tot een meer aanvaardbare belastingheffing over beleggingsvermogen van een particuliere belegger en (de vennootschap van) een ab-houder?*

In het kader van de eerste twee deelvragen is in dit hoofdstuk een uiteenzetting gegeven van de werking van de vermogensetikettering uit art. 3.8 Wet IB 2001 evenals de etiketteringsfictie ex. art. 2 lid 6 Wet Vpb. Vervolgens heeft ten aanzien van de derde deelvraag een inhoudelijke uitwerking en toetsing plaatsgevonden aan de hand van de in hoofdstuk 1 genoemde toetsingscriteria. Met betrekking tot het toetsingscriterium ‘doeltreffendheid’ en ‘gelijkheid’ concludeer ik dat het voorstel in beginsel als positief moet worden beoordeeld. Echter neemt dit niet weg dat het mogelijk optreden van dubbele belasting een serieus en onwenselijk knelpunt is. Onder het toetsingscriterium ‘doelmatigheid’ kwamen meerdere knelpunten naar voren, met name in het kader van de uitvoerbaarheid. Het grootste knelpunt is dat het voorstel aanzienlijke uitvoeringslasten met zich meebrengt, omdat nu voor elke BV de vermogensetikettering moet worden toegepast. Overige

(positieve) effecten bestaan uit een toename van de jaarlijkse opbrengsten voor de schatkist vanwege de directe afrekening van box 2-heffing en het kunnen afschaffen van de Wet excessief lenen bij de eigen vennootschap. Een nadeel is alleen dat vermogende ab-houders geneigd zijn om vanwege fiscale redenen te emigreren naar het buitenland. Ik concludeer dat het voorstel negatief scoort op het criterium doelmatigheid. Verder is het voorstel ook uitgewerkt in internationale situaties. Hierbij besprak ik situaties van immigratie en emigratie van de ab-houder, verplaatsing van de feitelijke leiding van de vennootschap en situaties waarbij (grensoverschrijdend) meerdere vennootschappen betrokken zijn. Ik concludeer dat het voorstel niet adequaat kan worden toegepast in internationale situaties, waarbij de ab-houder of vennootschap zich in het buitenland bevinden. Tenslotte kwam aan bod of er eventueel sprake kan zijn van een schending van de Europese verkeersvrijheden. Ik ben van mening dat hiervan geen sprake is.

Alles samengenomen vind ik niet dat de voorgestelde aanpassing van de etiketteringsfictie ex. art. 2 lid 6 Wet Vpb leidt tot een meer aanvaardbare belastingheffing over beleggingsvermogen van de particuliere belegger en ab-houder. Alhoewel het voorstel (in beginsel) zorgt voor een vrijwel gelijke belastingheffing ben ik van mening dat deze voordelen niet opwegen tegen de knelpunten op het gebied van voornamelijk de doelmatigheid.

Hoofdstuk 5. Samenvatting en conclusie

5.1. Beantwoording deelvragen en probleemstelling

In dit onderzoek staat de volgende probleemstelling centraal:

De etiketteringsfictie uit art. 2 lid 6 Wet Vpb 1969 dient zodanig te worden aangepast dat beleggingsvermogen niet meer fictief als ondernemingsvermogen kan worden aangemerkt, hetgeen het verschil in belastingheffing tussen een particuliere belegger en (de vennootschap van) een abhouder ten aanzien van beleggingsvermogen tot een meer aanvaardbaar niveau terugbrengt.

5.1.1. Beantwoording deelvragen

De probleemstelling heb ik onderzocht aan de hand van de volgende deelvragen, waarvan ik deelvraag vijf tot en met zeven gezamenlijk behandel.

1. Op welke wijze wordt een particuliere belegger belast volgens de Wet IB 2001 en Wet DB 1965?

Met het Kerstarrest van 24 december 2021 zette de HR vanwege strijdigheid met het eigendomsrecht en discriminatieverbod uit het EVRM (definitief) een streep door de destijds geldende forfaitaire rendementsheffing in box 3. Verder werd door de HR rechtsherstel geboden over de jaren 2017 tot en met 2022 door het werkelijk behaalde rendement in de belastingheffing te betrekken. Naar aanleiding van het Kerstarrest heeft de wetgever aangekondigd te werken aan de invoering van een nieuwe vermogensrendementheffing waarbij wordt aangesloten bij het werkelijk behaalde rendement. Ter overbrugging van de periode tot aan het aangekondigde stelsel – in overeenstemming met de uitkomst van het Kerstarrest – geldt vanaf 1 januari 2023 het zogenoemde ‘overbruggingsstelsel box 3’. Het uitgangspunt hierbij is dat wordt gekeken naar de werkelijke samenstelling van het vermogen op de peildatum van 1 januari van het belastingjaar en een onderscheid wordt gemaakt tussen drie verschillende vermogenscategorieën, namelijk: banktegoeden, overige bezittingen en schulden. Voor deze categorieën wordt een forfaitair rendement verondersteld van respectievelijk 1,03%, 6,04% en 2,47%, welke zijn gebaseerd op gemiddelden van de desbetreffende categorie over het desbetreffende jaar. Ook werd de conclusie van A-G Wattel behandeld, waarin de A-G schreef dat het geboden rechtsherstel (in ieder geval ten aanzien van overige bezittingen) net zo goed de eerdergenoemde EVRM-rechten schendt als het in het Kerstarrest afgekeurde box 3-stelsel. Het is daarom nog maar de vraag in hoeverre het overbruggingsstelsel stand kan houden.

2. Op welke wijze wordt een particuliere belegger belast volgens het aangekondigde toekomstige box 3-stelsel?

Zoals genoemd bij de beantwoording van de eerste deelvraag heeft de wetgever aangekondigd te werken aan de invoering van een nieuwe vermogensrendementheffing die is gebaseerd op het werkelijk behaalde rendement. In de kern bestaat het voorgestelde stelsel – waarvan wordt verwacht dat deze per 1 januari 2027 in werking treedt – als hoofdregel uit een vermogensaanwasbelasting, met als uitzondering voor bepaalde vermogensbestanddelen (onroerende zaken) een vermogenswinstbelasting. Kenmerkend aan een vermogenswinstbelasting is dat deze, anders dan een vermogensaanwasbelasting, de waardeontwikkeling van vermogensbestanddelen pas op het moment van realisatie in de belastingheffing betreft, zodat slechts het gerealiseerde rendement wordt belast. De afweging tussen beide systemen is echter gecompliceerd en van een eenduidige voorkeur (in de

literatuur) is dan ook geen sprake. Het meest relevante argument ten gunste van een vermogenswinstbelasting is dat een belastingplichtige geen belasting hoeft te betalen zolang het vermogensbestanddeel niet is vervreemd. Daarentegen is het grote voordeel van een vermogenswinstbelasting dat dit systeem de prikkel om winst uit te stellen, wegneemt.

3. Op welke wijze wordt (de vennootschap van) een ab-houder belast over zijn beleggingsvermogen volgens de Wet IB 2001, Wet Vpb 1969 en Wet DB 1965?

De oorsprong van de ab-regeling kan worden gevonden in het onderscheid tussen beleggen en ondernemen. Verder is uiteengezet dat de belastingheffing over het beleggingsvermogen van een ab-houder is op te splitsen in twee gedeelten. Eerst wordt het kapitaalinkomen namelijk belast met Vpb en bij de uitkering van dividend of vervreemding van de ab-aandelen vindt heffing plaats in box 2 van de IB. In het kader van de Vpb is besproken op welke wijze de winstbepaling binnen de vennootschap plaatsvindt, namelijk aan de hand van het totaalwinstbeginsel en goed koopmansgebruik. In het bijzonder werd ten aanzien van goed koopmansgebruik stilgestaan bij de mogelijkheid om Vpb uit te stellen waar het betreft waardeveranderingen van beleggingen (bijvoorbeeld courante en niet-courante aandelen) tot aan het moment van vervreemding. Verder wordt het gehele vermogen van de ab-vennootschap op grond van art. 2 lid 6 Wet Vpb geacht ondernemingsvermogen te zijn, waardoor ook beleggingsvermogen onderdeel uit kan maken van het vermogen van de vennootschap. Ten aanzien van de IB is onder andere ingegaan op de vraag hoe een ab-houder kan beleggen door te lenen van zijn eigen vennootschap of andersom. Tenslotte werd het fenomeen van het kunnen uitstellen van box 2-heffing behandeld, waardoor de ab-houder in de praktijk kan profiteren van een lagere belastingdruk dan de nominale druk. De wetgever heeft een poging gedaan dit tegen te gaan met zowel de invoering van de Wet excessief lenen bij eigen vennootschap, waardoor de ab-houder – afgezien van de eigenwoningschuld – nog maximaal € 500.000 kan lenen bij zijn ab-vennootschap, als een tweeschijvensysteem in box 2.

4. In welke mate worden een particuliere belegger en (de vennootschap van) een ab-houder ongelijk behandeld ten aanzien van de belastingheffing over beleggingsvermogen en in hoeverre dit is aanvaardbaar?

Ter beoordeling van de mate van de ongelijke behandeling is in paragraaf 4.2 voor een particuliere belegger en ab-houder – voor de categorieën banktegoeden en overige bezittingen afzonderlijk – een analyse gemaakt van de verschuldigde box 3-heffing bij verschillende (werkelijke) rendementen in 2024. Op basis van deze analyse concludeer ik dat sprake is van een ongelijke belastingheffing over beleggingsvermogen tussen beide soorten beleggers. Hierbij geldt dat hoe verder het rendement afwijkt van het omslagpunt (break-even rendement), hoe groter de ongelijke behandeling is. Alle drie de categorieën vermogensbestanddelen dragen bij aan deze ongelijke behandeling. Daar komt bij dat het kunnen uitstellen van box 2-heffing en Vpb eveneens bijdraagt aan deze ongelijke heffing, welke toeneemt naarmate de uitstelperiode groter wordt. Alles overziend, is per heden sprake van een ongelijke belastingheffing over beleggingsvermogen die, afgezien van de verschillen in de nominale tarieven, zijn oorsprong vindt in enerzijds het forfaitaire box 3-stelsel en anderzijds het kunnen uitstellen van box 2-heffing dan wel Vpb. Gezien het forfaitaire box 3-stelsel naar mijn mening het (grote) onderliggende probleem is van deze ongelijke behandeling en het feit dat de wetgever heeft nagelaten om dit te herstellen, concludeer ik dat ook onder het aangekondigde toekomstige stelsel sprake is van een onaanvaardbare schending van het toetsingscriterium van de horizontale gelijkheid. Tenslotte is de ongelijke behandeling onder het verwachte toekomstige box 3-stelsel aan bod

gekomen. Alhoewel de ongelijke heffing, in vergelijking met het huidige stelsel, zijn oorsprong niet meer vindt in het forfaitaire box 3-stelsel, bestaat deze, gezien de uitsteleffecten van box 2-heffing en Vpb, nog wel. Het feit dat de wetgever een box 3-stelsel met als hoofdregel een vermogensaanwasbelasting voorstelt, terwijl (de vennootschap van) de ab-houder wordt belast op basis van een vermogenswinstbelasting, maakt dat ik hier eveneens concludeer dat sprake is van een onaanvaardbare schending van de horizontale gelijkheid.

5. *Wat is de strekking van de vermogensetikettering volgend uit art. 3.8 Wet IB?;*

6. *Wat is de strekking van de etiketteringsfictie uit art. 2 lid 6 Wet Vpb?; en*

7. *In hoeverre leidt de voorgestelde aanpassing van de etiketteringsfictie uit art. 2 lid 6 Wet Vpb tot een meer aanvaardbare belastingheffing over beleggingsvermogen van een particuliere belegger en (de vennootschap van) een ab-houder?*

Als oplossing voor de ongelijke belastingheffing over beleggingsvermogen stelt Essers dat er één proportionele oplossingsrichting bestaat om te overwegen, namelijk het zodanig aanpassen van de etiketteringsfictie van art. 2 lid 6 Wet Vpb 1969 dat het beleggingsvermogen van (de vennootschap van) de ab-houder niet meer fictief als ondernemingsvermogen kan worden aangemerkt. Als gevolg van de herziene etiketteringsfictie wordt het beleggingsvermogen geacht te zijn onttrokken aan de vennootschap en vervolgens (fictief) als dividend belast in box 2. Het beleggingsvermogen gaat na de fictieve uitkering onderdeel uitmaken van de box 3-grondslag. Voor het onderscheid tussen ondernemings- en beleggingsvermogen wordt aangesloten bij de regels van de vermogensetikettering volgend uit art. 3.8 Wet IB 2001.

Een serieus en onwenselijk knelpunt van de voorgestelde aanpassing betreft de mogelijkheid dat zich dubbele belastingheffing kan voordoen, omdat het gelijktijdig verhogen van de verkrijgingsprijs in het geval van een fictieve uitkering geen dubbele belasting voorkomt voor zover de ab-houder blijft zitten met een niet verrekenbaar verlies uit een ab. Los daarvan realiseert het voorstel (afgezien van de doelmatigheidsmarge) naar mijn mening een volledig horizontaal gelijke behandeling tussen een particuliere belegger en ab-houder. In het kader van de toetsingscriteria 'gelijkheid' en 'doeltreffendheid' concludeer ik daarom dat het voorstel in beginsel positief moet worden beoordeeld, maar dat de mogelijke dubbele heffing een relevant knelpunt blijft. Het grootste knelpunt is naar mijn mening dat het voorstel aanzienlijke uitvoeringslasten met zich meebrengt, omdat voor elke BV (ieder belastingjaar opnieuw) de vermogensetiketteringsregels moeten worden toegepast. Ook zijn de toerekeningsregels in concernverband gecompliceerd en leidt het voorstel tot extra administratieve lasten, omdat de samenstelling van het vermogen van een vennootschap voor fiscale doeleinden afwijkt van de werkelijke samenstelling. De doelmatigheidsmarge biedt een beperkte verlichting van deze laatstgenoemde uitvoeringslasten. Een positief overig effect betreft een toename van de jaarlijkse opbrengsten van de schatkist, vanwege de directe afrekening in box 2. Ook kan de Wet excessief lenen bij eigen vennootschap worden afgeschaft. Een nadeel is echter dat vermogende ab-houders geneigd zijn om te emigreren om de aanpassing te ontlopen. Ik concludeer dat het toetsingscriterium doelmatigheid negatief beoordeeld moet worden.

Verder is het voorstel (uitgebreid) geanalyseerd in internationaal verband. In het geval van een buitenlandse ab-houder en Nederlandse vennootschap kan het voorstel in het kader van box 2 enkel worden toegepast voor zover een conserverende aanslag is opgelegd. Zonder conserverende aanslag bestaat er geen heffingsrecht vanwege onder meer de schending van goede verdragstrouw. Echter

kan zich in het kader van box 3, zowel met als zonder conserverende aanslag, dubbele niet-heffing voordoen, waardoor het voorstel geen toepassing kan vinden. Deze uitkomst geldt ook voor de andere besproken situaties. Ik concludeer daarom dat het voorstel niet adequaat kan worden toegepast in internationale situaties, waarbij de ab-houder of vennootschap zich in het buitenland bevinden. Tenslotte ben ik van mening dat geen sprake is van een schending van Europese verkeersvrijheden.

Allesomvattend concludeer ik dat de voorgestelde aanpassing van de etiketteringsfictie ex. art. 2 lid 6 Wet Vpb niet leidt tot een meer aanvaardbare belastingheffing. Alhoewel het voorstel (in beginsel) zorgt voor een gelijke belastingheffing vind ik dat deze voordelen niet opwegen tegen de genoemde knelpunten.

5.1.2. Beantwoording probleemstelling

De etiketteringsfictie uit art. 2 lid 6 Wet Vpb 1969 dient zodanig te worden aangepast dat beleggingsvermogen niet meer fictief als ondernemingsvermogen kan worden aangemerkt, hetgeen het verschil in belastingheffing tussen een particuliere belegger en (de vennootschap van) een ab-houder ten aanzien van beleggingsvermogen tot een meer aanvaardbaar niveau terugbrengt.

Met betrekking tot de zevende deelvraag concludeerde ik reeds dat de voorgestelde herziene etiketteringsfictie niet zorgt voor een meer aanvaardbare belastingheffing. Dit maakt dat ik van mening ben dat de probleemstelling negatief dient te worden beantwoord. Het maakt immers niet meer uit of sprake is van een onaanvaardbare schending van de horizontale gelijkheid zoals onderzocht in deelvraag vier, omdat de voorgestelde aanpassing van de etiketteringsfictie deze ongelijke belastingheffing überhaupt niet zo kunnen reduceren tot een meer aanvaardbaar niveau.

Bibliografie

Literatuurlijst

Albert & Meijer, WFR 2022/147

P.G.H. Albert & H.J. Meijer, 'De forfaitaire rendementsheffing: stoot het Ministerie van Financiën zich voor de tweede maal aan dezelfde steen?', *WFR* 2022/147.

Arends, in: *Cursus Belastingrecht*, IB.5.0.3

A.J.M. Arends, IB.5.0.3, Inkomstenbelasting, in: M.L.M. van Kempfen, A.W. Hofman & F.P.G. Pötgens (red.), *Cursus Belastingrecht*, Deventer: Wolters Kluwer.

Arts, WFR 2024/70

J.H.M. Arts, 'Reactie op: De (on)effectueerbaarheid van het fictief regulier voordeel in internationaal verband', *WFR* 2024/70.

Boer & Heithuis, WFR 2020/175

J.P. Boer & E.J.W. Heithuis, 'De internationale aspecten van de voorgestelde Wet excessief lenen bij eigen vennootschap', *WFR* 2020/175.

Boer, NTFR 2022/3382

J.P. Boer, 'Een vermogensaanwasbelasting: niet te 'genieten'!', *NTFR* 2022/3382.

Cnossen, WFR 1997/269

S. Cnossen, 'Belastinguitstel = belastingverlaging', *WFR* 1997/269.

Cnossen & Jacobs, WFR 2023/178

S. Cnossen & B. Jacobs, 'Problemen met een partiële vermogensaanwasbelasting', *WFR* 2023/178.

Van den Dool 2019

R.P. van den Dool, *Belastingheffing over kapitaalkomen bij natuurlijke personen*, Deventer: Kluwer 2009.

Dusarduijn, WFR 2022/183

S.M.H. Dusarduijn, 'Box 3 in het belastingplan 2023 hink-stap-sprong door de tijd', *WFR* 2022/183.

Dusarduijn, *Tijdschrift Familiebedrijven* nummer 2/april 2023

S.M.H. Dusarduijn, 'De vermogensrendementsheffing. Van pretbox tot rampenkist', *Tijdschrift Familiebedrijven* nummer 2/april 2023.

Essers, WFR 2018/109

P.H.J. Essers, 'Rechtsvormdiscriminatie in het nationale en internationale belastingrecht', *WFR* 2018/109.

Essers, NTFR 2022/772

P.H.J. Essers, 'De olifant in de kamer: de ondernemingsfictie van art. 2, lid 6, Wet VPB 1969', *NTFR* 2022/772.

Foesenek, WFR 2020/14

M.C.P. Foesenek, 'De dga-tax in grensoverschrijdend perspectief', *WFR* 2020/14.

Heithuis, Kavelaars & Schuver 2022

E.J.W. Heithuis, P. Kavelaars & B.F. Schuver, *Inkomstenbelasting (Fed Fiscale Studieserie)*, Deventer: Wolters Kluwer 2022.

Heithuis, WFR 2021/48

E.J.W. Heithuis, 'Belastingheffing over inkomsten uit vermogen', *WFR* 2021/48.

Heithuis, NTFR 2022/2015

E.J.W. Heithuis, 'Het hoofdpijndossier box 3', *NTFR* 2022/2015.

Heithuis, WPNR 2024/7441

E.J.W. Heithuis, 'De nieuwe box 3 vanaf 2027', *WPNR* 2024/7441.

Hoogwout, FTV 2023/4

T.C. Hoogwout, 'Box 2 als escaperoom voor de vermogensaanwasbelasting in box 3', *FTV* 2023/4.

Kavelaars, WFR 2022/106

P. Kavelaars, 'Glashelder', *WFR* 2022/106.

De Leeuw, Tijdschrift Familiebedrijven nummer 2/april 2023

R.D. de Leeuw, 'Vermogensstructurering onder de overbruggingswet box 3', *Tijdschrift Familiebedrijven*, nummer 2/april 2023.

Meussen, FED 2022/65

G.T.K. Meussen, 'De toekomst van box 3. Is een vermogensaanwasbelasting een realistische optie?', *FED* 2022/65.

Van Mol & de Smet, WFR 2023/318

N.F.M. van Mol & M. de Smet, 'De (on)effectueerbaarheid van het fictief reguliere voordeel in internationaal verband', *WFR* 2023/318.

NDFR Commentaar, deel Inkomstenbelasting, art. 3.8 Wet IB 2001

NDFR Commentaar, deel Inkomstenbelasting, Sdu, Den Haag, digitale editie.

NDFR Commentaar, deel Inkomstenbelasting, art. 3.25 Wet IB 2001

NDFR Commentaar, deel Inkomstenbelasting, Sdu, Den Haag, digitale editie.

NDFR Commentaar, deel Inkomstenbelasting, art. 3.92 Wet IB 2001

NDFR Commentaar, deel Inkomstenbelasting, Sdu, Den Haag, digitale editie.

NDFR Commentaar, deel Inkomstenbelasting, art. 4.1 Wet IB 2001

NDFR Commentaar, deel Inkomstenbelasting, Sdu, Den Haag, digitale editie.

NDFR Commentaar, deel Vennootschapsbelasting, art. 2 Wet Vpb 1969

NDFR Commentaar, deel Vennootschapsbelasting, Sdu, Den Haag, digitale editie.

Niessen, *FTV* 2023/1

R.E.C.M. Niessen, 'Overbruggingsrecht box 3 in een bekend jasje', *FTV* 2023/1.

Redactie Vakstudie Nieuws, *V-N* 2022/43.13.

Redactie Vakstudie Nieuws, 'Kabinetsreactie IBO-rapport Vermogensverdeling; aanpak fiscale onevenwichtigheden', *V-N* 2022/43.13.

Redactie Vakstudie Nieuws, *V-N* 2023/27.4

Redactie Vakstudie Nieuws, 'Memo inventarisatie vermogensverkeer van box 3 naar box 2 openbaar gemaakt', *V-N* 2023/27.4.

Smits, *Follow the Money* 7 juni 2023

H.W. Smits, 'Fiscus ziet 'gelaten' hoe superrijken steeds minder belasting betalen', *Follow the Money* 7 juni 2023.

Van Sonderen, *MBB* 2016/2

J.C.M. van Sonderen, 'Belastingarbitrage tussen box 3 en een eigen bv', *MBB* 2016/2.

Stevens, *WFR* 2023/17

L.G.M. Stevens, 'Begrijpelijk ongeduld Hoge Raad leidt tot kostbare en gammele hersteloperatie', *WFR* 2023/17.

Verburg 2000

J. Verburg, *Vennootschapsbelasting*, Deventer: Wolters Kluwer 2000.

De Zwaan en Hart, *Volkscrant* 15 maart 2024

I. de Zwaan & M. Hart, 'Influencers lokken steeds meer jongeren de cryptomarkt op: 'Ik slaap weinig'', *Volkscrant* 15 maart 2024.

Rapporten

Centraal Planbureau, *Evaluatie fiscale regelingen gericht op bedrijfsoverdracht 2022*

Centraal Planbureau, *Evaluatie fiscale regelingen gericht op bedrijfsoverdracht*, april 2022.

Centraal Planbureau, *De economische activiteit van besloten vennootschappen 2022*

Centraal Planbureau, *De economische activiteit van besloten vennootschappen*, juli 2022.

Commissie Inkomstenbelasting en toeslagen, *Naar een activerender belastingstelsel Eindrapport 2013*

Commissie Inkomstenbelasting en toeslagen, *Naar een activerender belastingstelsel Eindrapport*, Den Haag, 2013.

Rijksoverheid, *Belasten van (inkomen uit) aanmerkelijk belang, Bouwstenen voor een beter belastingstelsel 2020*

Rijksoverheid, *Belasten van (inkomen uit) aanmerkelijk belang, Bouwstenen voor een beter belastingstelsel*, mei 2020.

Rijksoverheid, *IBO Vermogensverdeling 2022*

Rijksoverheid, *Licht uit, spot aan: de vermogensverdeling, IBO Vermogensverdeling*, juli 2022.

Rijksoverheid, *Bouwstenen voor een beter en eenvoudiger belastingstelsel 2024*

Rijksoverheid, *Bouwstenen voor een beter en eenvoudiger belastingstelsel*, februari 2024.

Parlementaire stukken

Kamerstukken I 2023/24, 36421, A.

Kamerstukken II 1990/91, 22008, nr. 2.

Kamerstukken II 1995/96, 24761, nr. 3 (MvT).

Kamerstukken II 1998/99, 26727, nr. 3 (MvT).

Kamerstukken II 2008/09, 31930, nr. 3.

Kamerstukken II 2009/10, 32129, nr. 3 (MvT).

Kamerstukken II 2015/16, 34302, nr. 3.

Kamerstukken II 2018/19, 29752, nr. 12.

Kamerstukken II 2019/20, 35496, nr. 3 (MvT).

Kamerstukken II 2021/22, 32140, nr. 105.

Kamerstukken II 2021/22, 32140, nr. 106.

Kamerstukken II 2022/23, 32140, nr. 141.

Kamerstukken II 2022/23, 36204, nr. 3 (MvT).

Internetconsultatie Wet werkelijk rendement box 3, MvT

(<https://www.internetconsultatie.nl/wetwerkelijkrendementbox3/b1>).

Internetconsultatie Wetsvoorstellen modernisering personenvennootschappen, MvT Voorontwerp fiscaal gedeelte personenvennootschappen (<https://www.internetconsultatie.nl/moderniseringpv2>).

Brief van de Staatssecretaris van Financiën van 8 september 2023 (2023-0000202460).

Brief van de Staatssecretaris van Financiën van 15 april 2024 (2024-0000229730).

Jurisprudentielijst

HR 1 juni 1960, ECLI:NL:HR:1960:AY0637.

HR 29 november 1978, ECLI:NL:PHR:1978:AX2814.

HR 1 juli 1981, ECLI:NL:PHR:1981:AW9777.

HR 5 september 2003, ECLI:NL:PHR:2003:AE8398.

HR 12 december 2003, ECLI:NL:HR:2003:AI0450.

HR 18 juni 2004, ECLI:NL:HR:2004:AP1896.

HR 9 juni 2006, ECLI:NL:HR:2006:AX7341.

HR 14 juni 2019, ECLI:NL:HR:2019:816 (concl. A-G Ettema).

HR 24 december 2021, ECLI:NL:HR:2021:1963 (concl. A-G Niessen).

HR 22 april 2022, ECLI:NL:HR:2022:583 (concl. A-G Wesseling-van Gent).

Concl. A-G P.J. Wattel, ECLI:NL:PHR:2023:655.